

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Ειδίκευσης

Πτυχιακή Εργασία με θέμα:

**Η απόδοση στα οικονομικά μαθήματα
του πανεπιστημίου ανάλογα με το φύλο**

Μαρία Γ. Βασιλειάδου
Διπλ. Ηλεκτρολόγος Μηχανικός & Μηχανικός Η/Υ

Επιβλέπουσα:

Δέσποινα Μακρίδου-Μπούσιου
Καθηγήτρια Τμ. Εφαρμοσμένης
Πληροφορικής Παν/μίου Μακεδονίας

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2006

Στους γονείς μου, Γιώργο και Μυρτώ,
που πάντα με στηρίζουν.

Περίληψη

Η ερευνητική αυτή εργασία έγινε με τη **μέθοδο** του ερωτηματολογίου και είχε σαν **σκοπό** να εξετάσει τις γνώσεις των φοιτητών στα οικονομικά και να αξιολογήσει την απόδοσή τους ανάλογα με το φύλο τους. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων μπορούν να εξαχθούν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα τόσο για τους φοιτητές όσο και για τους διδάσκοντες. Με βάση αυτήν την έρευνα, μπορεί ένας καθηγητής οικονομικών να εντοπίσει τις ελλείψεις των φοιτητών ως προς τις οικονομικές τους γνώσεις. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να τροποποιήσει και ο ίδιος τον τρόπο διδασκαλίας του μαθήματος για να προσπαθήσει να τις καλύψει και να βελτιώσει τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Η **επιλογή των** προσωπικών **ερωτήσεων** έγινε με βάση τους παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την προσωπικότητα και την απόδοση των φοιτητών. Αυτά τα χαρακτηριστικά θα έπρεπε να ενδιαφέρουν έναν καθηγητή οικονομικών, έτσι ώστε να βελτιώσει τις υπηρεσίες του και την εικόνα του και να προσελκύσει μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών. Για παράδειγμα, κάποιοι από τους **παράγοντες** που πρέπει να λαμβάνει υπόψη ένας εκπαιδευτικός είναι:

- Το φύλο των φοιτητών
- Η ηλικία τους
- Το επίπεδο μόρφωσης των γονέων τους
- Ο τόπος διαμονής τους
- Η απόδοσή τους στα μαθήματα του λυκείου
- Η απόδοσή τους σε αντίστοιχα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του ερωτηματολογίου με δείγμα φοιτητές του 2^{ου} έτους του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε το TUCE III ως κριτήριο αξιολόγησης των γνώσεων των φοιτητών στα οικονομικά. Οι φοιτητές κλήθηκαν να απαντήσουν στο τεστ των οικονομικών σε δύο διδακτικές ώρες. Από τις απαντήσεις τους μπορέσαμε να σχηματίσουμε άποψη για την απόδοση των καθηγητών στη διδασκαλία των αντίστοιχων μαθημάτων καθώς και την ικανότητα των φοιτητών να αφομοιώσουν όσα άκουσαν.

Τα **πορίσματα** της έρευνας αφορούν στην απόδοση των φοιτητών ανάλογα με το φύλο και σε συνάρτηση με άλλους παράγοντες όπως η ηλικία τους, οι μόρφωση των γονέων τους, οι βαθμοί τους στα αντίστοιχα μαθήματα στο λύκειο κ.α. Στο τέλος έγινε **επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων** με το πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας SPSS 12.0 for Windows και το Microsoft Excel.

Τα **βασικά συμπεράσματα** στα οποία καταλήξαμε είναι τα ακόλουθα:

- Οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά είναι
  - το φύλο,
  - η μέση βαθμολογία,
  - το γένος του διδάσκοντα,
  - η μόρφωση και το επάγγελμα των γονέων,
  - και το περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκεται ένας φοιτητής.

- Τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται ανάλογα με τη μορφή του τεστ στο οποίο εξετάζονται οι φοιτητές (ανάπτυξης ή πολλαπλών επιλογών). Στα τεστ με τη μορφή ανάπτυξης υπερτερούν οι γυναίκες ενώ σ' αυτά με τη μορφή πολλαπλών επιλογών υπερτερούν οι άντρες.
- Σχετικά με το φύλο, μερικές γυναίκες έχουν μεγάλη ευχέρεια στα οικονομικά αλλά σε γενικές γραμμές οι άντρες αποδίδουν καλύτερα στα οικονομικά μαθήματα από ότι οι γυναίκες.

Πρόλογος

Η έρευνα αυτή εκπονήθηκε στα πλαίσια της **πτυχιακής εργασίας** του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Ειδίκευσης του Τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Οι αιτίες που με οδήγησαν στην επιλογή αυτής της έρευνας ήταν : 1) ο χώρος εργασίας μου, που είναι η τριτοβάθμια εκπαίδευση, 2) το ενδιαφέρον που παρουσίασαν για μένα τα οικονομικά μαθήματα και 3) η συμβολή των οικονομικών γνώσεων στην κατανόηση από όλους καθημερινών οικονομικών γεγονότων. Ανεξαρτήτως ειδικότητας, τα οικονομικά είναι μέρος της καθημερινότητάς μας και είναι σημαντικό να μπορούμε να αντιληφθούμε, έστω και στοιχειωδώς, τους οικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη ζωή μας.

Στόχος της εργασίας είναι να εξετάσει και να παρουσιάσει, με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου, την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά μαθήματα ανάλογα με το φύλο. Το δείγμα που επελέγη είναι φοιτητές του 2^{ου} έτους του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Έγινε μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, δημιουργία ενός ερωτηματολογίου και χρήση ενός υπάρχοντος, ως εργαλείου συλλογής δεδομένων, και στη συνέχεια ανάλυση των δεδομένων. Έτσι, προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά μαθήματα και να επικεντρωθούμε στην εξάρτησή της από το φύλο τους.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Μπούσιου Δέσποινα για την καθοδήγησή της και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης αυτής της εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον υποψήφιο διδάκτορα κ. Σιδηρόπουλο Δημήτρη για τις εποικοδομητικές συζητήσεις που είχαμε σχετικά με την ανεύρεση υλικού και την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Τέλος, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένειά μου, που συμμετείχε ενεργά σ' αυτήν μου την προσπάθεια και αδιαμαρτύρητα με ανέχτηκε καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Κατάλογος Πινάκων	σελ. 8
Κατάλογος Γραφημάτων	σελ. 9
1. Εισαγωγή	σελ. 10
2. Το φύλο και η εκπαίδευση στα οικονομικά: Ανάλυση βιβλιογραφίας – επισκόπηση.....	σελ. 16
2.1. Η Μέση Βαθμίδα Εκπαίδευσης.....	σελ. 16
2.2. Η Πανεπιστημιακή Βαθμίδα Εκπαίδευσης.....	σελ. 22
2.2.1 Η επιλογή των οικονομικών ως αντικείμενο έρευνας	σελ. 22
2.2.2 Ο τύπος της προσωπικότητας του φοιτητή.....	σελ. 26
2.2.3 Το πρότυπο του γυναικείου ρόλου.....	σελ. 27
2.2.4 Οι γυναίκες στο σώμα των διδασκόντων/faculty.....	σελ. 32
2.2.5 Η εκπροσώπηση των γυναικών στα διδακτικά βιβλία.....	σελ. 34
2.2.6 Η μέτρηση των διαφορών κατά φύλο μέσα από τα τεστ πολλαπλών επιλογών.....	σελ. 37
2.2.7 Επέκταση της ανάλυσης σε συγκεκριμένους τομείς μαθημάτων.....	σελ. 39
2.3 Στην Ελλάδα.....	σελ. 41
3. Μεθοδολογία – Συγκέντρωση στοιχείων.....	σελ. 43
3.1 TUCE III	σελ. 44
3.1.α Γενικά.....	σελ. 44
3.1.β Προδιαγραφές περιεχομένου του TUCE.....	σελ. 45
3.1.γ Προδιαγραφές γνωστικού αντικειμένου του TUCE.....	σελ. 48
3.1.δ Η χρήση του TUCE.....	σελ. 49
3.2 Συγκέντρωση στοιχείων.....	σελ. 53
3.3 Περιορισμοί της έρευνας.....	σελ. 56
4. Ανάλυση των στοιχείων	σελ. 57
5. Συμπεράσματα.....	σελ. 76
5.1 Παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την ισχύ του αποτελέσματος της έρευνας (Threats to validity).....	σελ. 77
5.2 Μελλοντική έρευνα.....	σελ. 78

6. Επίλογος	σελ. 80
7. Παράρτημα	σελ. 82
7.1 Το ερωτηματολόγιο	σελ. 82
7.2 Αντίστοιχες έρευνες	σελ. 105
8. Βιβλιογραφία	σελ. 140

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 : Τελική επίδοση σε συνάρτηση με το φύλο των φοιτητών και το μέσο όρο βαθμολογίας τους στο λύκειο..... σελ. 59

Πίνακας 2: Επίδοση στη μικροοικονομία σε συνάρτηση με το φύλο των φοιτητών και το βαθμό στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο..... σελ. 62

Πίνακας 3: Επίδοση στη μακροοικονομία σε συνάρτηση με το φύλο των φοιτητών και το βαθμό στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο..... σελ. 64

Πίνακας 4: Επίπεδο μόρφωσης του πατέρα σε συνδυασμό με τον τόπο μόνιμης κατοικίας .....σελ. 66

Πίνακας 5: Επίπεδο μόρφωσης της μητέρας σε συνδυασμό με τον τόπο μόνιμης κατοικίας .....σελ. 68

Πίνακας 6: Τελική επίδοση σε συνδυασμό με το επίπεδο γνώσης του excel και με τη δυνατότητα πρόσβασης στο internet..... σελ. 70

Πίνακας 7: Τελική επίδοση σε συνάρτηση με την ηλικία των φοιτητών και με το αν δουλεύουν παράλληλα με τις σπουδές τους..... σελ. 72

Πίνακας 8: Τελική επίδοση σε συνδυασμό με το φύλο των ερωτηθέντων..... σελ. 74-75

Κατάλογος Γραφημάτων

Σχήμα 1 : Τελική απόδοση ανάλογα με το φύλο και τη βαθμολογία στο λύκειο..... σελ. 59

Σχήμα 2: Απόδοση στη μικροοικονομία ανάλογα με το φύλο και το βαθμό στα μαθηματικά στο πανεπιστήμιο..... σελ. 62

Σχήμα 3: Απόδοση στη μακροοικονομία ανάλογα με το φύλο και το βαθμό στα μαθηματικά στο πανεπιστήμιο..... σελ. 64

Σχήμα 4: Επίπεδο μόρφωσης του πατέρα σε συνδυασμό με τον τόπο μόνιμης κατοικίας .....σελ. 66

Σχήμα 5: Επίπεδο μόρφωσης της μητέρας σε συνδυασμό με τον τόπο μόνιμης κατοικίας .....σελ. 68

Σχήμα 6: Τελική απόδοση ανάλογα με τη γνώση του excel και την πρόσβαση στο διαδίκτυο..... σελ. 70

Σχήμα 7: Τελική απόδοση ανάλογα με την ηλικία και την παράλληλη εργασία..... σελ. 72

1. Εισαγωγή

Το θέμα της μείωσης των εγγραφών φοιτητών στα οικονομικά απασχολεί τον επιστημονικό αυτό χώρο στη Βόρεια Αμερική. Αυτό υποστηρίζεται με αποδεικτικά στοιχεία από τον Siegfried (1995) όπως αναφέρεται στην εργασία των Robb and Robb (1999), όπου παρουσιάζεται ότι το ίδιο μπορεί να ισχύει και στον Καναδά. Η υποεκπροσώπηση των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στα οικονομικά, προπτυχιακά, μεταπτυχιακά, διδακτορικά είναι φανερή. Μόνο στα μαθηματικά και στη μηχανική υπάρχουν αναλογικά λιγότερες γυναίκες από ό,τι στα οικονομικά. Παρόλο που οι λόγοι γι' αυτή τη μείωση δεν είναι εύκολα κατανοητοί, η επιθυμία των ακαδημαϊκών τμημάτων να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους έχει οδηγήσει στην διερεύνηση τρόπων να προσελκύσουν περισσότερους σπουδαστές. Αυτό το θέμα παρόλο που έχει αναπτυχθεί σε αρκετή βιβλιογραφία (π.χ. Dynan and Rouse, 1997, Ferber 1995, Siegfried 1995), δεν είναι εύκολα κατανοητό.

Το ποσοστό των γυναικών που ακολουθούν οικονομικές σπουδές είναι μειωμένο παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες σήμερα αποτελούν ένα αυξανόμενο μέρος των εγγραφών στα πανεπιστήμια γενικά. Αυτό το θέμα ερευνάται όπως φαίνεται στη διεθνή βιβλιογραφία (π.χ. Dynan and Rouse, 1997, Ferber 1995, Siegfried 1995) χωρίς ωστόσο σαφείς εξηγήσεις. Η προσπάθεια που γίνεται για να αλλάξει αυτή η ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων έχει γίνει αντικείμενο συζήτησης. Πολλοί διακρίνουν μικρή ανάγκη για παρέμβαση ισχυριζόμενοι ότι οι γυναίκες ενδιαφέρονται από τη φύση τους λιγότερο για τα οικονομικά ή είναι

λιγότερο πρόθυμες ή ικανές να αποκτήσουν τις μαθηματικές ικανότητες που απαιτούνται για να τα πάνε καλά με το αντικείμενο. Άλλοι υποστηρίζουν ενεργά προσπάθειες για να αυξήσουν τον αριθμό των γυναικών στο χώρο καταδεικνύοντας άλλες πιθανές αιτίες για την τωρινή υπο-εκπροσώπηση τους. Υποστηρίζουν, για παράδειγμα, ότι οι γυναίκες αποθαρρύνονται από το να εισέλθουν στο χώρο εξαιτίας της έλλειψης γυναικείων προτύπων ρόλων ή εξαιτίας του άχαρου περιβάλλοντος της αίθουσας (Ferber 1990, 1995).

Η απόφαση να ακολουθήσει κανείς οικονομικά μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει μια διαδικασία δύο σταδίων. Στο πρώτο στάδιο ο μαθητής του λυκείου αποφασίζει να πάρει οικονομικά (ή ένα πρόγραμμα που απαιτεί οικονομικά) στο πρώτο έτος του πανεπιστημίου. Στο δεύτερο στάδιο σαν φοιτητής αποφασίζει να πάρει και άλλα μαθήματα οικονομικών που προϋποθέτουν να έχει πάρει τα εισαγωγικά μαθήματα. Παρόλο που η ανάλυση αυτών των αποφάσεων είναι αρκετά περιορισμένη, η εργασία του Dynan and Rouse (1997) για τις Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίζει ότι οι γυναίκες είναι σημαντικά λιγότερο πιθανές από τους άνδρες στο να πάρουν εισαγωγικά οικονομικά ή τα οικονομικά που προϋποθέτουν τα εισαγωγικά οικονομικά.

Μελέτες έχουν δοκιμάσει να δημιουργήσουν μοντέλα της ακαδημαϊκής επιλογής (Dick and Rallis, 1991, Meece et al. 1982). Αυτά τα μοντέλα δείχνουν ότι ένας σημαντικός παράγοντας για την επιλογή ενός κλάδου σπουδών είναι η αντίληψη που ένα άτομο έχει για την ικανότητά του σ' αυτήν την περιοχή που φαίνεται από τους βαθμούς του, τις επιδόσεις του στα τεστ, τη σχετική εμπειρία κλπ.

Τα εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα στο πανεπιστήμιο είναι ένας τομέας όπου αυξάνονται συνεχώς οι ενδείξεις ότι τα κορίτσια, γενικά, μειονεκτούν σε σχέση με τα αγόρια (Dynan and Rouse 1997, Anderson, Benjamin and Fuss 1994, Tay 1994) πράγμα που εξηγεί ενδεχομένως γιατί ο χώρος των οικονομικών κυριαρχείται από άνδρες. Τα κορίτσια μπορεί να «αποθαρρύνονται» στο εισαγωγικό επίπεδο. Οι λόγοι γι' αυτή τη διαφοροποίηση λόγω φύλου οδήγησαν σε αρκετές υποθέσεις. Αυτές οι υποθέσεις περιλαμβάνουν:

1. διαφορές μεταξύ των φύλων στην αντίληψη των μαθηματικών
2. πιθανές προκαταλήψεις για το αντικείμενο (τα οικονομικά δεν ελκύουν τις γυναίκες)
3. πιθανές προκαταλήψεις για τους τρόπους εξέτασης (οι γυναίκες δεν τα πάνε καλά με τις εξετάσεις πολλαπλών επιλογών, μια κοινή μορφή εξέτασης στα εισαγωγικά οικονομικά)
4. την απουσία μοντέλων γυναικείου ρόλου (γυναίκες καθηγήτριες, αναλογία γυναικών-ανδρών στο εκπαιδευτικό σώμα, υποεκπροσώπηση των γυναικών στα διδακτικά βιβλία).

Ένα σταθερό στατιστικά σημαντικό εύρημα έχει αναδειχθεί από την έρευνα πάνω σ' αυτά τα τεστ πολλαπλών επιλογών: οι φοιτήτριες αποδίδουν λιγότερο από τους φοιτητές στα πρώτα οικονομικά μαθήματα. Στόχος μας είναι να μελετήσουμε τις παραμέτρους που επηρεάζουν την κατανόηση των οικονομικών από τους φοιτητές σε σχέση με το φύλο. Για τη μελέτη των παραμέτρων αυτών χρησιμοποιούμε το TUCE (Test of Understanding in College Economics. Το TUCE είναι ένα τεστ πολλαπλών επιλογών που

χρησιμοποιείται ως εργαλείο για τη μελέτη των παραμέτρων που επηρεάζουν την κατανόηση των οικονομικών από τους φοιτητές κυρίως στα πρώτα εξάμηνα. Δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους αυτά τα τεστ θεωρούνται αξιόπιστα μέτρα για την κατανόηση των οικονομικών: πρώτον η υψηλή θέση τους στο επάγγελμα των οικονομολόγων που ενισχύεται από τη βοήθεια της ψυχομετρικής και δεύτερον ο μεγάλος αριθμός των φοιτητών που παίρνουν μέρος προκειμένου να εξαχθούν γενικά συμπεράσματα.

Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε συμμετείχαν 96 φοιτητές του 2^{ου} έτους του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Στους παραπάνω φοιτητές δόθηκε το TUCE III και κλήθηκαν αν απαντήσουν στο τεστ μέσα σε δύο διδακτικές ώρες. Συγκεντρώθηκαν οι απαντήσεις και επεξεργάστηκαν με το στατιστικό πακέτο SPSS12.0 και το Microsoft Excel.

Οι περιορισμοί της μελέτης ήταν:

- Λόγω περιορισμένου χρόνου, η έρευνα διεξήχθη σε ένα μόνο εξάμηνο φοίτησης του Πανεπιστημίου και σε 96 φοιτητές.
- Οι φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα, παρακολουθούσαν το 2^ο εξάμηνο σπουδών. Έτσι δεν είχαν διδαχθεί ακόμα μαθήματα όπως μικροοικονομική ανάλυση, μακροοικονομικά μοντέλα, στατιστική κτλ, οπότε δεν μπορούσαν να έχουν πιο ολοκληρωμένες οικονομικές γνώσεις.
- Ο χρόνος που είχαν στη διάθεσή τους οι φοιτητές για να απαντήσουν στο τεστ ήταν περιορισμένος.

Η **δομή της εργασίας** είναι η ακόλουθη:

Στο δεύτερο κεφάλαιο παραθέτουμε μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας που σχετίζεται με τις μελέτες των διαφορών κατά φύλο στην εκπαίδευση των οικονομικών. Γίνεται συλλογή και αντιπαράθεση των απόψεων που έχουν εκφραστεί σχετικά με την απόδοση των φοιτητών στα εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφουμε τη μεθοδολογία της μελέτης μας. Αναφέρεται πως χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του ερωτηματολογίου και περιγράφεται αναλυτικά πως έγινε η συλλογή των δεδομένων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης. Γίνεται ανάλυσή τους με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 12.0 και το Microsoft Excel και προκύπτουν χρήσιμοι πίνακες και διαγράμματα που συσχετίζουν την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά με διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου και του φύλου.

Ακολουθεί ο επίλογος στο πέμπτο κεφάλαιο όπου γίνεται σύντομη ανακεφαλαίωση και αναφορά των αποτελεσμάτων.

Τέλος, το έκτο κεφάλαιο αποτελείται από το παράρτημα, όπου παρατίθενται το ερωτηματολόγιο TUCE III που χρησιμοποιήθηκε καθώς και αναλυτικά κάποιες αντίστοιχες έρευνες σχετικά με την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά μαθήματα.

Όλα τα σχετικά άρθρα και σημειώσεις που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της εργασίας, αναφέρονται στη βιβλιογραφία.

2. Το φύλο και η εκπαίδευση στα οικονομικά: Ανάλυση βιβλιογραφίας - επισκόπηση

2.1 Η Μέση Βαθμίδα Εκπαίδευσης

Η υπάρχουσα εμπειρική μαρτυρία για το ρόλο του φύλου στην εκπαίδευση των οικονομικών έχει δώσει ποικιλία ευρημάτων. Τα δύο τρίτα των μελετών που εξέτασαν το επίπεδο κατανόησης των σπουδαστών ή το απόθεμα της γνώσης¹, αναφέρουν σημαντικές διαφορές σε σχέση με το φύλο, με τους άνδρες να αποδίδουν καλύτερα στις μετρήσεις της οικονομικής γνώσης (John Siegfried, 1979). Στην επισκόπηση αυτή ο Siegfried εξετάζει τις υποθέσεις που χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν τη διψήφια παράμετρο (binary variable) για το φύλο στα μοντέλα της «λειτουργίας παραγωγής» (production function) για τη μάθηση. Συνοψίζει και αξιολογεί τις εμπειρικές μελέτες που εξετάζουν τη συσχέτιση του φύλου με την εκπαίδευση στα οικονομικά. Διακρίνεται η επίδραση του φύλου στην μάθηση και την κατανόηση και τίθεται το ερώτημα πότε εμφανίζονται τα διαφορικά του φύλου (gender differentials). Επισημαίνει τις διαφορές κατά φύλο στην αποδοτικότητα των εναλλακτικών τεχνικών διδασκαλίας και τις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σπουδαστών στην ικανοποίηση και το ενδιαφέρον τους ως προς τα οικονομικά. Αυτές οι επιδράσεις του φύλου δεν φαίνονται στις αναλύσεις για τους μαθητές της στοιχειώδους (Donald Davison and John Kilgore, 1971, William Walstad, 1977) ή της γυμνασιακής βαθμίδας εκπαίδευσης (M.

---

¹ Ο Siegfried (1979) κάνει τη διάκριση ανάμεσα στην *κατανόηση/understanding* και την *μάθηση/learning*. Το επίπεδο της *κατανόησης* είναι το απόθεμα της γνώσης για τα οικονομικά και τις επιχειρήσεις σε μια δεδομένη στιγμή. Η *μάθηση* είναι η ροή της νέας γνώσης που λαμβάνει χώρα σε μια χρονική περίοδο.

MacDowell et al., 1977, St. Bucles and Vera Freeman, 1984). Παρόλα αυτά υπάρχουν μαρτυρίες ότι όταν φτάσουν στο γυμνάσιο υπάρχουν σημαντικές διαφορές φύλου στην μάθηση και την κατανόηση των οικονομικών (R. Highsmith, 1974, D. Thornton and G. Vredeveld, 1977, M.E. Moyer and D.W. Paden, 1968).

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία δείχνει ότι τα αγόρια παρουσιάζουν ένα υψηλότερο επίπεδο κατανόησης των οικονομικών από τα κορίτσια αλλά αυτή η διαφορά εμφανίζεται κατά την ηλικία του γυμνασίου.

Το μέγεθος των διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αντίληψη και την κατανόηση των οικονομικών σε προ-κολεγιακό επίπεδο έχει αποτελέσει θέμα αμφισβήτησης και συζήτησης. Σχετική έρευνα (S. Jackstadt and Christiann Grootaert, 1980) παρουσιάζει ότι δεκατρείς μελέτες έχουν δείξει πως το γένος είναι ένας σημαντικός παράγοντας που εξηγεί τον καθορισμό των αποτελεσμάτων στην εκμάθηση των οικονομικών με τα αγόρια να υπερτερούν έναντι των κοριτσιών σε τυποποιημένα τεστ. Από την άλλη πλευρά, αναφέρουν δέκα άλλες μελέτες στις οποίες οι διαφορές οι σχετιζόμενες με το γένος ήταν ασήμαντες.

Η μελέτη των παραπάνω ερευνητών είναι μια προσπάθεια ανάλυσης του επιπέδου κατανόησης των οικονομικών από τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (με τη μέτρηση του TEU) και του ποσοστού της μάθησης στα οικονομικά μαθήματα (όπως μετρήθηκε από τις διαφορές ανάμεσα στις επιδόσεις προ και μετά TEU) σε σχέση με **τρεις ομάδες κριτηρίων**: (1) προσωπικά χαρακτηριστικά και κοινωνικοοικονομικό προφίλ του σπουδαστή (2) το στερεότυπο του φύλου στα οικονομικά και (3) τη σχέση

σπουδαστή-καθηγητή. Τα κύρια **εμπειρικά αποτελέσματα** της μελέτης αυτής είναι:

1. Τα σχετικά προσωπικά και περιβαλλοντικά (background) κριτήρια που επηρεάζουν το επίπεδο κατανόησης και εκμάθησης των οικονομικών από ένα σπουδαστή είναι το επίπεδο της τάξης του (grade) , το GPA (grade point average), η ευφυΐα, το επάγγελμα των γονέων, η εργασία μερικής απασχόλησης, και η συχνή ανάγνωση των εφημερίδων.
2. Οι σπουδαστές που δεν συνδέουν τα οικονομικά με το στερεότυπο του φύλου αποδίδουν καλύτερα στο TEU και μαθαίνουν περισσότερα στην τάξη. Επίσης οι σπουδαστές που δεν έχουν προτίμηση όσον αφορά στο φύλο του καθηγητή των οικονομικών αποδίδουν καλύτερα στο τεστ και μαθαίνουν περισσότερα.
3. Όταν το φύλο συμπεριελήφθη σαν ουδέτερο (dummy) κριτήριο στις εμπειρικές σχέσεις των μεταβλητών (regressions), ο συντελεστής του (coefficient) δεν ήταν σημαντικά διαφορετικός από το μηδέν. Συγκεκριμένα, η γνώση του φύλου ενός σπουδαστή δίνει ελάχιστη ή καθόλου βάση για προβλέψεις στο τεστ ή τους βαθμούς. Παρόλα αυτά η απουσία διαφορών φύλου στους βαθμούς του TEU είναι σε αντίθεση με το εύρημα ότι οι παράγοντες οι σχετιζόμενοι με το φύλο επηρεάζουν τα επίπεδα κατανόησης και μάθησης των οικονομικών από τους σπουδαστές. Η αρνητική επίδραση της μερικής απασχόλησης για παράδειγμα είναι πιο έντονη στους σπουδαστές παρά στις σπουδάστριες. Οι επιδράσεις του grade level και του GPA είναι επίσης πιο μεγάλες για τους άρρενες.

Σε σχέση με το background των σπουδαστών, τα αγόρια σημείωσαν μεγαλύτερους βαθμούς και μάθαιναν περισσότερο στα οικονομικά εάν ο πατέρας ήταν επαγγελματίας, επιχειρηματίας ή διευθυντικό στέλεχος. Το επάγγελμα της μητέρας ήταν άσχετο. Για τα κορίτσια ίσχυε το αντίθετο. Αυτό ενδεχομένως σημαίνει ότι ο γονέας του ίδιου φύλου παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην παρότρυνση του παιδιού προς τα οικονομικά και στην ενημέρωσή του.

Οι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι οι παράγοντες που σχετίζονται με την απόκτηση της γνώσης των οικονομικών και της μάθησής του όσον αφορά τα δύο φύλα είναι ένα θέμα που απαιτεί περαιτέρω έρευνα κυρίως σχετικά με το στερεότυπο του φύλου.

Οι οικονομολόγοι και οι εκπαιδευτές έχουν διαμορφώσει κάποιες **υποθέσεις σχετικά με τις διαφορές στην αντίληψη** των οικονομικών που μπορεί να σχετίζονται με το γένος. Αυτές είναι:

- Η πιθανότητα ότι τα οικονομικά θεωρούνται από τους σπουδαστές, τους γονείς και τους καθηγητές σαν ένας κλάδος που ταιριάζει καλύτερα στα αγόρια από ότι τα κορίτσια
- Η ύπαρξη διαφορών ανάμεσα σε κορίτσια και αγόρια σε σχέση με την ποσοτική ικανότητα στο επίπεδο του γυμνασίου
- Πιθανές προκαταλήψεις στις συμπεριφορά των εκπαιδευτών και/ή η εκπαιδευτική διδακτική ύλη των οικονομικών.

Η **βασική υπόθεση** στα περισσότερα εμπειρικά τεστ για την επίδραση του φύλου στην εκμάθηση ή την κατανόηση των οικονομικών είναι ότι τα αγόρια

έχουν μεγαλώσει σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον όπου τα κορίτσια δεν ενδιαφέρονται για τις επιχειρήσεις και έτσι μειονεκτούν στα μαθήματα των οικονομικών. Μάλιστα μερικοί υποστηρίζουν ότι η διαφορά στις αριθμητικές δεξιότητες, που συνδέονται με την κατανόηση των οικονομικών είναι χρωμοσωμική.

Η εξήγηση που βασικά προωθείται για την προέλευση αυτών των διαφορών είναι πολιτισμικής φύσης που αποθαρρύνει τα κορίτσια από την ενασχόληση με την αναλυτική σκέψη ή το ενδιαφέρον στις επιχειρήσεις, ένα στερεότυπο ιδιαίτερο ισχυρό κατά τα χρόνια των γυμνασιακών σπουδών (Siegfried and Strand, 1975).

Οι MacDowell, Senn και Soper (1977) ομαδοποιούν τις **κοινωνικοπολιτισμικές εξηγήσεις** σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Το θέμα ταυτότητας που θέλει τη γυναίκα να αναζητεί σύζυγο με τα στερεότυπα της νεανικής ηλικίας ένα εκ των οποίων είναι ότι οι επιχειρήσεις ανήκουν στον κόσμο των ανδρών.
2. Τα στερεότυπα φύλου στις οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα όπου τα αγόρια έχουν προτεραιότητα στο να παρακολουθήσουν το κολέγιο.
3. Η μεγαλύτερη εξάρτηση των κοριτσιών σε σχέση με τα αγόρια. Πιθανόν τα οικονομικά διδάσκονται με τρόπους που ταιριάζουν καλύτερα στα αγόρια παρά στα κορίτσια.
4. Διαφορές στους ρυθμούς ωρίμανσης. Επειδή οι γυναίκες γενικά ωριμάζουν νωρίτερα από τους άνδρες, είναι πιθανόν να έχουν ένα

συγκριτικό πλεονέκτημα στις προφορικές δεξιότητες ενώ οι άνδρες έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στις δεξιότητες του χώρου (spatial).

Ο Ladd προσθέτει και μία **πέμπτη πιθανότητα**: συμπεριφορά του καθηγητή και το υλικό διδασκαλίας να ευθύνονται για τη διαφορά. Βεβαίως είναι πιθανόν να συνυπάρχουν δύο ή περισσότεροι από τους παραπάνω λόγους ταυτόχρονα.

2.2 Η Πανεπιστημιακή Βαθμίδα Εκπαίδευσης

Μετά το γυμνάσιο τα αγόρια εξακολουθούν να παρουσιάζουν ένα μεγαλύτερο επίπεδο γνώσης από τα κορίτσια αλλά η γνώση συσσωρεύεται στους ίδιους ρυθμούς. Για το λόγο αυτό τα χρόνια της γυμνασιακής εκπαίδευσης είναι σημαντικά για τις διαφορές αυτές που επιμένουν και κατά την πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Η εξέταση των διαφορών στην επίδοση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών σε πανεπιστημιακό επίπεδο λαμβάνει υπόψη πολλές παραμέτρους. Προσπαθήσαμε να **ομαδοποιήσουμε τις σχετικές μελέτες** ως εξής:

2.2.1 Η επιλογή των οικονομικών ως αντικείμενο έρευνας

Η J. Heath (1989) εξετάζει **το κριτήριο της επιλογής των οικονομικών** από τα δύο φύλα και υποστηρίζει ότι επειδή η επιλογή είναι αντίθετη με τα στερεότυπα, το θέμα αυτό δεν ισχύει εξίσου στα αγόρια και τα κορίτσια και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τις μετρήσεις ώστε τα αποτελέσματα να αναδεικνύουν τις πραγματικές διαφορές. Σε σχετική μελέτη τα αποτελέσματά της δείχνουν ότι τα αγόρια είναι πιο πιθανό να επιλέξουν ένα οικονομικό μάθημα από τα κορίτσια και ότι όσο υψηλότερος ο γενικός βαθμός τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα για το μαθητή να επιλέξει ένα μάθημα οικονομικών. Επιπροσθέτως, η πιθανότητα της επιλογής αυξάνεται από το αν έχει ήδη ακολουθήσει μαθήματα άλγεβρας ή οικονομικών ενώ η πιθανότητα μειώνεται

εάν η περιοχή του μαθητή συμμετέχει σε DEEP (Developmental Economic Education Program).

Στην έρευνα των Dynan and Rouse (1997) επιχειρείται ο προσδιορισμός μερικών από τους παράγοντες που εξηγούν τη φυλετική διαφοροποίηση στις αποφάσεις των προπτυχιακών φοιτητών να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή ειδίκευση στα οικονομικά. Αν και η κατοχή πρώτου πτυχίου στα οικονομικά δεν είναι αναγκαία προϋπόθεση για να κάνει κάποιος διδακτορικό στον τομέα αυτό ή να γίνει μέλος του σώματος των καθηγητών, οι περισσότεροι μεταπτυχιακοί φοιτητές οικονομικών έχουν πρώτο πτυχίο στα οικονομικά.

Η έρευνα των Dynan and Rouse (1997) **κάλυψε μόνο** φοιτητές που είχαν ήδη επιλέξει να σπουδάσουν εισαγωγικά οικονομικά στο πανεπιστήμιο του Harvard. **Ελήφθησαν υπόψη** χαρακτηριστικά των φοιτητών, υπόβαθρα, επίδοση στον κύκλο μαθημάτων, επιλογή ειδίκευσης. Το περιβάλλον στην αίθουσα διδασκαλίας και το ποσό των μαθηματικών που χρησιμοποιήθηκαν ελήφθησαν επίσης υπόψη. Ακόμα, χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες σχετικά με το φύλο του επιμελητή κάθε φοιτητή. Μια από τις πιο κοινές υποθέσεις ήταν ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο ικανές ή λιγότερο άνετες στο να χρησιμοποιούν τα μαθηματικά που απαιτούνται για να ασχοληθούν με τα οικονομικά. Επίσης η παρατηρούμενη κλίση για τα οικονομικά μπορεί να επηρεάσει την επιλογή της ειδίκευσης επειδή οι φοιτητές είναι πιθανότερο να επιλέξουν ένα αντικείμενο στο οποίο αναμένουν να τα πάνε καλά. Η επιλογή ειδίκευσης επίσης μπορεί να εξαρτάται από το εάν ο φοιτητής πιστεύει ότι αυτή ή αυτός θα προσαρμοστεί ή θα αισθάνεται άνετα στον τομέα. Έτσι ένας άλλος **καθοριστικός παράγοντας** για την επιλογή ειδίκευσης ενός φοιτητή μπορεί να είναι η παρουσία ή απουσία προτύπων ρόλων. Ομοίως, το

περιβάλλον της αίθουσας μπορεί να επηρεάσει την επιλογή ειδίκευσης ενός φοιτητή (Hall and Sandler, 1982). Ενδέχεται οι καθηγητές να δημιουργήσουν ένα «παγωμένο» κλίμα στην αίθουσα όπου οι γυναίκες είτε αποκλείονται είτε αγνοούνται και ότι αυτό το κλίμα μπορεί να εμποδίσει την ακαδημαϊκή εξέλιξη των φοιτητριών. Το τμήμα των γυναικών στην ομάδα των μαθημάτων μπορεί επίσης να μεταβάλει την πιθανότητα ενός φοιτητή να ακολουθήσει ακαδημαϊκή ειδίκευση στα οικονομικά, με το να αλλάξει τη δυναμική στην αίθουσα ή με το να παράσχει περισσότερα (ή λιγότερα) ισότιμα πρότυπα ρόλων.

Τα **συμπεράσματα** έδειξαν ότι και εθνικά αλλά και στο Harvard, υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στο κλάσμα των μαθητριών που επέλεξαν να ειδικευτούν στα οικονομικά και στο κλάσμα των μαθητών που έπραξαν ανάλογα.

Αν και το κριτήριο της κλίσης στα μαθηματικά στα δύο υποδείγματα του Harvard υποθέτουν ότι οι μαθήτριες τείνουν να έχουν ως ένα σημείο λιγότερες ικανότητες στα μαθηματικά σε σχέση με τους άντρες συναδέλφους τους, το μαθηματικό υπόβαθρο φαίνεται να έχει μικρή επιρροή στην απόφαση των μαθητών για το αν θα λάβουν εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα στο πρώτο τους έτος.

Και εξηγεί μόνο ένα περιορισμένο μέρος της διαφοράς των δύο φύλων στην απόφαση των πρωτοετών να ειδικευτούν στα οικονομικά αφού έχουν λάβει τα εισαγωγικά μαθήματα. Πάντως το σχολικό περιβάλλον και η παρουσία ή η απουσία του ρόλου των υποδειγμάτων εξήγησε λίγα στη διαφορά των δύο φύλων σ' αυτήν την έρευνα.

Μετά τους παράγοντες ελέγχου που επελέγησαν η διαφορά των δύο φύλων ήταν 27% μικρότερη από την αρχική διαφορά. Αν και ο συντελεστής δεν διαφέρει σημαντικά από το μηδέν, η σπουδαιότητά του δείχνει ό,τι κάποια διαφορά στην πιθανότητα ειδίκευσης στα οικονομικά μεταξύ των δύο φύλων (που δημιουργείται λαμβάνοντας εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα) πιθανόν να παραμένει. Αυτό μπορεί να αυξηθεί από διαφορές στις αντιλήψεις ή άλλα αμέτρητα χαρακτηριστικά όπως η γνώση για τη φύση των οικονομικών στο εισαγωγικό κολέγιο. Ός απόδειξη, τα καταγεγραμμένα στοιχεία δείχνουν μια σημαντική διαφορά των δύο φύλων στην απόφαση να λάβουν εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα τον πρώτο χρόνο και διαπιστώνεται ότι οι γυναίκες που ανταποκρίθηκαν σκέφτονταν πολύ σοβαρά την ειδίκευση στα οικονομικά και όταν άρχισαν τα εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα ήταν πολύ πιθανό να επιλέξουν τα οικονομικά όπως οι άντρες.

Δεν είναι γνωστό αν οι γυναίκες τα καταφέρνουν λιγότερο καλά στα οικονομικά σε σχέση με τα άλλα μαθήματα εξαιτίας της διαφοράς της έμφυτης κλίσης στα οικονομικά, της προσπάθειας στα οικονομικά (πιθανώς σχετιζόμενη με το ενδιαφέρον για το θέμα), των όψεων του περιβάλλοντος της τάξης που δεν έχουμε καταλάβει ή των διαφορών που σχετίζονται με άλλα μαθήματα που λαμβάνουν. Επίσης δεν γνωρίζουμε τι καθορίζει την προτίμηση για οικονομικά που έχουν οι μαθητές στο κολέγιο. Οι γυναίκες μπορεί να φτάσουν στο κολέγιο με προκαταλήψεις για τη φύση του πεδίου, έχοντας ήδη αποφασίσει να μην ειδικευτούν σ' αυτό. Αξίζει να αναφερθεί ότι όταν το σύνολο των μαθητών ρωτήθηκε γιατί δεν έλαβε εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα στο πρώτο έτος, οι γυναίκες είχαν διπλάσιες

πιθανότητες από τους άντρες να απαντήσουν πως δεν θεωρούν ότι τα οικονομικά είναι ενδιαφέροντα.

Η επιλογή του τομέα είναι ένας από μια σειρά παραγόντων που επηρεάζουν την αγορά εργασίας και αρχίζει από την βασική σχολική εκπαίδευση μέχρι την πρώτη επαγγελματική εμπειρία. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες πλευρές που σχετίζονται με την επιλογή του τομέα ειδικότητας (major).

Το κενό στην επιλογή των τομέων ανάμεσα στο ανδρικό και το γυναικείο φύλο δεν έχει αλλάξει τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Ο διαχωρισμός αυτό μειώθηκε ανάμεσα στα 1960 και 1970 αλλά δεν υπήρξε αλλαγή από το 1980 και μετά.

Οι Rask and Bailey (2002) χρησιμοποιούν δεδομένα σε μεμονωμένο επίπεδο από τους φακέλους των σπουδαστών και τις βαθμολογίες τους και δημιουργούν ένα μοντέλο για την επιλογή του τομέα ειδίκευσης (major).

2.2.2. Ο τύπος της προσωπικότητας του φοιτητή

Μια παράμετρος για την εξήγηση των διαφορών στην απόδοση των οικονομικών θεωρήθηκε ότι είναι **ο τύπος της προσωπικότητας του φοιτητή**. Ο ρόλος αυτής της παραμέτρου που μετρήθηκε με το δείκτη MBTI (Myers 1975) θεωρείται σημαντικός για την επιτυχία των φοιτητών στις Αρχές των Οικονομικών (Principles of Economic Courses) (Borg and Shapiro 1996; Ziegert 2000). Σε μεταγενέστερη μελέτη φαίνεται ότι ο τύπος της προσωπικότητας είναι μια σημαντική παράμετρος για την εξήγηση της απόδοσης των σπουδαστών στα οικονομικά μαθήματα ανωτέρου επιπέδου όπως ήταν και στο βασικό επίπεδο (Borg and Stranathan, 2002). Παρόμοια με τα αποτελέσματα στο βασικό επίπεδο επισημαίνουν ότι οι εσωστρεφείς

σπουδαστές (introverted students) (I) επιτυγχάνουν καλύτερες βαθμολογίες στα μαθήματα των οικονομικών ανωτέρου επιπέδου από τους σπουδαστές που είναι εξωστρεφείς (extroverts) (E). Με βάση τη Θεωρία της Προσωπικότητας και το δείκτη MBTI (Myers Briggs Type Indicator) διαπιστώνουν επίσης ότι σπουδαστές με ταμπεραμέντο αίσθησης και κρίσης (sensing and judging JD) έχουν σημαντικά καλύτερες βαθμολογίες στα οικονομικά ανωτέρου επιπέδου από αντίστοιχους σπουδαστές με ταμπεραμέντο αίσθησης και αντίληψης (sensing and perceiving SP). Διαπιστώνουν ότι ορισμένοι τύποι προσωπικότητας συνδυάζονται με ορισμένες πλευρές φύλου και εθνικότητας και παράγουν σπουδαστές που υπερέχουν άλλων σπουδαστών. Προσθέτουν μια διαφορετική διάσταση στη βιβλιογραφία της εκπαίδευσης των μειονοτήτων και τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι οι Αμερικανοί εξ Αφρικής δεν αποδίδουν χειρότερα από ότι οι λευκοί στα οικονομικά. Αποδίδουν εξίσου καλά με τους κανονικούς σπουδαστές κάθε εθνικότητας απλά είναι λιγότερο πιθανόν να γίνουν “star performers”.

2.2.3 Το πρότυπο του γυναικείου ρόλου

Άλλες μελέτες εστιάζουν το ενδιαφέρον στην πιθανή επίδραση της απουσίας (ή παρουσίας) **μοντέλων γυναικείου ρόλου στα οικονομικά**. Οι Robb and Rob (1999) εξετάζουν το ρόλο του φύλου του καθηγητή στην απόδοση των ανδρών και των γυναικών στα αρχικά μαθήματα μικρο καθώς και στην απόφαση των σπουδαστών να ακολουθήσουν άλλα μαθήματα οικονομικών που προϋποθέτουν την παρακολούθηση μικρο.

Στηρίζονται στην υπόθεση ότι μια **γυναίκα καθηγήτρια** είναι πιθανόν να **επηρεάσει** την απόδοση και τη λήψη απόφασης των φοιτητριών κατά δύο τρόπους:

Πρώτον, οι γυναίκες καθηγήτριες είναι πιθανόν να διδάσκουν εισαγωγικά οικονομικά κατά τρόπο που δεν «μειώνει» τις φοιτήτριες ή/και να δημιουργούν ένα κλίμα στην αίθουσα που οι γυναίκες βρίσκουν πιο κατάλληλο για μάθηση. Η Ferber (1995) για παράδειγμα ανέφερε το ψυχρό κλίμα της αίθουσας για τις γυναίκες και τους φοιτητές μειονοτήτων σαν πιθανή αιτία μειωμένων εγγραφών σ' αυτά τα τμήματα.

Δεύτερον, μια γυναίκα καθηγήτρια είναι πιθανόν να έχει την παραδοσιακή επίδραση ρόλου-μοντέλου επειδή η παρουσία της σηματοδοτεί ότι οι γυναίκες μπορούν και πράγματι επιτυγχάνουν στα οικονομικά.

Και οι δύο παραπάνω επιδράσεις μπορούν να επηρεάσουν την απόδοση και τη συνέχεια των σπουδών στα οικονομικά.

Παρόλο που οι Anderson, Benjamin και Fuss (1994) είχαν αναγνωρίσει την πιθανή σημασία των γένους του καθηγητή στην απόδοση, η ανάλυσή τους είχε ελλείψεις στα δεδομένα χαμηλής κλίμακας (microdata) που απαιτούνται για τα τεστ αυτής της υπόθεσης.

Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας έδειξαν ότι το φύλο του καθηγητή δεν επηρεάζει την απόδοση των φοιτητών. Όπως και σε άλλες μελέτες, βρέθηκε ότι οι φοιτήτριες είχαν χαμηλότερη απόδοση από τους φοιτητές παρά το γεγονός ότι είχαν καλύτερες επιδόσεις γενικά όταν μπήκαν στο πανεπιστήμιο.

Και ενώ αυτό μεταφράζεται ότι πιθανόν οι καθηγήτριες οικονομικών να μην έχουν καμιά επίδραση φύλου-μοντέλου, μια άλλη ερμηνεία που δίνεται είναι ότι οι γυναίκες μπορεί να αποθαρρύνονται από το στυλ των ανδρών

καθηγητών ή και από το στυλ γυναικών καθηγητών που αφού τέλειωσαν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση έγιναν γυναίκες οικονομολόγοι και ίσως επέλεξαν το επάγγελμα αυτό επειδή κατά κάποιο τρόπο έμοιαζαν με τους άνδρες δασκάλους τους. Αυτή η ομοιότητα μπορεί να αφορά τους τρόπους τους, τις διαδικασίες σκέψης τους ή οτιδήποτε. Αυτό μπορεί να ερμηνεύει τα συγκεκριμένα αποτελέσματα επίδρασης ρόλου-μοντέλου λόγω της συγκεκριμένης ομάδας γυναικών καθηγητών που συμμετείχαν. Το δείγμα των καθηγητών ήταν μικρό και ενδεχομένως να απαιτείται ένα μεγαλύτερο δείγμα.

Οι Ehrhart και Sander (1987) υποστηρίζουν ότι τα κολέγια και τα πανεπιστήμια έχουν ένα κεντρικό ρόλο στη βοήθεια των γυναικών σε προπτυχιακό επίπεδο για την ενημέρωσή τους ως προς τα μαθήματα και τη σταδιοδρομία διότι επιμορφώνουν μελλοντικούς επαγγελματίες στους τομείς αυτούς και λειτουργούν σαν προθάλαμοι στο επάγγελμα. Αναφέρονται επίσης συχνά στη σπουδαιότητα των προτύπων γυναικείου ρόλου για την ενθάρρυνση περισσότερων γυναικών να μπουν σε παραδοσιακά ανδρικούς τομείς. Η απουσία των γυναικών στο χώρο στέλνει το μήνυμα στους σπουδαστές ότι οι γυναίκες ενδεχομένως να μην είναι και τόσο ευπρόσδεκτες στο χώρο και πιθανόν να είναι δυσκολότερο γι' αυτές να προσπαθήσουν να μπουν. Η παρουσία των γυναικών στο καθηγητικό σώμα δημιουργεί έναν παράγοντα στήριξης που έχει σαν αποτέλεσμα την είσοδο περισσότερων γυναικών στα παραδοσιακά ανδρικούς χώρους, όπως τα διδακτορικά στην έρευνα. Συμπεραίνουν ότι η ερώτηση του πώς τα κολέγια και τα πανεπιστήμια θα μπορέσουν να προσελκύσουν και να κρατήσουν γυναίκες σ' αυτούς τους τομείς είναι περίπλοκη αλλά όχι αδύνατη να απαντηθεί. **Μια από τις**

προτάσεις τους είναι να αυξηθεί ο αριθμός και ο τύπος των προτύπων ρόλου των διδασκόντων που έχουν οι σπουδάστριες.

Οι Blau και Ferber (1986) συμφωνούν ότι τα υπάρχοντα πρότυπα ρόλων επηρεάζουν τους μελλοντικούς αριθμούς και ότι παρά το γεγονός ότι τα μεγάλα εμπόδια για την είσοδο των γυναικών στους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους χώρους έχουν λείψει, τα πιο μικρά εμπόδια εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα. Και μόνο η επικράτηση αυτή καθαυτή των ανδρών σε ένα χώρο είναι ικανή να αποθαρρύνει τις γυναίκες να προσπαθήσουν να μπουν σ' αυτόν. Και η έλλειψη επαφής με επιτυχημένες γυναίκες κάνει τις νέες γυναίκες να συμπεραίνουν ότι και αυτές δεν θα επιτύχουν.

Η σημασία της προτυποποίησης του ρόλου επεκτείνεται πέρα από τον καθηγητή στην τάξη. Μπορεί επίσης να επηρεάζει το κλίμα της τάξης και το περιεχόμενο του μαθήματος όπως υποστηρίζουν οι Siegfried et al. (1991).

Επειδή οι περισσότεροι τελειόφοιτοι των προπτυχιακών οικονομικών διδάσκονται από διδάκτορες οικονομολόγους, ο Catanese (1991) θεωρεί ότι ένας τρόπος για να διαπιστωθεί αν οι μελλοντικοί προπτυχιακοί τελειόφοιτοι των οικονομικών θα είναι πιο διαφορετικοί είναι να μελετηθεί το φύλο και η μείξη εθνικοτήτων των οικονομολόγων που έχουν διδακτορικό. Έτσι, αναλύει τα χαρακτηριστικά φύλου και εθνικότητας των οικονομολόγων που πήραν διδακτορικό στις ΗΠΑ κατά το διάστημα 1920-1988.

Εάν τα χαρακτηριστικά του φύλου και της εθνικότητας των καθηγητών που διδάσκουν οικονομικά μαθήματα είναι σημαντικοί παράγοντες για την διαφοροποίηση των σωμάτων των σπουδαστών, τότε πρέπει περισσότερες σπουδάστριες να αποφοιτήσουν στο μέλλον αλλά όχι περισσότερες εθνικές μειονότητες. Οι τελειόφοιτες σπουδάστριες των προπτυχιακών οικονομικών αναμένεται να αυξηθούν όπως έχουν αυξηθεί αργά και σταθερά οι γυναίκες στα διδακτορικά των οικονομικών. Τα κολέγια ελεύθερων σπουδών (liberal arts) έχουν δώσει περισσότερες μελλοντικές οικονομολόγους από το αναμενόμενο.

Η ιδέα ότι οι γυναίκες και οι μειονότητες ως μέλη του διδακτικού σώματος ασκούν μια επίδραση ρόλου-προτύπου στις φοιτήτριες και τους φοιτητές μειονοτήτων, είναι μια αντίληψη ευρείας αποδοχής στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Αυτή η αντίληψη μαζί με άλλες ιδέες όπως ισότητα, διόρθωση παρελθόντων λαθών, δικαιοσύνη και διαφοροποίηση έχει πάρει τη μορφή προγραμμάτων ενέργειας στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης. Αυτά τα προγράμματα αποσκοπούν κυρίως στην αύξηση του αριθμού των γυναικών και των φοιτητών μειονοτήτων στους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς. Ένας τομέας δραστηριότητας είναι η εμπειρική έρευνα που επιχειρεί απευθείας τεστ για την επίδραση των προτύπων-ρόλου των μελών του διδακτικού σώματος. Χρησιμοποιεί υπάρχοντα δεδομένα για να δει αν οι σπουδάστριες είναι συστηματικά πιο πιθανό να επιλέξουν τομείς ειδικότητας (majors) που έχουν περισσότερες γυναίκες στο διδακτικό προσωπικό. Αρχικές στατιστικές έρευνες για την ύπαρξη της επίδρασης ρόλου-προτύπου δεν απέδειξαν την παρουσία της. Οι παρούσες μελέτες επικεντρώνονται

περισσότερο στην επίδραση του γυναικείου ρόλου παρά αυτού των μειονοτήτων.

2.2.4 Οι γυναίκες στο σώμα των διδασκόντων/faculty

Παρόλο που η αντίληψη ότι η υποεκπροσώπηση των γυναικών και των μειονοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς ειδικότητας (majors) των προπτυχιακών σπουδών σχετίζεται στενά με την υποεκπροσώπηση στο σώμα των διδασκόντων στα ακαδημαϊκά τμήματα, η εμπειρική μαρτυρία είναι ασθενής και μικτή. Ο Solnick (1995) υποστηρίζει ότι η μαρτυρία δείχνει ότι οι γυναίκες που αρχίζουν το κολέγιο με πρόθεση να επιλέξουν ένα παραδοσιακά γυναικείο τομέα ειδικότητας (major) είναι πιο πιθανόν να στραφούν σε ανδροκρατούμενους τομείς εάν παρακολουθούσαν κολέγια ενός φύλου (single-sex). Οι Neumark and Gardecki (1998) παρουσίασαν ασθενή μαρτυρία ότι οι γυναικείες έδρες (female dissertation chairs) μειώνουν τον χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση του διδακτορικού και αυξάνουν το ρυθμό απόκτησης διδακτορικού από γυναίκες υποψήφιες. Οι Dynan and Rouse (1997) βρήκαν ότι το φύλο του σώματος των διδασκόντων δεν βοηθάει στα να εξηγηθεί το κενό των φύλων στα οικονομικά στο Πανεπιστήμιο του Harvard.

Οι Robb and Rob (1999) βρήκαν ότι δεν υπάρχει επίδραση ρόλου-μοντέλου στην απόφαση να ακολουθήσουν περισσότερα οικονομικά μαθήματα μετά τα εισαγωγικά μικροοικονομικά στο Πανεπιστήμιο Brock. Κατά τον ίδιο τρόπο εστιάζοντας μόνο στα ανώτερα οικονομικά οι Jensen and Owen (2001)

βρήκαν ότι το φύλο του σώματος των διδασκόντων δεν σχετίζεται συστηματικά με την απόφαση του σπουδαστή να ακολουθήσει κάτι παραπάνω από το πρώτο course στα οικονομικά.

Οι Canes and Rosen (1995) παρουσίασαν άμεσο εμπειρικό τεστ για την επίδραση του κολεγιακού ρόλου-μοντέλου. Η μελέτη τους χρησιμοποίησε συνολικά δεδομένα για την αναλογία των γυναικών στο σώμα των διδασκόντων και την αναλογία των φοιτητριών σε τμήματα τριών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Ανέλυσαν δεδομένα από δύο μεγάλα πανεπιστήμια (University of Michigan and Princeton University) και ένα κολέγιο ελεύθερων τεχνών (liberal-arts) (Whittier College) για την οποιαδήποτε συσχέτιση ανάμεσα στην αναλογία των γυναικών στο σώμα των διδασκόντων και την αναλογία των σπουδαστριών σε ένα τμήμα. Ερεύνησαν πολλές εμπειρικές παραμέτρους και η **σταθερά** που αναδείχθηκε σε όλες τις παραμέτρους **ήταν η έλλειψη συσχέτισης ανάμεσα στο μέτρο των γυναικών του σώματος των διδασκόντων και το μέτρο των σπουδαστριών.**

Οι Rask and Bailey (2002) παρέχουν νέα ευρήματα με τη χρήση μικρο-δεδομένων από τα αρχεία των φοιτητών, των βαθμολογιών και των αρχείων του σώματος των διδασκόντων στο Πανεπιστήμιο Colgate κατά τα έτη 1988-2000. Οι συγγραφείς βρήκαν επιδράσεις ρόλου-μοντέλου για γυναίκες, μειονότητες και άνδρες. Η αναλογία των επιλεγόμενων μαθημάτων με ένα μέλος των διδασκόντων «σαν εσένα» έχει θετική επίδραση στην πιθανότητα επιλογής τομέα ειδικότητας (major) για τους σπουδαστές. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν την ιδέα ότι **τα μέλη του σώματος των διδασκόντων**

μπορούν να ασκήσουν επίδραση ρόλου-μοντέλου στις γυναίκες και στις μειονότητες των προπτυχιακών μαθημάτων.

2.2.5 Η εκπροσώπηση των γυναικών στα διδακτικά βιβλία

Το θέμα της επαρκούς εκπροσώπησης του γυναικείου φύλου στα διδακτικά βιβλία εξετάζεται επίσης ως παράγων κατανόησης των οικονομικών. Κατά τη δεκαετία 1975-1985 επιτάχθηκε η ανάγκη και η επιθυμία για «εξισορρόπηση» του διδακτικού υλικού με στόχο τη βελτίωση της αντιμετώπισης θεμάτων που σχετίζονται με το φύλο και τη φυλή, πράγμα που συμβαίνει σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο σε όλους του επιστημονικούς κλάδους. Ο τομέας των οικονομικών είναι ένας από τους λίγους που δεν έχει πάρει θέση όσον αφορά στη σημασία του φύλου και της φυλής. Αυτή η σιωπή μπορεί να εξηγηθεί σαν απουσία προκατάληψης σε σχέση με το φύλο και τη φυλή. Όμως τελευταία τίθεται το ερώτημα αν η μεταχείριση των μειονοτήτων και των γυναικών τουλάχιστον στα βιβλία των εισαγωγικών οικονομικών μπορεί να είναι πιο θετική (Ferber 1984, Cherry 1985, Feiner and Morgan 1985, Feiner, Roberts and Morgan 1985)

Σε σχετική μελέτη οι Feiner and Morgan (1987) ασχολούνται με το θέμα αυτό αξιολογώντας πρώτα την ποσότητα και μετά την ποιότητα της αντιμετώπισης θεμάτων που σχετίζονται με το φύλο και τη φυλή σε 24 βασικά βιβλία εισαγωγικών οικονομικών. Αναλύοντας τη μεθοδολογία της έρευνάς τους καταλήγουν ότι ποσοτικά τα θέματα που σχετίζονται με το φύλο και τη φυλή δεν τυγχάνουν μεγάλης προσοχής. Μια εξήγηση που δίνουν είναι ότι επειδή

τα θέματα του φύλου και της φυλής είναι ευαίσθητα και συχνά αποτελούν περιοχές αμφισβητήσεων, οι εκδότες θεώρησαν ότι αν τα συμπεριλάμβαναν σε μεγαλύτερη έκταση θα διακινδύνευαν την υιοθέτηση αυτών των βιβλίων ως διδακτικών.

Ως προς τα ποιοτικά αποτελέσματα, επιβεβαιώνεται η παρουσία των τύπων της προκατάληψης που συνδέεται με την τυφλή ως προς το φύλο κοινωνική θεωρία και τάση να αγνοούνται θέματα σημαντικά για τις μειονότητες και τις γυναίκες.

Το περιεχόμενο των διδακτικών βιβλίων σε σχέση με την απεικόνιση θεμάτων σχετιζόμενων με τη φυλή, την εθνικότητα και το φύλο (Race, Ethnicity, Gender, REG) ως παραγόντων κατανόησης των οικονομικών εξετάζεται από την D. Robson (2001). Τα οικονομικά διδάσκουν τους φοιτητές πώς να αναλύουν εναλλακτικές λύσεις εξετάζοντας τα γεγονότα και τα δεδομένα προκειμένου να καθοριστεί το κόστος και το κέρδος κάθε διαθέσιμης εναλλακτικής λύσης. Η εξοικείωση των φοιτητών με θέματα και δεδομένα σχετικά με REG επεκτείνει την κατανόηση των δυσκολιών του οικονομικού συστήματος και αυξάνει την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν ποιες αναλύσεις είναι απλοϊκές και ατελείς και ποιες αντιπροσωπεύουν μια καλύτερη εικόνα της οικονομίας μας.

Το θέμα της ενσωμάτωσης θεμάτων REG έχει συζητηθεί (Blau, Ferber, and Winkler (1998), Dynan and Rouse (1997), Nelson (1996) Strassman and Polyanni (1995), Bartlett (1996), Bartlett and Feiner (1992), Bartlett and Ferber (1998), Ferber, (1984, 1990, 1995, 1997) Lewis and Peterson (1997), Shah

(1996)). Το National Science Foundation (NSF) χρηματοδότησε μια σειρά εργαστηρίων για την εκπαίδευση των καθηγητών στην ενσωμάτωση θεμάτων REG στις τάξεις τους. Βιβλία όπως το Teaching Economics to Undergraduates (B.Necker and Watts 1998), The Principles of Economics Course, (Saunders and Walstad 1990), Teaching Undergraduates Economics: A Handbook (Walstad and Saunders 1998) και Rethinking Economics Principles: Critical Essays on Introductory Textbooks (Aslanbeigui and Naples 1996) περιλαμβάνουν κεφάλαια για την ενσωμάτωση θεμάτων REG. Ο Bartlett (1997) εξέδωσε ένα ολόκληρο βιβλίο Introducing Race and Gender into Economics. Θεωρείται **πλεονέκτημα** να συμπεριληφθούν **θέματα REG στα διδακτικά βιβλία** έτσι ώστε οι σπουδαστές να έχουν καλύτερη εικόνα της οικονομίας μας.

Η Robson εξετάζει αν τα 12 βασικά διδακτικά βιβλία οικονομικών που χρησιμοποιούνται σήμερα έχουν ενσωματώσει περισσότερη ύλη πάνω σε θέματα REG σε σχέση με προηγούμενες έρευνες των Feiner and Morgan (1987) και Feiner (1993). Η μέθοδος που χρησιμοποιεί είναι η ίδια με εκείνη των προηγούμενων ερευνητών. Γίνεται μέτρηση των σελίδων που περιέχουν τις λέξεις Blacks, African Americans, Hispanics, Native American, Asian Americans, race, sex, minorities, women, gender, female, single/welfare mothers, ή κάθε παράγωγο αυτών των λέξεων.

Οι λέξεις κλειδιά ανευρίσκονται με την εξέταση κάθε σελίδας σε ολόκληρο το διδακτικό βιβλίο καθώς και τις περιλήψεις και τις ερωτήσεις στο κομμάτι της συζήτησης.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει μια προοδευτική αύξηση στην κάλυψη των θεμάτων REG. Δίνεται η ερμηνεία ότι τα οφέλη είναι μεγάλα και ότι η αγορά των διδακτικών βιβλίων ανταποκρίνεται στις προτιμήσεις των καταναλωτών. Ενδεχομένως να πρέπει να ερευνηθεί το πώς απεικονίζονται οι γυναίκες και οι μειονότητες όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά. Πάντως η αύξηση των σελίδων με θέματα REG δείχνει την προσπάθεια των συγγραφέων των διδακτικών βιβλίων για ανταπόκριση στις γυναίκες και τις μειονότητες.

2.2.6 Η μέτρηση των διαφορών κατά φύλο μέσα από τα τεστ πολλαπλών επιλογών

Υπάρχει μαρτυρία ότι οι διαφορές κατά φύλο στα τεστ της γνώσης των οικονομικών είναι πιο έκδηλες όταν **η απόδοση των σπουδαστών μετράται μέσα από ένα εργαλείο πολλαπλών επιλογών.**

Σε μια μελέτη ευρείας κλίμακας σε πολλά ιδρύματα (πάνω από 3.000 φοιτητές σε 17 πανεπιστήμια και κολέγια) οι Lumsden and Scott (1987) δείχνουν ότι τα αποτελέσματα των πολλαπλών επιλογών δεν μπορούν να γενικευθούν σε βαθμούς εξετάσεων με ερωτήσεις ανάπτυξης (essay). Πράγματι η ένδειξη αυτή υποστηρίζει την ψυχολογική παραδοχή ότι οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια στο λόγο από ότι οι άνδρες. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η επίδραση της παραμέτρου του φύλου εξαρτάται ενδεχομένως από τη μορφή της εξέτασης.

Παρόλα αυτά υπάρχει η ένδειξη ότι οι ρυθμοί εκμάθησης ανδρών και γυναικών διαφέρουν. Επομένως το πλεονέκτημα που παρουσιάζουν οι σπουδάστριες στις ερωτήσεις ανάπτυξης μπορεί να ελαττωθεί καθώς τα μαθήματα προχωρούν ενώ το μειονέκτημα που σχετίζεται με τα τεστ των πολλαπλών επιλογών ενδεχομένως να αυξηθεί. Τα κύρια **ευρήματα** επομένως αυτής της μελέτης είναι

1. Υπεροχή των ανδρών στα τεστ πολλαπλών επιλογών
2. Καλύτερη απόδοση των γυναικών έναντι των ανδρών σε εξετάσεις με ερωτήσεις ανάπτυξης (essay)
3. Χαμηλότεροι βαθμοί εκμάθησης των γυναικών έναντι των ανδρών.

Αυτά τα ευρήματα αφορούν φοιτητές της Μ. Βρετανίας. Αναφέρονται σε ειδικές εξετάσεις στις οποίες οι ερωτήσεις ανάπτυξης έχουν στόχο να δοκιμάσουν τη συνολική κατανόηση των μαθημάτων από τους φοιτητές στη Μικρο και Μακρο και στις οποίες οι ερωτήσεις των πολλαπλών επιλογών σχεδιάστηκαν για να δοκιμάσουν την ικανότητα των φοιτητών σε ενδιάμεσες και περίπλοκες μορφές.

Υπό την έννοια αυτή, η σύνθεση των εξετάσεων των αρχικών οικονομικών μπορεί να εισάγει μια προκατάληψη σχετικά με τα δύο φύλα. Σε εξετάσεις που περιλαμβάνουν μόνο ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών οι φοιτήτριες κατά μέσον όρο βαθμολογούνται κατά 4% λιγότερο από ότι οι φοιτητές. Σε εξετάσεις που περιλαμβάνουν μόνο ερωτήσεις ανάπτυξης οι φοιτήτριες βαθμολογούνται με 7% περισσότερο από ότι οι φοιτητές.

Υπό το φως αυτών των ευρημάτων η παραδοσιακή άποψη ότι οι φοιτητές αποδίδουν καλύτερα από τις φοιτήτριες στο τέλος των πρώτων οικονομικών

προγραμμάτων απαιτεί αναθεώρηση. Οι ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών στην κοινή εξέταση για μια διάσταση του θέματος. Οι ερωτήσεις ανάπτυξης για μια άλλη. Επειδή οι ερωτήσεις πολλαπλής ανάπτυξης απαιτούσαν άμεσες και πολύπλοκες εφαρμογές, τα ευρήματα δείχνουν ότι οι φοιτητές είναι καλύτεροι στη χρήση της γνώσης για την ανάλυση νέων προβλημάτων. Οι ερωτήσεις ανάπτυξης απαιτούν από τους φοιτητές μια γνώση ευρείας κλίμακας. Επομένως τα ευρήματα δείχνουν ότι οι φοιτήτριες έχουν ένα πλεονέκτημα σε μερικές ή σε όλες τις δεξιότητες που συνδέονται με το γράψιμο, την απομνημόνευση, τη σύνθεση και την αξιολόγηση.

2.2.7 Επέκταση της ανάλυσης σε συγκεκριμένους τομείς μαθημάτων

Η μελέτη των Williams et al. (1992) επεκτείνει την ανάλυση των διαφορών κατά φύλο στη γνώση των οικονομικών μέσα από την εξέταση των φοιτητών στη προχωρημένη (intermediate) οικονομική θεωρία και στην στατιστική των οικονομικών καθώς και στις αρχές της οικονομίας. Επίσης η έρευνα αυτή περιλαμβάνει μαθηματικά προβλήματα, γραφήματα και ερωτήσεις ανάπτυξης μαζί με τις τυπικές ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών στα τεστ που πραγματοποιήθηκαν. Τα αποτελέσματα ποικίλλουν με την πλειοψηφία των άλλων μελετών που εξετάζουν το ρόλο του φύλου στον καθορισμό της απόδοσης των φοιτητών στα τεστ της οικονομικής γνώσης και κατανόησης. Η μέθοδος ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκε ήταν αυτή της εμπειρικής σχέσης πολλών μεταβλητών (multivariate regression) που λαμβάνει υπόψη άλλους παράγοντες απόδοσης – μερικούς σε σχέση με το φύλο. Δε φαίνεται να υποστηρίζεται η υπόθεση ότι υπάρχουν σημαντικές και σταθερές διαφορές σε

σχέση με το φύλο στις επιδόσεις των φοιτητών στις εξετάσεις των οικονομικών.

Τα αγόρια απέδωσαν καλύτερα από τα κορίτσια στο κομμάτι ανάπτυξης των εξετάσεων αρχών της οικονομίας. Τα κορίτσια απέδωσαν καλύτερα στο γενικό βαθμό και στο κομμάτι ανάπτυξης των εξετάσεων της στατιστικής. Τα κορίτσια απέδωσαν καλύτερα στο αριθμητικό κομμάτι των εξετάσεων μικρο. Το αποτέλεσμα στις αρχές οικονομικών ήταν σημαντικό στο επίπεδο 5% ενώ, τα αποτελέσματα στη στατιστική και την προχωρημένη (intermediate) θεωρία ήταν σημαντικά μόνο στο επίπεδο 10%. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις δεν υπήρξαν σημαντικές διαφορές σε σχέση με το φύλο.

Επιπλέον, δεν υπήρξε ένδειξη ότι τα αγόρια αποδίδουν σταθερά καλύτερα σε ερωτήσεις που απαιτούν ποσοτικές δεξιότητες ή ότι τα κορίτσια αποδίδουν σταθερά καλύτερα σε ερωτήσεις που απαιτούν λεκτικές δεξιότητες. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα δεν υποστηρίζουν την άποψη ότι οι διαφορές σε σχέση με το φύλο διευρύνονται όσο οι σπουδαστές προχωρούν στις σπουδές τους.

Το **καινοτόμο στοιχείο αυτής της μελέτης** είναι ότι ανέλυσε την επίδραση του φύλου συμπεριλαμβάνοντας, εκτός από τις αρχές της οικονομίας, και μαθήματα οικονομικής στατιστικής και θεωρίας intermediate οικονομικών. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν, εκτός από τις ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, και τρία επιπλέον μέτρα απόδοσης των σπουδαστών. Αυτό το στοιχείο του εμπλουτισμού θέτει σε αμφισβήτηση τα προηγούμενα αποτελέσματα.

Ίσως αν οι προηγούμενες μελέτες επαναλαμβάνονταν σήμερα με το παρόν σώμα των σπουδαστών να έδιναν λιγότερο σημαντικές διαφορές σε σχέση με το φύλο.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθεται παράρτημα με λεπτομερή ανάλυση των παραπάνω εργασιών.

2.3 Στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, μια εκτεταμένη έρευνα σχετικά με τη διδασκαλία των οικονομικών, έχει γίνει από τη Δ. Μακρίδου-Μπούσιου και τους συνεργάτες της. Πιο συγκεκριμένα, έχει ασχοληθεί με συναφή με την έρευνά μας αντικείμενα, όπως:

- Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση του μαθητή στην οικονομική εκπαίδευση
- Οι οικονομικές γνώσεις στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κάνοντας μια αποτίμηση στους τελειόφοιτους μαθητές των δημοσίων λυκείων της Μακεδονίας
- Η διδασκαλία των οικονομικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- Η οικονομική εκπαίδευση-διδασκαλία των οικονομικών, ένα εγχειρίδιο για τους καθηγητές των οικονομικών

- Οι διαφορές στις γνώσεις των οικονομικών στο Λύκειο, ανάλογα με το φύλο
- Η οικονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα σε επίπεδο Γυμνασίου
- Η έρευνα στη διδασκαλία των οικονομικών στα σχολεία και τα πανεπιστήμια
- Τα οικονομικά σταθμισμένα τεστ σε προ-πανεπιστημιακό επίπεδο
- Θέματα μάθησης και διδακτικής
- Οι παράγοντες επιτυχίας εξ αποστάσεως προγραμμάτων οικονομικών και επιχειρησιακών σπουδών

Τα παραπάνω θέματα εξετάζονται αναλυτικά στα αρχεία που παρατίθενται στα νούμερα 1-8 της βιβλιογραφίας.

Όπως θα δούμε και εμείς αργότερα, η Δ. Μπούσιου υποστηρίζει ότι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των μαθητών στα οικονομικά είναι το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων και το επάγγελμά τους καθώς επίσης ο τόπος καταγωγής τους και ο τόπος κατοικίας τους. Τους ίδιους ακριβώς παράγοντες έχουμε συμπεριλάβει κι εμείς στο ερωτηματολόγιο με τα προσωπικά στοιχεία που κλήθηκαν να συμπληρώσουν οι φοιτητές πριν από το TUCE III.

3. Μεθοδολογία – Συγκέντρωση στοιχείων

Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια αυτής της εργασίας, συμμετείχαν 96 φοιτητές του 2^{ου} έτους του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Η **υπόθεση** η οποία ερευνήθηκε είναι αυτή που συναντάμε και στη βιβλιογραφία. Δηλαδή ότι:

- Οι άντρες φοιτητές αποδίδουν καλύτερα στα οικονομικά μαθήματα από ότι οι γυναίκες.

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι έρευνας και πολλές κατηγορίες στις οποίες αυτές χωρίζονται σύμφωνα με τα ανάλογα κριτήρια. Εμείς ακολουθήσαμε τη δημοσκόπηση με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε το **TUCE III** (Test of Understanding in College Economics) ως κριτήριο αξιολόγησης των γνώσεων των φοιτητών στα οικονομικά.

Με τη χρήση της περιγραφικής στατιστικής – συχνότητες, συσχετίσεις ερωτήσεων, γραφήματα – παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων.

3.1 TUCE III

3.1.α Γενικά

Το TUCE III έχει εκδοθεί από το Joint Council on Economic Education (JCEE) και συνδέει το Basic Economics Test στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου, το Test of Economic Knowledge στις μικρές και μεσαίες σχολικές κλίμακες και το Test of Economic Literacy στο επίπεδο λυκείου. Μ' αυτόν το τρόπο παρέχει στους χρήστες ένα **κατανοητό εργαλείο** για να αντιληφθούν το επίπεδο γνώσης των μικρο- και των μακρο-οικονομικών.

Η 3^η έκδοση του Test of Understanding in College Economics (TUCE III) έχει **δύο** βασικούς **σκοπούς**: 1) να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο μέτρησης σε ελεγχόμενα πειράματα στη διδασκαλία των βασικών οικονομικών σε επίπεδο πανεπιστημίου και 2) να δώσει τη δυνατότητα σε διδάσκοντες συγκεκριμένων εισαγωγικών μαθημάτων να συγκρίνουν την απόδοση των φοιτητών τους με αυτή των φοιτητών άλλων πανεπιστημίων.

Το συγκεκριμένο τεστ πολλαπλών επιλογών έχει επιλεγεί ως εργαλείο για τη μελέτη των παραμέτρων που επηρεάζουν την κατανόηση των οικονομικών από τους φοιτητές κυρίως στα πρώτα εξάμηνα. Δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους αυτά τα **τεστ** θεωρούνται **αξιόπιστα μέτρα** για την κατανόηση των οικονομικών: 1) η υψηλή θέση τους στο επάγγελμα των οικονομολόγων που ενισχύεται από τη βοήθεια της ψυχομετρικής και 2) ο μεγάλος αριθμός των

φοιτητών που παίρνουν μέρος προκειμένου να εξαχθούν γενικά συμπεράσματα.

Στην αρχική δημιουργία του TUCE III έλαβαν μέρος 53 ιδρύματα. Αυτό το **δείγμα** είναι πολύ αντιπροσωπευτικό του μεγάλου εύρους ιδρυμάτων ανωτάτης εκπαίδευσης στην Αμερική σήμερα.

Το TUCE III είναι έτσι σχεδιασμένο ώστε να είναι ένα τεστ που αναφέρεται ως πρότυπο. Έτσι, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το διαχωρισμό φοιτητών ανάμεσα σε ένα μεγάλο εύρος διανοητικής ικανότητας και γνώσης.

Εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος για διαφορετική **κατανομή**, όλες οι δυνατές απαντήσεις σε κάθε ερώτηση στο TUCE III είναι τοποθετημένες ομοιόμορφα από τη μικρότερη σε μήκος ως τη μεγαλύτερη. Αυτό γίνεται έτσι ώστε η απάντηση με το μεγαλύτερο μήκος, που κάποιες φορές είναι η σωστή, να μην ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες και τραβάει την προσοχή των φοιτητών για να την απαντήσουν.

3.1.β Προδιαγραφές περιεχομένου του TUCE

Ο βασικός **σκοπός** των συνολικών προδιαγραφών περιεχομένου είναι να εξασφαλιστεί, όσο είναι πρακτικά δυνατόν, ότι ένας μεγάλος αριθμός ερωτήσεων απαιτεί από τους φοιτητές να ξεπεράσουν το στάδιο της απομνημόνευσης και της θύμησης.

Οι τρεις (3) ευρείες **κατηγορίες περιεχομένου** που χρησιμοποιούνται για να ταξινομήσουν τις ερωτήσεις στο TUCE III είναι:

- ✓ Αναγνώριση και Κατανόηση (*Recognition and Understanding (RU)*). Αναγνωρίζει και κατανοεί βασικούς όρους, σκέψεις και αρχές.
- ✓ Σαφής Εφαρμογή (*Explicit Application (EA)*). Ρητή εφαρμογή των βασικών όρων, σκέψεων και αρχών.
- ✓ Εν δυνάμει εφαρμογή (*Implicit Application (IA)*). Εν δυνάμει εφαρμογή των βασικών όρων, σκέψεων και αρχών.

Ο βασικός σκοπός αυτών των ευρέων κατηγοριών είναι να εξασφαλιστεί **επαρκής κάλυψη** βασικού περιεχομένου των «τυπικών» βασικών μαθημάτων του πανεπιστημίου και κολεγίου. Το TUCE III είναι έτσι σχεδιασμένο ώστε η συνολική απόδοση μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ένα γενικό κριτήριο κατανόησης των οικονομικών. Έτσι, μπορούμε να κάνουμε διαχωρισμό των φοιτητών ανάλογα με την ικανότητά τους να κατανοούν και να εφαρμόζουν επιλεγμένες σκέψεις και αρχές.

Οι ερωτήσεις **μικροοικονομίας** έχουν ταξινομηθεί με βάση τις παρακάτω κατηγορίες περιεχομένου:

- A. Μέτρηση Συνολικής Οικονομικής Απόδοσης (*Measuring Aggregate Economic Performance*)
- B. Συνολική Προμήθεια, Δυνατότητα παραγωγής και οικονομική Ανάπτυξη (*Aggregate Supply, Productive Capacity and Economic Growth*)

- C. Προσέγγιση Εσόδων και Εξόδων στη Συνολική Ζήτηση και την Δημοσιονομική Πολιτική (*Income and Expenditure Approach to Aggregate Demand and Fiscal Policy*)
- D. Νομισματική Προσέγγιση στη Συνολική Ζήτηση και τη Νομισματική Πολιτική (*Monetary Approach to Aggregate Demand and Monetary Policy*)
- E. Συνδυασμοί Πολιτικών (Policy Combinations (the monetary-fiscal policy mix, including automatic stabilization))
- F. Διεθνή Οικονομικά (*International Economics (balance of trade and balance of payments, tariffs, exchange rates)*)

Οι ερωτήσεις **μακροοικονομίας** έχουν ταξινομηθεί με βάση τις παρακάτω κατηγορίες περιεχομένου:

- A. Το βασικό οικονομικό πρόβλημα (σπανιότητα, δυνατότητες και οικονομική αποδοτικότητα) (*The Basic Economic Problem (scarcity, opportunity cost and economic efficiency)*)
- B. Αγορές και ο Μηχανισμός Διατίμησης (βασική ανάλυση προσφοράς και ζήτησης συμπεριλαμβανομένης της ελαστικότητας των τιμών και της χρήσης των ορίων) (*Markets and the Price Mechanism (basic supply and demand analysis including price elasticity, marginal utility)*)
- C. Κόστος, Εισόδημα, Μεγιστοποίηση Κέρδους και Δομή της Αγοράς (οριακή ανάλυση, σταθερό κόστος, μονοπώλιο και ανταγωνισμός) (*Costs, Revenue, Profit Maximization and Market Structure (marginal analysis, fixed cost, monopoly and competition)*)

- D. Αποτυχείς Αγοράς, Εξωτερικότητες, Κυβερνητικές Παρεμβάσεις και Κανονισμοί (δημόσια αγαθά, εξωτερικότητες, ανεπάρκεια της υπερβολή και της έλλειψης κανονισμών) (*Market Failures, Externalities, Government Intervention and Regulation (public goods, externalities, inefficiencies of overregulation and underregulation)*)
- E. Κατανομή Εσόδων και Κυβερνητικές Πολιτικές Αναδιανομής (αγοραστικοί παράγοντες, αποτελέσματα των φόρων, των μεταβιβάσεων και των επιχορηγήσεων) (*Income Distribution and Government Redistribution Policies (factor markets, effects of taxes, transfers and subsidies)*)
- F. Διεθνή Οικονομικά (συγκριτικό πλεονέκτημα, τarıφες και τιμές συναλλάγματος) (*International Economics (comparative advantage, tariffs and exchange rates)*)

Το αν οι πνευματικές μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι φοιτητές για να απαντήσουν τις ερωτήσεις πραγματικά αντιστοιχούν στις προδιαγραφές των περιεχομένων τους, δεν μπορεί να ειπωθεί με βεβαιότητα.

3.1.γ Προδιαγραφές γνωστικού αντικειμένου του TUCE

Ο πρόεδρος τη αρχικής επιτροπής του TUCE έχει πει «Το τεστ θα επικεντρωθεί στη δυνατότητα εφαρμογής των αρχών οικονομικής σε πραγματικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων δημόσιας πολιτικής.» Από τη **δομή** του τεστ φαίνεται ότι τα 2/3 των ερωτήσεων του TUCE III ανήκουν στην κατηγορία των ερωτήσεων εφαρμογής και περίπου οι

μισές από αυτές τις ερωτήσεις εφαρμογής (10 ερωτήσεις μακρο και 11 ερωτήσεις μικρο) χαρακτηρίζονται ως 'ρεαλιστικές'. (Ως ρεαλιστική ορίζεται η ερώτηση που χρησιμοποιεί αποσπάσματα από πηγή που έχει εκδοθεί ή ένα τροποποιημένο απόσπασμα που θα μπορούσε κάλλιστα να έχει παρουσιαστεί σε μια τέτοια πηγή.)

3.1.5 Η χρήση του TUCE

Εκτίμηση

Εκτός από τους μέσους όρους των ομάδων των φοιτητών, οι διδάσκοντες μπορεί να ενδιαφέρονται και για το ποσοστό των φοιτητών που απάντησαν σωστά **μεμονωμένες** ερωτήσεις. Από τα αποτελέσματα των μέχρι τώρα ερευνών, φαίνεται ότι ένας κατά προσέγγιση μέσος όρος-μοντέλο για μια ομάδα φοιτητών και για συγκεκριμένο σύνολο ερωτήσεων, μπορεί να προκύψει προσθέτοντας τα δεδομένα που δηλώνουν το ποσοστό των σωστών απαντήσεων κάθε ερώτησης μέσα στο σύνολο.

Πριν βγάλουμε συμπεράσματα σχετικά με την επάρκεια της απόδοσης των φοιτητών του σε σχέση με το πρότυπο των αποτελεσμάτων, κάθε ίδρυμα θα πρέπει να εξετάσει το TUCE III σε σχέση με το περιεχόμενο και τους σκοπούς των μαθημάτων που διδάσκει. Επίσης, το ίδρυμα θα πρέπει να λάβει υπόψη τη φύση του σώματος των φοιτητών του σε σύγκριση με αυτή άλλων δειγμάτων-πρότυπο εντός της χώρας.

Μεμονωμένη εκτίμηση φοιτητών

Παρόλο που το TUCE III δε σχεδιάστηκε αρχικά γι' αυτό, οι διδάσκοντες των οικονομικών μπορεί να θελήσουν να χρησιμοποιήσουν τα τεστ για να τους βοηθήσουν να εκτιμήσουν την απόδοση μεμονωμένων φοιτητών. Όταν το TUCE III χρησιμοποιείται κατ' αυτόν τον τρόπο, η **εγκυρότητα** και η **αξιοπιστία** του τεστ είναι εξαιρετικά σημαντικές. Η πρωταρχική ερώτηση σχετικά με την εγκυρότητα είναι αν το TUCE III και η διδασκαλία που δόθηκε στους φοιτητές συγκλίνουν. Αυτή η σύγκλιση δεν μπορεί να μετρηθεί στατιστικά, απομένει στην κρίση του διδάσκοντα. Ένα τεστ που δε σχετίζεται σωστά με ένα μάθημα δεν είναι βάσιμο κριτήριο για την απόδοση σ' αυτό το μάθημα. Πριν να χρησιμοποιήσουν το TUCE III για την εκτίμηση της απόδοσης των φοιτητών, οι διδάσκοντες θα πρέπει να αναλύσουν κάθε ερώτηση του τεστ και να κρίνουν αν το τεστ είναι αξιόπιστο ή όχι για τα συγκεκριμένα μαθήματά τους. Φυσικά, οι ερωτήσεις στο TUCE III μπορούν να συμπληρωθούν με άλλες ερωτήσεις για να διασφαλιστεί η σύγκλιση του συνόλου των ερωτήσεων.

Επίσης, οι διδάσκοντες που χρησιμοποιούν το TUCE III με σκοπό την εκτίμηση της απόδοσης των φοιτητών πρέπει επίσης να αναλογιστούν τα πιθανά **προβλήματα ασφάλειας** του τεστ, που μπορούν να προκύψουν από τη συχνή χρήση των ίδιων ερωτήσεων. Οποιοδήποτε τεστ που διατίθεται ευρέως, θέτει διάφορα προβλήματα ασφάλειας. Αυτά τα προβλήματα πρέπει να εξεταστούν και να ελεγχθούν πριν τα αποτελέσματα χρησιμοποιηθούν με σκοπό τη βαθμολόγηση.

Ελεγχόμενα πειράματα

Συχνά, οι ερευνητές της οικονομικής εκπαίδευσης ενδιαφέρονται για διαφορετικά θέματα από ότι οι διδάσκοντες, οι οποίοι θέλουν να συγκρίνουν τις τάξεις τους με τα αντίστοιχα εθνικά πρότυπα. Η συστηματική έρευνα απαιτεί περισσότερη σοφία στην απόκτηση δεδομένων και την ερμηνεύσή τους.

Βοήθεια στη διδασκαλία

Πολλοί διδάσκοντες βρίσκουν το TUCE III χρήσιμο ως **βάση της διδασκαλίας** του μαθήματος. Η ανάπτυξη των τεστ σύμφωνα με προσεκτικές προδιαγραφές, έχει σαν αποτέλεσμα την κάλυψη ενός μεγάλου εύρους οικονομικών γνώσεων σε κάθε τεστ. Μια χρήσιμη τεχνική είναι να δώσουμε το τεστ και στη συνέχεια να συζητήσουμε με τους φοιτητές κάθε ερώτηση ξεχωριστά και γιατί αυτή είναι σωστή ή λάθος. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά πολύτιμη σχετικά με την οικονομική πολιτική που απαιτεί κατανόηση και συσχέτισμό διαφορετικών σκέψεων. Τα αποτελέσματα του TUCE III που δόθηκε σαν αρχικό τεστ μπορούν να βοηθήσουν στο σχεδιασμό του μαθήματος από το διδάσκοντα. Αν η επίδοση των φοιτητών είναι υψηλή χαμηλή σε συγκεκριμένα θέματα, ο διδάσκοντας μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτήν την πληροφορία για να αναθέσει αντίστοιχες εργασίες στους φοιτητές.

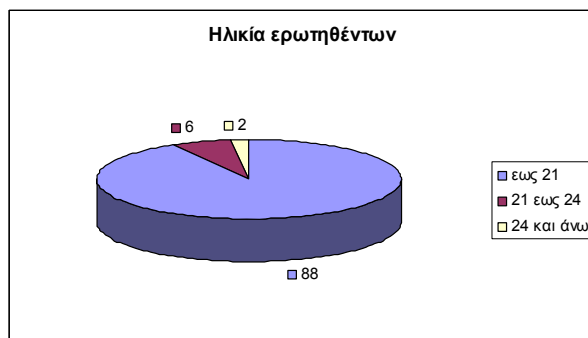
Φυσικά, το TUCE III ως βοήθεια στη διδασκαλία είναι πολύ πιθανό να επηρεάσει την επίδοση στο τεστ αν το τεστ δοθεί ξανά αργότερα στο μάθημα.

Αυτή η τάση πρέπει να ληφθεί υπόψη στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων που προέκυψαν υπό τέτοιες συνθήκες.

3.2 Συγκέντρωση στοιχείων

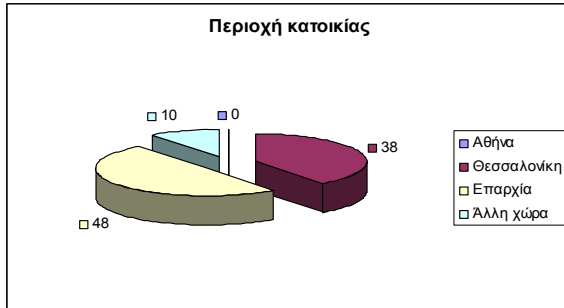
Η έρευνα έγινε με τη μέθοδο του **ερωτηματολογίου**, τα οποία συμπλήρωσαν οι ίδιοι οι ερωτώμενοι. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αυτό το ερωτηματολόγιο είναι το TUCE III που φαίνεται παραπάνω.

Ο **πληθυσμός** της δειγματοληψίας ήταν φοιτητές του 2^{ου} έτους του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Στην έρευνα **συμμετείχαν** συνολικά 96 ερωτώμενοι από τους οποίους το 40,6% (39 άτομα) ήταν άντρες και το 59,4% (57 άτομα) ήταν γυναίκες.

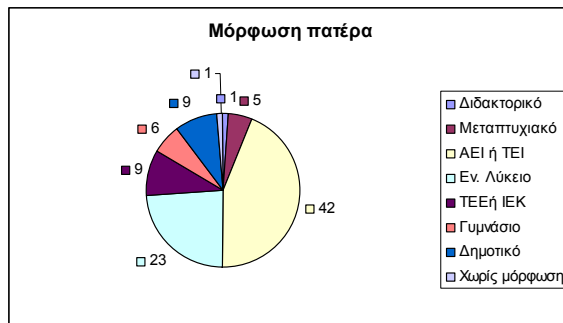
Οι **ηλικίες** των ερωτώμενων διαφέρουν αλλά η **πλειοψηφία** ήταν κυρίως σπουδαστές έως 21 ετών με ποσοστό **91,7%** (88 άτομα) όπως ήταν αναμενόμενο

λόγω του μικρού εξαμήνου σπουδών. Το γεγονός αυτό θέτει κάποιον **περιορισμό** στη γενίκευση των εξαγόμενων αποτελεσμάτων αν λάβουμε υπόψη μας ότι οι γνώσεις των φοιτητών στα οικονομικά μπορεί να ελεγχθούν σε οποιοδήποτε εξάμηνο σπουδών άρα και σε οποιαδήποτε ηλικία. Το 6,25% (6 άτομα) ήταν άτομα από 21 έως 24 ετών και τέλος το 2,05% (2 άτομα) ήταν άνω των 24 ετών.

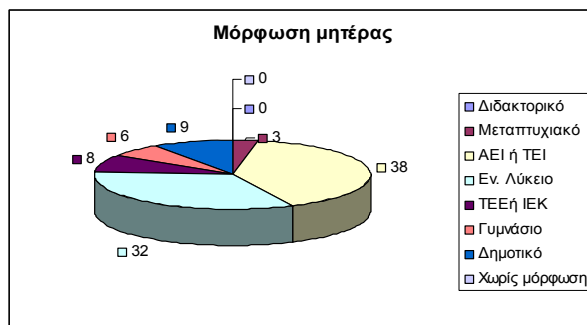
Το 39,58% (38 άτομα) έχουν **τόπο μόνιμης διαμονής** τη Θεσσαλονίκη, το 50% (48 άτομα) μένουν στην επαρχία και η μειοψηφία, δηλαδή το 10,42% (10 άτομα), μένει σε άλλη

χώρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανείς από τους φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα δε δήλωσε ως τόπο μόνιμης κατοικίας την Αθήνα.

Σχετικά με τη **μόρφωση** του **πατέρα** του καθενός, το 43,75% (42 άτομα) δηλώνει ότι έχει πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Ακολουθούν το 23,96% (23 άτομα) με απολυτήριο ενιαίου

λυκείου, το 9,37% (9 άτομα) με απολυτήριο ΤΕΕ ή ΙΕΚ και το ίδιο ποσοστό με απολυτήριο δημοτικού, το 6,25% (6 άτομα) με απολυτήριο γυμνασίου, το 5,21% (5 άτομα) με μεταπτυχιακό και τέλος το 1,04% (1 άτομο) με διδακτορικό καθώς και το ίδιο ποσοστό δηλώνει πως ο πατέρας του είναι χωρίς μόρφωση.

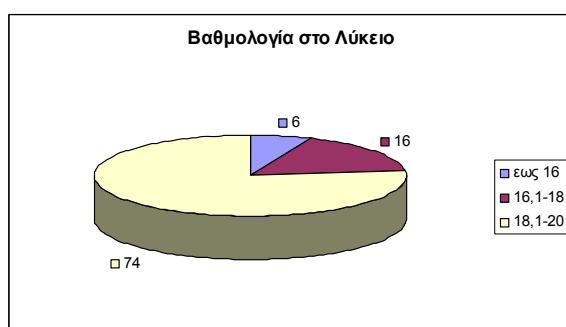

Σχετικά με τη **μόρφωση** της **μητέρας** του καθενός, το 39,58% (38 άτομα) δηλώνει ότι έχει πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Ακολουθούν το 33,34% (32 άτομα) με

απολυτήριο ενιαίου λυκείου, το 9,37% (9 άτομα) με απολυτήριο δημοτικού, το

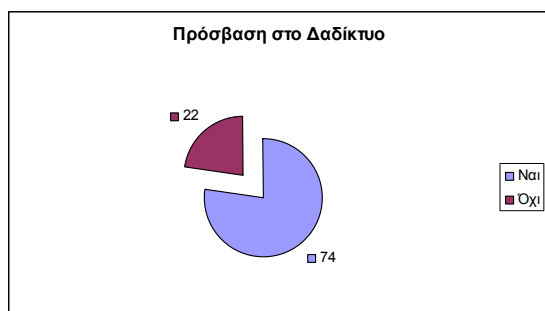

8,34% (8 άτομα) με απολυτήριο ΤΕΕ ή ΙΕΚ, το 6,25% (6 άτομα) με απολυτήριο γυμνασίου και τέλος το 3,12% (3 άτομα) δηλώνει πως η μητέρα του έχει μεταπτυχιακό τίτλο. Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς δε δήλωσε πως η μητέρα του έχει διδακτορικό τίτλο αλλά και κανείς δε δήλωσε ότι η μητέρα του δεν έχει καθόλου μόρφωση.

Αναφορικά με το **μέσο όρο βαθμολογίας** των φοιτητών στο **λύκειο**, το 77,08 (74 άτομα) δήλωσε πως έβγαλε από 18,1 έως 20, το 16,67% (16 άτομα) έβγαλε

από 16,1 έως 18 ενώ μόλις το 6,25% (6 άτομα) είχε μέσο όρο βαθμολογίας στο λύκειο έως 16.

Τέλος, άλλος ένας σημαντικός παράγοντας που εξετάστηκε είναι η ευχέρεια **πρόσβασης** των φοιτητών **στο διαδίκτυο (internet) από το σπίτι**. Εδώ η πλειοψηφία, το 77,08

(74 άτομα) δήλωσε πως έχει αυτήν τη δυνατότητα ενώ, το 22,92% δήλωσε πως δεν έχει πρόσβαση στο internet από το σπίτι οπότε βρίσκει εναλλακτικές λύσεις για να συνδεθεί στο διαδίκτυο. Αν και το ποσοστό αυτό αποτελεί τη μειοψηφία, δεν παύει να είναι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό το οποίο όμως φαίνεται να μειώνεται με την πάροδο του χρόνου.

3.3 Περιορισμοί της έρευνας

Οι περιορισμοί της έρευνας ήταν:

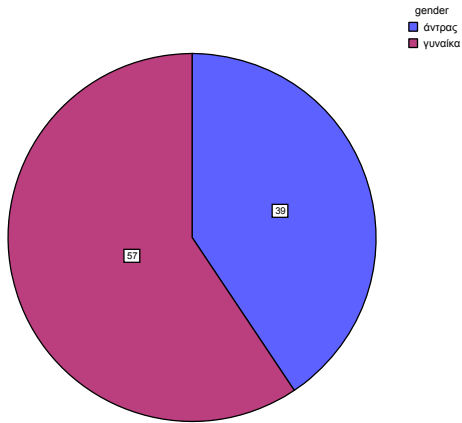
- Λόγω περιορισμένου χρόνου, η έρευνα διεξήχθη σε ένα μόνο εξάμηνο φοίτησης του Πανεπιστημίου και σε 96 φοιτητές.
- Οι φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα, παρακολουθούσαν το 2^ο εξάμηνο σπουδών. Έτσι δεν είχαν διδαχθεί ακόμα μαθήματα όπως μικροοικονομική ανάλυση, μακροοικονομικά μοντέλα, στατιστική κτλ οπότε δεν μπορούσαν να έχουν πιο ολοκληρωμένες οικονομικές γνώσεις.
- Ο χρόνος που είχαν στη διάθεσή τους οι φοιτητές για να απαντήσουν στο τεστ ήταν περιορισμένος.

4. Ανάλυση των στοιχείων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η έρευνα έγινε με τη χρήση του ερωτηματολογίου TUCE III. Με βάση την επίδοσή τους σ' αυτό το τεστ, οι φοιτητές συγκεντρώνουν μια βαθμολογία στο αντικείμενο της μακροοικονομίας, μια βαθμολογία στο αντικείμενο της μικροοικονομίας και μία τελική βαθμολογία.

Εκτός από το TUCE III, υπάρχει και ένα πιο μικρό ερωτηματολόγιο που σχετίζεται με προσωπικά χαρακτηριστικά των φοιτητών. Μ' αυτόν τον τρόπο πήραμε κάποιες χρήσιμες πληροφορίες για τους φοιτητές έτσι ώστε να μπορέσουμε να κατηγοριοποιήσουμε την απόδοση των φοιτητών με βάση αυτούς τους παράγοντες. Αυτοί οι παράγοντες είναι

- ✓ το φύλο το φοιτητών,
- ✓ η ηλικία τους,
- ✓ ο τόπος μόνιμης κατοικίας τους,
- ✓ η μόρφωση του πατέρα τους,
- ✓ η μόρφωση της μητέρας τους,
- ✓ ο μέσος όρος βαθμολογίας τους στο λύκειο,
- ✓ ο βαθμός τους στο μάθημα των μαθηματικών στο λύκειο,
- ✓ ο βαθμός τους στο μάθημα των οικονομικών στο λύκειο,
- ✓ ο βαθμός τους στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο,
- ✓ ο βαθμός τους στο μάθημα των αρχών οικονομικής στο πανεπιστήμιο,
- ✓ η δυνατότητα πρόσβασής τους στο διαδίκτυο από το σπίτι,
- ✓ το επίπεδο γνώσης τους του προγράμματος excel,
- ✓ η εργασία τους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

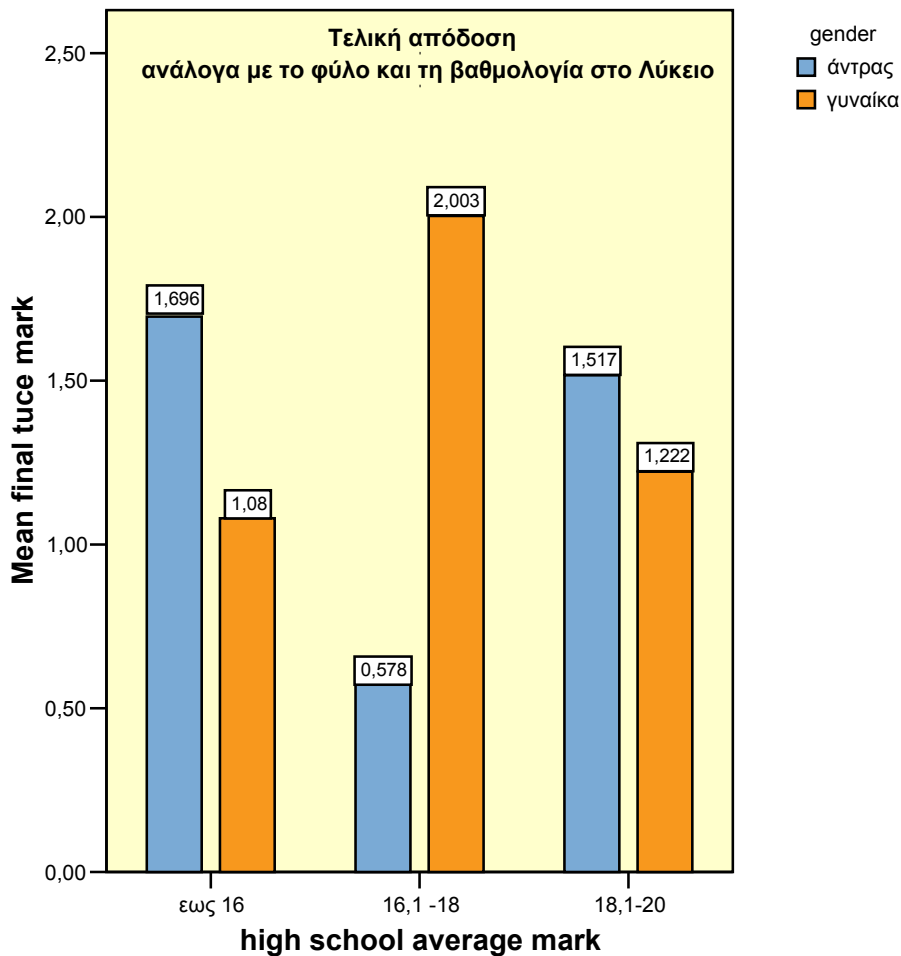
Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 96 άτομα που φοιτούν στο 2^ο έτος του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Από αυτούς, το **59,4%** (57 άτομα) ήταν **γυναίκες** και το υπόλοιπο το **40,6%** (39 άτομα) ήταν **άντρες**.

Στην συνέχεια θα δούμε κάποιες **συσχετίσεις** ανάμεσα σε ορισμένα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων καθώς και την απόδοσή τους στο τεστ. Τα αποτελέσματα που θα εξαχθούν είναι πολύ χρήσιμα. Θα μπορέσουμε να καταλάβουμε ποιοι αποδίδουν καλύτερα (οι άντρες ή οι γυναίκες) καθώς και ποιοι άλλοι παράγοντες εκτός του φύλου, επηρεάζουν την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά.

1. Μια πρώτη συσχέτιση που μας ενδιαφέρει εξετάζει την **τελική επίδοση** των φοιτητών στο τεστ σε συνάρτηση με το **φύλο** τους και το **μέσο όρο βαθμολογίας** τους στο λύκειο.

			gender	
			άντρας	γυναίκα
high school average mark	εως 16	final tuce mark	1,70	1,08
	16,1 -18	final tuce mark	,58	2,00
	18,1-20	final tuce mark	1,52	1,22

Πίνακας 1 : Τελική επίδοση σε συνάρτηση με το φύλο των φοιτητών και το μέσο όρο βαθμολογίας τους στο λύκειο.

Σχήμα 1

- Βλέπουμε ότι:
  - από τους 6 φοιτητές (ποσοστό **6,25%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **μέχρι 16**, οι άντρες αποδίδουν καλύτερα από τις γυναίκες
  - από τους 16 φοιτητές ποσοστό **16,67%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **16,1-18**, οι γυναίκες υπερτερούν στην απόδοση με μεγάλη διαφορά
  - από τους υπόλοιπους 74 φοιτητές (ποσοστό **77,08%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **18,1-20** οι άντρες απέδωσαν καλύτερα από τις γυναίκες, με μικρή όμως διαφορά.

Από τα δεδομένα που έχουμε, προκύπτει ότι οι άντρες που έγραψαν καλύτερα είναι αυτοί που στο σχολείο είχαν μέσο όρο βαθμολογίας είτε στην πιο χαμηλή κλίμακα (έως 16) είτε στην πιο υψηλή κλίμακα (18,1-20).

Το γεγονός αυτό έρχεται σε **συμφωνία με τα αποτελέσματα** της J. Heath (1989), η οποία υποστηρίζει ότι όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός ενός φοιτητή, τόσο πιο πιθανό είναι να επιλέξει ένα μάθημα οικονομικών και να αποδώσει καλύτερα. Επίσης, υποστηρίζει ότι τα αγόρια είναι πιο πιθανό να έχουν καλύτερα επίδοση στα οικονομικά μαθήματα από τα κορίτσια, το οποίο **επιβεβαιώνεται και από τα δικά μας αποτελέσματα.**

Αυτό που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι **η μεγαλύτερη διαφορά** στην επίδοση εμφανίζεται όταν υπερτερούν οι γυναίκες. Σ' αυτήν την

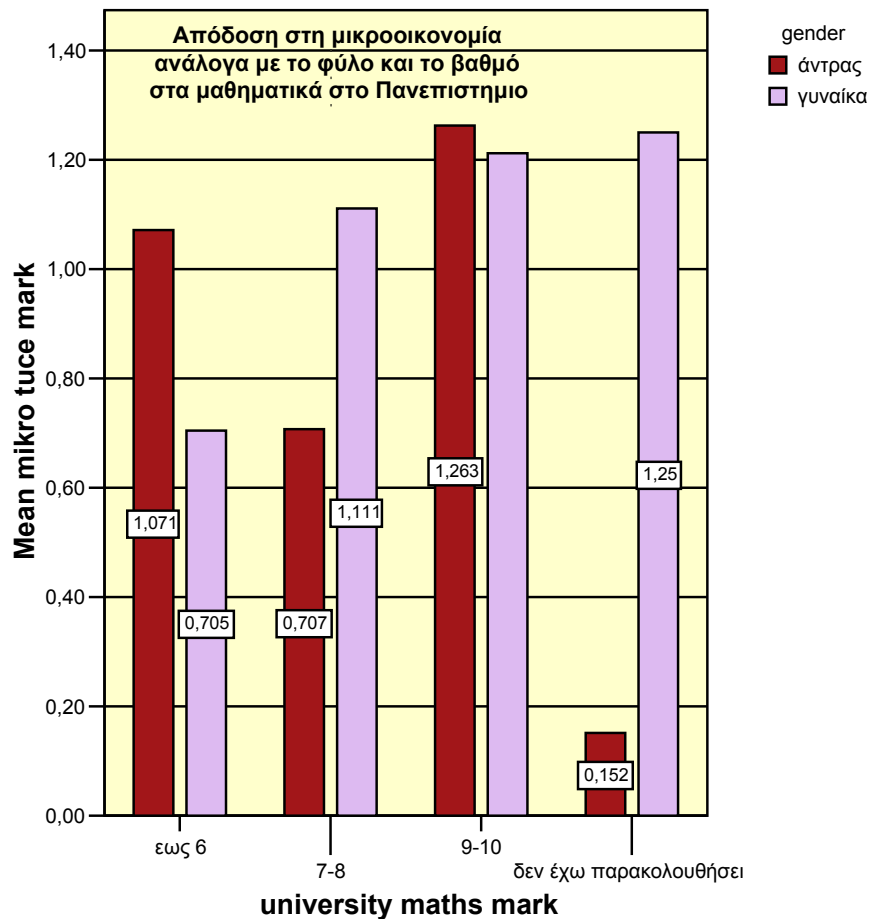
περίπτωση η βαθμολογία των φοιτητών στο λύκειο ανήκει στη μεσαία κατηγορία (16,1-18).

Και οι Jackstadt και C. Grootaert (1980) υποστηρίζουν ότι ο μέσος όρος βαθμολογίας στο λύκειο αποτελεί προσωπικό κριτήριο που επηρεάζει το επίπεδο κατανόησης του και εκμάθησης των οικονομικών από τον φοιτητή. Λαμβάνοντας υπόψη και τον παράγοντα φύλο, βλέπουμε τελικά, ότι ο βαθμός που έχουν οι φοιτητές στο σχολείο επηρεάζει άμεσα την απόδοσή τους στα οικονομικά σε συνδυασμό με το φύλο τους.

2. Στη συνέχεια βλέπουμε την **επίδοση στη μικροοικονομία** των φοιτητών στο TUCE III ανάλογα με το **φύλο** τους και ανάλογα με το **βαθμό** που είχαν στο μάθημα των **μαθηματικών** στο πανεπιστήμιο.

			gender	
			άντρας	γυναίκα
university maths mark	εως 6	mikro tuce mark	1,07	,70
	7-8	mikro tuce mark	,71	1,11
	9-10	mikro tuce mark	1,26	1,21
	δεν έχω παρακολουθήσει	mikro tuce mark	,15	1,25

Πίνακας 2 : Επίδοση στη μικροοικονομία σε συνάρτηση με το φύλο των φοιτητών και το βαθμό στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο.

Σχήμα 2

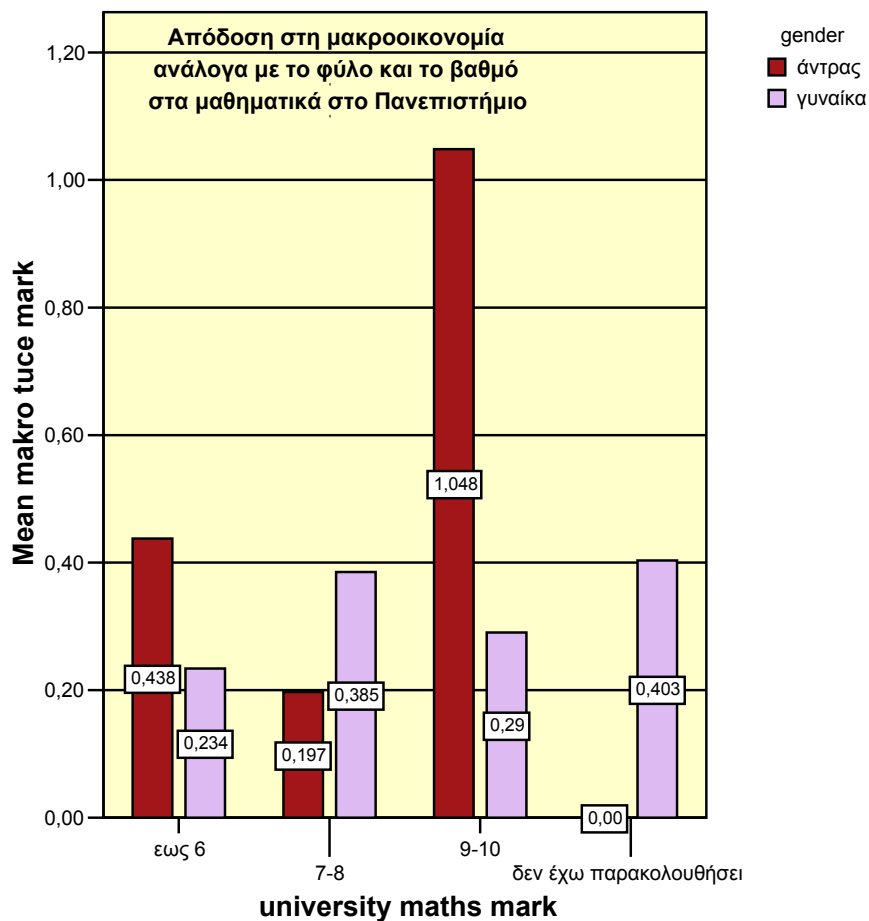
- Βλέπουμε ότι:
  - από τους 34 φοιτητές (ποσοστό **35,42%** του συνόλου) που είχαν βαθμό στα μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο **μέχρι 6**, οι άντρες αποδίδουν καλύτερα από τις γυναίκες
  - από τους 36 φοιτητές ποσοστό **37,5%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **7-8**, οι γυναίκες υπερτερούν στην απόδοση με μεγάλη διαφορά
  - από τους 21 φοιτητές (ποσοστό **21,87%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **9-10** οι άντρες απέδωσαν καλύτερα από τις γυναίκες, με ελάχιστη διαφορά
  - ενώ υπάρχουν και 5 φοιτητές (ποσοστό **5,21%** του συνόλου) που απάντησαν πως δεν έχουν παρακολουθήσει μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο, κι από αυτούς οι γυναίκες απέδωσαν καλύτερα.

Και εδώ παρατηρείται κάτι ανάλογο με την προηγούμενη περίπτωση. Στις πολύ χαμηλές και στις πολύ υψηλές βαθμολογίες υπερτερούν οι άντρες φοιτητές έναντι των γυναικών. Μόνο στη μεσαία κατηγορία βαθμολογίας στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο (7-8), οι γυναίκες φαίνεται ότι αποδίδουν καλύτερα και στο τεστ των οικονομικών και ειδικά στον τομέα της μικροοικονομίας.

3. Ακολουθεί η επίδοση στη μακροοικονομία των φοιτητών στο TUCE III ανάλογα με το φύλο τους και ανάλογα με το βαθμό που είχαν στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο.

			gender	
			άντρας	γυναίκα
university maths mark	εως 6	makro tuce mark	,44	,23
	7-8	makro tuce mark	,20	,39
	9-10	makro tuce mark	1,05	,29
	δεν έχω παρακολουθήσει	makro tuce mark	,00	,40

Πίνακας 3 : Επίδοση στη μακροοικονομία σε συνάρτηση με το φύλο των φοιτητών και το βαθμό στο μάθημα των μαθηματικών στο πανεπιστήμιο.

Σχήμα 3

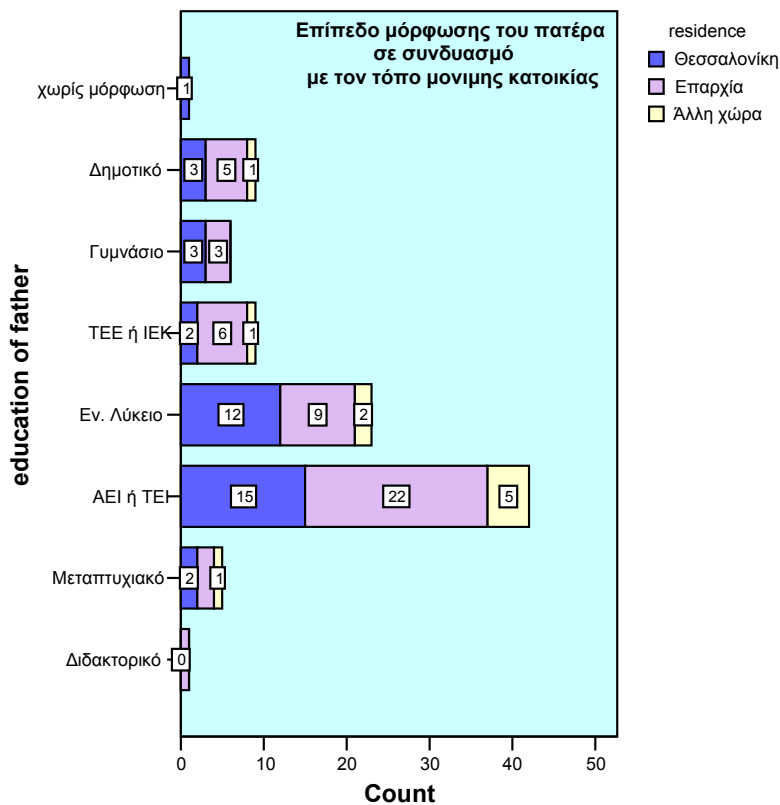
- Βλέπουμε ότι:
  - από τους 34 φοιτητές (ποσοστό **35,42%** του συνόλου) που είχαν βαθμό στα μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο **μέχρι 6**, οι άντρες αποδίδουν καλύτερα από τις γυναίκες
  - από τους 36 φοιτητές ποσοστό **37,5%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **7-8**, οι γυναίκες υπερτερούν στην απόδοση με μεγάλη διαφορά
  - από τους 21 φοιτητές (ποσοστό **21,87%** του συνόλου) που είχαν μέση βαθμολογία στο Λύκειο **9-10** οι άντρες απέδωσαν καλύτερα από τις γυναίκες, με τη μέγιστη διαφορά
  - ενώ υπάρχουν και 5 φοιτητές (ποσοστό **5,21%** του συνόλου) που απάντησαν πως δεν έχουν παρακολουθήσει μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο, κι από αυτούς πάλι οι γυναίκες απέδωσαν καλύτερα.

Όπως είδαμε και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση στο 2^ο κεφάλαιο, σε γενικές γραμμές **οι γυναίκες είναι λιγότερο άνετες στο να χρησιμοποιούν τα μαθηματικά** που απαιτούνται για τα οικονομικά (Dynan and Rouse, 1997). Το ίδιο προκύπτει και από τη δική μας έρευνα, όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα.

4. Στη συνέχεια εξετάζουμε το **επίπεδο μόρφωσης του πατέρα** των φοιτητών σε συνδυασμό με τον **τόπο μόνιμης κατοικίας** τους. Επειδή η μόρφωση των γονέων σε μια οικογένεια παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη των παιδιών, θέλαμε να δούμε την αντίστοιχη κατανομή στο δικό μας δείγμα.

		residence					
		Θεσσαλονίκη		Επαρχία		Άλλη χώρα	
		Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
education of father	Διδακτορικό			1	2,1%		
	Μεταπτυχιακό	2	5,3%	2	4,2%	1	10,0%
	ΑΕΙ ή ΤΕΙ	15	39,5%	22	45,8%	5	50,0%
	Εν. Λύκειο	12	31,6%	9	18,8%	2	20,0%
	ΤΕΕ ή ΙΕΚ	2	5,3%	6	12,5%	1	10,0%
	Γυμνάσιο	3	7,9%	3	6,3%		
	Δημοτικό	3	7,9%	5	10,4%	1	10,0%
	χωρίς μόρφωση	1	2,6%				

Πίνακας 4 : Επίπεδο μόρφωσης του πατέρα σε συνδυασμό με τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

Σχήμα 4

- Σχετικά με τον τόπο μόνιμης κατοικίας οι φοιτητές δήλωσαν!
  - 38 άτομα (ποσοστό **39,58%**) ότι κατοικεί στη **Θεσσαλονίκη**
  - 48 άτομα (ποσοστό **50%**) ότι κατοικεί στην **επαρχία**
  - 10 άτομα (ποσοστό **10,42%**) ότι κατοικεί σε **άλλη χώρα**.

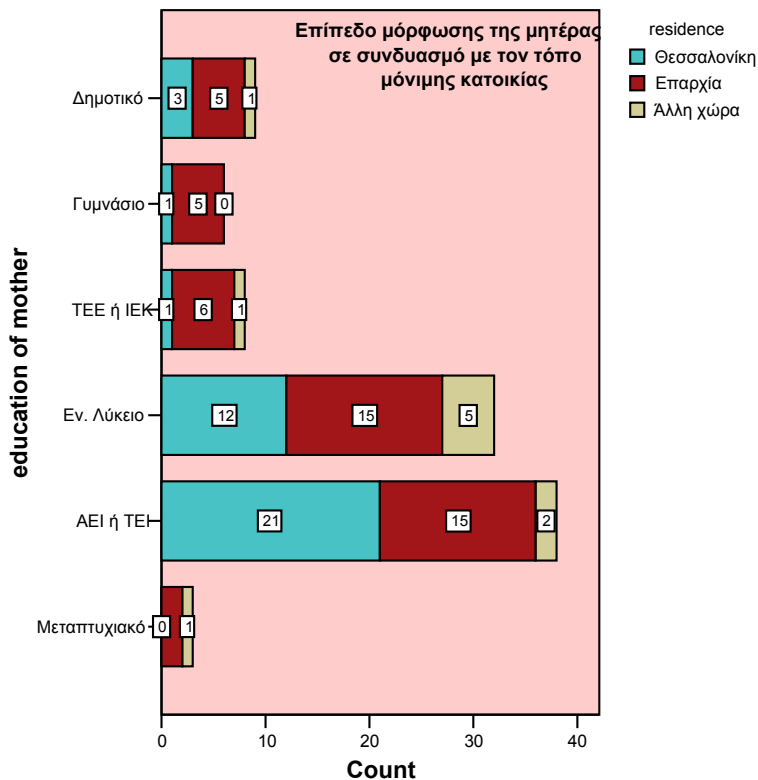
Παρατηρούμε ότι κανένας από τους φοιτητές του δείγματος δε δήλωσε τόπο μόνιμης κατοικίας την πόλη της Αθήνας. Γι' αυτό και τα αποτελέσματα που έχουμε αφορούν σε τοποθεσίες εκτός της πρωτεύουσας. Δεδομένου ότι ο πληθυσμός της πρωτεύουσας είναι πολύ σημαντικός σε σύγκριση με αυτόν της υπόλοιπης Ελλάδος, γίνεται αντιληπτό ότι αυτό το γεγονός εισάγει έναν σημαντικό **περιορισμό στη γενίκευση** των αποτελεσμάτων.

Όπως έχει αναφερθεί και σε άλλες έρευνες (S. Jackstadt and C. Grootaert, 1980), το επάγγελμα και η μόρφωση του πατέρα επηρεάζει άμεσα την απόδοση των παιδιών, και ιδιαίτερα των αγοριών. Με βάση λοιπόν τον παραπάνω πίνακα, συμπεραίνουμε ότι οι άρρενες φοιτητές που κατοικούν στη Θεσσαλονίκη ή την επαρχία, είναι πιο πιθανό να τα πηγαίνουν καλύτερα στα οικονομικά, όταν ο πατέρας τους έχει πτυχίο ΤΕΙ ή ΑΕΙ.

5. Αντίστοιχα ακολουθεί η συσχέτιση του **επιπέδου μόρφωσης της μητέρας** των φοιτητών σε συνδυασμό με τον **τόπο μόνιμης κατοικίας** τους. Όπως αναφέρθηκε ακριβώς πιο πάνω, και η μόρφωση της μητέρας σε μια οικογένεια παίζει σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση και την περαιτέρω πορεία των παιδιών που ανήκουν στην οικογένεια αυτή.

		residence					
		Θεσσαλονίκη		Επαρχία		Άλλη χώρα	
		Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
education of mother	Διδακτορικό						
	Μεταπτυχιακό	2	5,3%	2	4,2%	1	10,0%
	ΑΕΙ ή ΤΕΙ	21	55,3%	15	31,3%	2	20,0%
	Εν. Λύκειο	12	31,6%	15	31,3%	5	50,0%
	ΤΕΕ ή ΙΕΚ	1	2,6%	6	12,5%	1	10,0%
	Γυμνάσιο	1	2,6%	5	10,4%		
	Δημοτικό	3	7,9%	5	10,4%	1	10,0%
χωρίς μόρφωση							

Πίνακας 5 : Επίπεδο μόρφωσης της μητέρας σε συνδυασμό με τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

Σχήμα 5

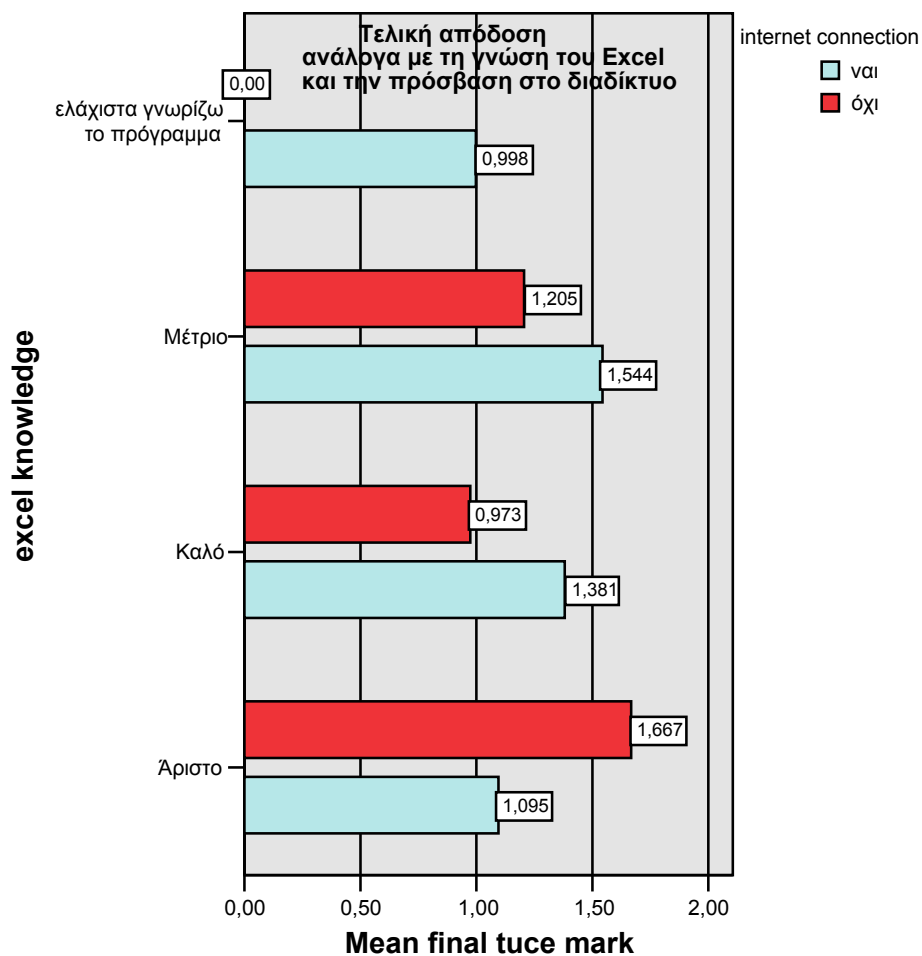
Όπως και πριν, και εδώ δεν συναντάμε τόπο μόνιμης κατοικίας την πόλη της Αθήνας. Γι' αυτό και εδώ έχουμε έναν σημαντικό **περιορισμό στη γενίκευση** των αποτελεσμάτων.

Στην έρευνα των Jackstadt και Grootaert (1980) επισημαίνεται ότι το επάγγελμα και η μόρφωση της μητέρας επηρεάζει άμεσα την απόδοση των παιδιών, και ιδιαίτερα των κοριτσιών. Με βάση λοιπόν τον παραπάνω πίνακα, συμπεραίνουμε ότι οι φοιτήτριες που κατοικούν στη Θεσσαλονίκη ή την επαρχία, είναι πιο πιθανό να τα πηγαίνουν καλύτερα στα οικονομικά, όταν η μητέρα τους έχει πτυχίο ΤΕΙ ή ΑΕΙ.

6. Εδώ εξετάζεται η **τελική απόδοση** των φοιτητών στο τεστ των οικονομικών σε συνδυασμό με το επίπεδο **γνώσης** του προγράμματος **excel** καθώς και με τη δυνατότητα **πρόσβασης** τους στο διαδίκτυο (**internet**) από το σπίτι.

			internet connection	
			ναι	όχι
excel knowledge	Άριστο	final tuce mark	1,09	1,67
	Καλό	final tuce mark	1,38	,97
	Μέτριο	final tuce mark	1,54	1,21
	ελάχιστα γνωρίζω το πρόγραμμα	final tuce mark	1,00	,00

Πίνακας 6 : Τελική επίδοση σε συνδυασμό με το επίπεδο γνώσης του excel και με τη δυνατότητα πρόσβασης στο internet.

Σχήμα 6

- Από τις απαντήσεις των φοιτητών βλέπουμε ότι:
  - 74 άτομα (ποσοστό **77,08%**) **έχουν πρόσβαση** στο διαδίκτυο από το σπίτι
  - 22 άτομα (ποσοστό **22,92%**) **δεν έχουν πρόσβαση** στο διαδίκτυο από το σπίτι.

Παρατηρούμε ότι τόσο η γνώση του **excel** όσο και η δυνατότητα πρόσβασης στο **διαδίκτυο**, **παίζουν σημαντικό ρόλο** στην παρακολούθηση και την κατανόηση των οικονομικών μαθημάτων από τους φοιτητές. Τις υψηλότερες βαθμολογίες συγκέντρωσαν

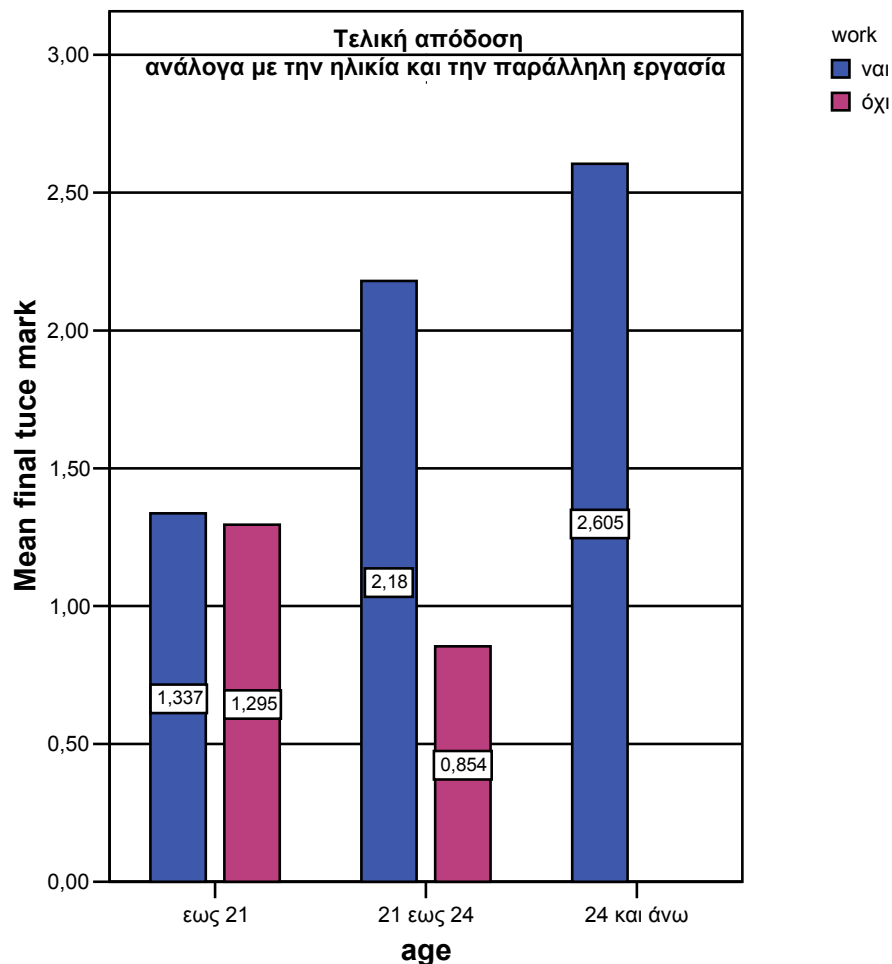
- οι φοιτητές που γνώριζαν άριστα το excel αλλά δεν είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι τους
- και αυτοί που γνώριζαν μέτρια το excel αλλά είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι φοιτητές που δεν γνώριζαν καθόλου το excel και δεν είχαν πρόσβαση στο internet, συγκέντρωσαν τη χαμηλότερη βαθμολογία.

7. Μια άλλη συσχέτιση που ακολουθεί είναι η **τελική επίδοση** των φοιτητών στο τεστ σε συνάρτηση με την **ηλικία** τους και με το **αν δουλεύουν** παράλληλα με τις σπουδές τους.

			work	
			ναι	όχι
age	εως 21	final tuce mark	1,34	1,30
	21 εως 24	final tuce mark	2,18	,85
	24 και άνω	final tuce mark	2,61	.

Πίνακας 7 : Τελική επίδοση σε συνάρτηση με την ηλικία των φοιτητών και με το αν δουλεύουν παράλληλα με τις σπουδές τους.

Σχήμα 7

- Από το σύνολο των ερωτηθέντων
  - 18 άτομα (ποσοστό **18,75%**) δήλωσαν πως **εργάζονται**
  - τα υπόλοιπα 78 άτομα (ποσοστό **81,25%**) δήλωσαν πως **δεν εργάζονται**.

Όπως αναφέρουν οι Jackstadt και Grootaert (1980), η εργασία μερικής απασχόλησης είναι ένα από τα προσωπικά κριτήρια που επηρεάζει το επίπεδο κατανόησης των οικονομικών μαθημάτων από τους φοιτητές. Από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, έχουμε το δεδομένο ότι 18 άτομα δουλεύουν παράλληλα με τις σπουδές τους ενώ, οι υπόλοιποι 78 όχι. Από τον πίνακα 5 που φαίνεται στην προηγούμενη σελίδα, βλέπουμε ότι οι εργαζόμενοι ανήκουν και στις 3 κατηγορίες ηλικιών ενώ οι μη εργαζόμενοι είναι όλοι κάτω των 24 ετών.

Από τους **εργαζόμενους**, παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη τελική βαθμολογία τη συγκεντρώνουν **οι μεγαλύτεροι** σε ηλικία (24 ετών και άνω). Αντίθετα, από τους **μη εργαζόμενους**, καλύτερα έγραψαν στο τεστ οι **μικρότεροι**, δηλαδή αυτοί που είναι έως 21 ετών.

8. Τέλος, ενδεικτικά παρατίθεται ο **συγκεντρωτικός πίνακας** με τις απαντήσεις των φοιτητών και το συνολικό βαθμό που συγκέντρωσαν στο τεστ ανάλογα με το φύλο.

	gender				
	άντρας		γυναίκα		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα	
final	,00	4	10,3%	3	5,3%
tuce	,15	3	7,7%	3	5,3%
mark	,30	1	2,6%	5	8,8%
	,45	2	5,1%	2	3,5%
	,46	1	2,6%		
	,61	1	2,6%	2	3,5%
	,62			1	1,8%
	,63	1	2,6%		
	,76	2	5,1%	3	5,3%
	,77	1	2,6%		
	,91			4	7,0%
	,93			1	1,8%
	1,06	2	5,1%	2	3,5%
	1,07	2	5,1%		
	1,08			1	1,8%
	1,10	1	2,6%	1	1,8%
	1,21	1	2,6%	1	1,8%
	1,22			1	1,8%
	1,26			1	1,8%
	1,36	1	2,6%	3	5,3%
	1,52			1	1,8%
	1,54			1	1,8%
	1,55			1	1,8%
	1,56			1	1,8%
	1,67	1	2,6%	1	1,8%
	1,69	1	2,6%		
	1,71	1	2,6%	1	1,8%
	1,72	1	2,6%	1	1,8%
	1,85	1	2,6%		
	1,87	1	2,6%		
	1,97			1	1,8%
	2,00			1	1,8%
	2,01			1	1,8%
	2,02			1	1,8%
	2,14	1	2,6%		
	2,17	1	2,6%		
	2,18	2	5,1%	2	3,5%
	2,31			2	3,5%
	2,44	1	2,6%		

2,48			1	1,8%
2,51	1	2,6%		
2,61			1	1,8%
2,77			1	1,8%
2,79			1	1,8%
2,83	1	2,6%		
2,92			1	1,8%
2,95			1	1,8%
3,09			1	1,8%
3,26	1	2,6%		
3,38			1	1,8%
3,73	1	2,6%		
3,91	1	2,6%		

Πίνακας 8 : Τελική επίδοση σε συνδυασμό με το φύλο των ερωτηθέντων.

Βλέπουμε ότι στις χαμηλές βαθμολογίες, το ποσοστό των γυναικών είναι μεγαλύτερο από αυτό των αντρών. Όσο αυξάνεται η τελική επίδοση στο τεστ των οικονομικών, παρατηρούμε ότι όλο και περισσότερο είναι άντρες αυτοί που έδωσαν τις πιο πολλές σωστές απαντήσεις. Επομένως, και αυτός ο πίνακας επιβεβαιώνει τις αρχικές υποθέσεις βάσει της μέχρι τώρα βιβλιογραφίας: **οι άντρες φοιτητές αποδίδουν καλύτερα στα οικονομικά μαθήματα από τις γυναίκες.**

5. Συμπεράσματα

Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και την επεξεργασία των στοιχείων μας καταλήγουμε σε κάποια **βασικά συμπεράσματα** ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά μαθήματα, συμπεριλαμβανομένου και του φύλου:

- I. Οι άντρες σε γενικές γραμμές αποδίδουν καλύτερα στα οικονομικά μαθήματα από ότι οι γυναίκες
- II. Οι φοιτητές που είχαν **υψηλή βαθμολογία** στο Λύκειο συγκεντρώνουν και την υψηλότερη βαθμολογία στο τεστ των οικονομικών
- III. Οι άρρενες φοιτητές που συγκεντρώνουν **υψηλή βαθμολογία στο μάθημα των μαθηματικών** στο Πανεπιστήμιο αποδίδουν καλύτερα τόσο στη μικροοικονομία όσο και στη μακροοικονομία
- IV. Οι **άρρενες φοιτητές** που **κατοικούν** στη Θεσσαλονίκη ή την επαρχία, είναι πιο πιθανό να τα πηγαίνουν καλύτερα στα οικονομικά, όταν η **μόρφωση του πατέρα** τους είναι επιπέδου ΤΕΙ ή ΑΕΙ
- V. Οι **φοιτήτριες** που **κατοικούν** στη Θεσσαλονίκη ή την επαρχία, είναι πιο πιθανό να τα πηγαίνουν καλύτερα στα οικονομικά, όταν η **μόρφωση της μητέρας** τους είναι επιπέδου ΤΕΙ ή ΑΕΙ
- VI. Οι φοιτητές που δεν γνώριζαν καθόλου το **excel** και δεν είχαν πρόσβαση στο **internet**, συγκέντρωσαν τη χαμηλότερη βαθμολογία στο τεστ των οικονομικών
- VII. Από τους **εργαζόμενους**, τη μεγαλύτερη τελική βαθμολογία τη συγκεντρώνουν **οι μεγαλύτεροι** σε ηλικία (24 ετών και άνω), ενώ από

τους **μη εργαζόμενους**, καλύτερα απέδωσαν οι **μικρότεροι**, δηλαδή αυτοί που είναι έως 21 ετών.

Βλέπουμε λοιπόν, ότι σύμφωνα και με τη βιβλιογραφία, οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση των φοιτητών στο μάθημα των οικονομικών είναι πολλοί. Το φύλο παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην κατανόηση του συγκεκριμένου μαθήματος. Σε αυτό συντελεί σημαντικά το γεγονός ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν τα μαθηματικά που απαιτούνται για τα οικονομικά, με λιγότερη άνεση από ότι οι άντρες (Dynan and Rouse, 1997). Έτσι, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως, **με κάποιες εξαιρέσεις, οι άντρες φοιτητές υπερτερούν σημαντικά έναντι των γυναικών στην κατανόηση και εφαρμογή των οικονομικών.**

5.1 Παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την ισχύ του αποτελέσματος της έρευνας (Threats to validity)

Κάποιοι παράγοντες που πρέπει να αναφερθούν γιατί υπάρχει πιθανότητα να έχουν επηρεάσει το αποτέλεσμα της έρευνάς μας είναι οι ακόλουθοι:

1. η έρευνα έγινε λίγα μαθήματα μετά την έναρξη του εξαμήνου, οπότε οι φοιτητές ίσως δεν είχαν ακόμα τις απαιτούμενες γνώσεις για να αποδώσουν καλά στο τεστ.

2. η έρευνα πραγματοποιήθηκε προς το τέλος της ημέρας και οι φοιτητές ήταν ήδη κουρασμένοι καθώς βρίσκονταν στο Πανεπιστήμιο από το πρωί.
3. οι σχέσεις των φοιτητών με τους καθηγητές που διδάσκουν τα σχετικά μαθήματα μπορεί να διαφέρουν.

5.2 Μελλοντική έρευνα

Η έρευνα αυτή διεξήχθη σε μικρό χρονικό διάστημα και έτσι ο αριθμός των φοιτητών που έλαβαν μέρος σε αυτή ήταν μικρός. Έτσι και τα αποτελέσματα που πήραμε έπειτα από την ανάλυση που έγινε, θα μπορούσαν να γίνουν πιο αξιόπιστα και ακριβή αν η ίδια έρευνα υλοποιούνταν σε μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών και σε διαφορετικά εξάμηνα παρακολούθησης. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να γίνει και μια σύγκριση ανάμεσα στους φοιτητές που παρακολουθούν την ίδια σχολή αλλά βρίσκονται σε διαφορετικό εξάμηνο.

Κατ' επέκταση θα ήταν σημαντική και η υλοποίηση της έρευνας σε παρόμοια τμήματα του πανεπιστημίου σε διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας. Θα μπορούσε να γίνει σύγκριση ανάμεσα σε φοιτητές που παρακολουθούν το ίδιο εξάμηνο αλλά σε διαφορετικό πανεπιστήμιο.

Επίσης, θα μπορούσε να διεξαχθεί παράλληλα μια έρευνα σχετικά με τη μεταδοτικότητα των καθηγητών των αντίστοιχων οικονομικών μαθημάτων. Έτσι, θα έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την επίδοση των φοιτητών, καθώς αυτή εξαρτάται άμεσα και από το διδάσκοντα και τον τρόπο διδασκαλίας του.

Τέλος, θα παρουσίαζε ενδιαφέρον να ερευνήσουμε και να συγκρίνουμε τις επιδόσεις στα αντίστοιχα μαθήματα φοιτητών στην Ελλάδα και φοιτητών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αφού οι χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης προσπαθούν να ακολουθήσουν μια ενιαία οικονομική πολιτική, θα ήταν χρήσιμο να δούμε πώς αντιλαμβάνονται τους οικονομικούς όρους τα μέλη της από διαφορετικές χώρες.

6. Επίλογος

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση των φοιτητών στα οικονομικά ποικίλουν. Σύμφωνα με τις σχετικές μελέτες που έχουν γίνει, το φύλο, η μέση βαθμολογία, το γένος του διδάσκοντα, η μόρφωση και το επάγγελμα των γονέων, ακόμα και το περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκεται ένας φοιτητής μπορούν να επηρεάσουν την απόδοσή του στα οικονομικά.

Σε μια αξιολόγηση των μαρτυριών, οι Ferber et al. (1983) αφού κάνουν αναφορά στις προηγούμενες μελέτες βάζουν και προσπαθούν να απαντήσουν τα δύο εξής ερωτήματα:

- A. Σε ποιο βαθμό οι διαφορές κατά φύλο είναι σημαντικές στατιστικά, είναι τόσο μεγάλες ώστε να μας απασχολούν, και αν ναι, για ποιο σκοπό;
- B. Θα μπορούσε η χρήση ενός τεστ συγκεκριμένης μορφής πάνω στο οποίο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό η τρέχουσα έρευνα να εισάγει προκατάληψη?

Ως προς το πρώτο ερώτημα, καταλήγουν ότι εφόσον υπάρχει σημαντική αλληλεπικάλυψη στη γνώση των οικονομικών στα αγόρια και στα κορίτσια είναι δύσκολο να δει κανείς την πρακτική σχέση των διαφορών στη μέση (mean) απόδοση, είτε είναι τόσο μικρή ώστε να είναι στατιστικά αμελητέα, είτε τόσο μεγάλη όσο φάνηκε στα τεστ που έκαναν. Παρόλα αυτά επισημαίνουν ότι θα είχε ενδιαφέρον να δει κανείς σε ποια έκταση τα κορίτσια διαφέρουν από τα αγόρια από αυτή και άλλες απόψεις, γιατί υπάρχουν αυτές οι διαφορές και, το πιο σημαντικό, τι μπορεί να γίνει γι' αυτό. Αλλά η έρευνα δεν πρέπει

να παραβλέπει το γεγονός ότι μερικές γυναίκες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια στα οικονομικά από τους περισσότερους άνδρες.

Ως προς το δεύτερο ερώτημα, αφού αναλύουν τους δύο τρόπους εξέτασης, δηλαδή τις ερωτήσεις ανάπτυξης και τις ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, βάζουν το θέμα αν η χρήση των ερωτήσεων ανάπτυξης σε σχέση με αυτές των πολλαπλών επιλογών έχει κάποια επίδραση σε σχέση με τη σχετική (relative) απόδοση των αγοριών και των κοριτσιών όπως μετράται σ' αυτά τα τεστ.

Εμείς στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήσαμε ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών. Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν και παρατέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, **συμπεραίνουμε ότι σε γενικές γραμμές οι άντρες αποδίδουν καλύτερα στα οικονομικά μαθήματα από ότι οι γυναίκες.**

7. Παράρτημα

7.1 Το ερωτηματολόγιο

Το TUCE III είναι μια κοινή προσπάθεια του Standing Committee on Economic Education και του Joint Council on Economic Education του American Economic Association. Αρχικά έγινε μια πάρα πολύ προσεκτική εξέταση των αποτελεσμάτων ενός σετ 38 ερωτήσεων μακρο και 47 ερωτήσεων μικρο. Η τελική επιλογή των ερωτήσεων που θα αποτελούσαν το TUCE III οδήγησε σε μία φόρμα με 33 ερωτήσεις μικροοικονομίας και μία φόρμα με 31 ερωτήσεις μακροοικονομίας.

Ακολουθεί το ερωτηματολόγιο στο οποίο απάντησαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Οι σωστές απαντήσεις είναι σημειωμένες κυκλώνοντας το αντίστοιχο γράμμα.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

Οδηγίες

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 64 ερωτήσεις μακροοικονομίας και μικροοικονομίας. Με βάση τις οικονομικές γνώσεις που έχετε αποκτήσει έως τώρα από το Πανεπιστήμιο ή από άλλες πηγές, να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις, βάζοντας σε κύκλο αυτή που θεωρείται πιο σωστή. Ο χρόνος που έχετε στη διάθεση σας είναι 90 λεπτά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. Ποια από τις παρακάτω ερωτήσεις αντιστοιχεί καλύτερα στο βασικό πρόβλημα εξοικονόμησης πόρων που αντιμετωπίζει κάθε κράτος; Σε ένα δοσμένο εργοστάσιο:

- α. Πρέπει να παράγονται αυτοκίνητα ή τρακτέρ;
- β. Μπορεί να αυξηθεί ο αριθμός των αυτοκινήτων που παράγονται ;
- γ. Πόση κατανάλωση καυσίμων θα πρέπει να έχουν τα αυτοκίνητα που παράγονται;
- δ. Πόσοι εργάτες χρειάζονται για την παραγωγή 100 αυτοκινήτων την εβδομάδα;

2. Το πρώην Σοβιετικό Σύνταγμα υποστήριζε ότι καμία επιβάρυνση δεν θα πρέπει να επιβάλλεται για τη χρήση υδάτινων πόρων. Από οικονομικής άποψης αυτό είναι :

α. Αποτελεσματικό, αφού το νερό είναι ελεύθερο αγαθό που παρέχεται χωρίς κόστος από τη φύση.

β. Αναποτελεσματικό, γιατί η χρήση του για ένα σκοπό αποκλείει τη χρήση του για άλλο σκοπό.

γ. Μια ενδιαφέρουσα διαφορά από τον καπιταλισμό, αλλά δεν έχει οικονομική σημασία στον σοσιαλισμό.

δ. Μια τακτική που αυξάνει την ικανοποίηση που οι άνθρωποι μπορούν να έχουν από τους περιορισμένους πόρους τους, αφού κάνει φθηνότερα κάποια αγαθά, όπως το βαμβάκι και τον ηλεκτρισμό που παράγονται με νερό.

3. Αν μια εταιρία πρέπει να πουλά τα προϊόντα της στην τιμή της αγοράς και θέλει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, θα πρέπει:

- α. Να παράγει τα προϊόντα στην ποσότητα στην οποία το οριακό κόστος ελαχιστοποιείται.
- β. Να διατηρεί το οριακό κόστος χαμηλότερο από την τιμή, έτσι ώστε τα κέρδη να είναι μεγαλύτερα του μηδενός.
- γ. Να παράγει τα προϊόντα στην ποσότητα, στην οποία το οριακό κόστος είναι ίσο με την τιμή.
- δ. Να προσπαθήσει να πουλάει όλη την ποσότητα που μπορεί να παράγει, έτσι ώστε οι σταθερές δαπάνες να επιμερίζονται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό μονάδων.

4. Η βασική δυσχέρεια της μη ομαλής μεγιστοποίησης του κέρδους στο μονοπώλιο, είναι ότι οι μονοπωλητές:

- α. Δεν προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν τις δαπάνες παραγωγής τους.
- β. Παράγουν σε επίπεδο όπου τα οριακά έσοδα είναι μεγαλύτερα από το οριακό κόστος.
- γ. Παράγουν πολλά προϊόντα και τα πουλούν σε υψηλές τιμές.
- δ. Περιορίζουν την παραγωγή των προϊόντων σε επίπεδο όπου τα προϊόντα τους αξίζουν περισσότερο από το οριακό κόστος παραγωγής τους.

5. Κατά την εκτίμηση των δαπανών φοίτησης σε Πανεπιστήμιο, ένας σπουδαστής αποδεικνύει τις οικονομικές του γνώσεις, με το να συμπεριλάβει επακριβώς σε μια λίστα όλο το κόστος ευκαιρίας για την εκπαίδευση του. Τα στοιχεία της λίστας του περιέχουν όλα τα παρακάτω εκτός από ένα. Ποιο δεν συμπεριλαμβάνεται ;

- α. Γεύματα
- β. Δίδακτρα
- γ. Λιγότερος χρόνος σαν σπουδαστής
- δ. Εισόδημα από δουλειά που εγκαταλείπει για να παρακολουθήσει τη σχολή.

6. Αν σε πλήρη απασχόληση, η ζήτηση μετατοπίζεται προς τα βιομηχανικά προϊόντα εντάσεως κεφαλαίου και απομακρύνεται από τα βιομηχανικά προϊόντα εντάσεως εργασίας, ποιο από τα παρακάτω είναι πιθανόν να συμβεί βραχυχρόνια;

- α. Τα έσοδα για την εργασία και για τους ιδιοκτήτες κεφαλαίου πέφτουν.

- β. Τα έσοδα για την εργασία και για τους ιδιοκτήτες κεφαλαίου αυξάνουν.
- γ. Οι εισπράξεις για την εργασία αυξάνουν ενώ για τους ιδιοκτήτες κεφαλαίου πέφτουν.
- δ. Οι εισπράξεις για τους ιδιοκτήτες κεφαλαίου αυξάνουν ενώ για την εργασία πέφτουν.

7. Οι περισσότερες επιχειρήσεις των ΗΠΑ εκμεταλλεύονται την πτώση των τιμών πετρελαίου που οφείλεται στην αυξημένη παραγωγή για καύσιμα. Αυτή η κίνηση αναμένεται να μειώσει την παραγωγή και τις τιμές του γαιάνθρακα. Στους όρους της καθιερωμένης ανάλυσης της προσφοράς και της ζήτησης αυτή η κατάσταση περιγράφεται ως:

- α. Μετατόπιση καμπύλης ζήτησης και του γαιάνθρακα και του πετρελαίου.
- β. Μετακίνηση κατά μήκος της καμπύλης ζήτησης τόσο για τον γαιάνθρακα όσο και για το πετρέλαιο.
- γ. Μετακίνηση κατά μήκος της καμπύλης ζήτησης για τον γαιάνθρακα και μετατόπιση στη καμπύλη ζήτησης για το πετρέλαιο.
- δ. Μετακίνηση κατά μήκος της καμπύλης ζήτησης για το πετρέλαιο και μετατόπιση στην καμπύλη ζήτησης για το γαιάνθρακα.

8. Υποθέτοντας ότι μια πόλη καταργεί τους ελέγχους ενοικίων σε μια περίοδο που η αναλογία των κενών χώρων στέγασης είναι εξαιρετικά χαμηλή, ποιο από τα παρακάτω είναι πιο πιθανόν να συμβεί;

- α. Καμία αλλαγή στα ενοίκια, αφού οι έλεγχοι επί των τιμών εφαρμόζονται συνήθως στο σημείο όπου οι καμπύλες προσφοράς και ζήτησης τέμνονται.
- β. Μια μείωση στα ενοίκια, σαν αποτέλεσμα της μείωσης του αριθμού των στεγαστικών μονάδων που προσφέρονται.
- γ. Μια αύξηση στα ενοίκια, ακολουθούμενη από μια αύξηση του αριθμού των στεγαστικών μονάδων που προσφέρονται.
- δ. Μια αύξηση στην ζήτηση για στέγαση, ακολουθούμενη από μια μείωση του αριθμού των στεγαστικών μονάδων που προσφέρονται.

9. Αν όλες οι εταιρίες που παράγουν ένα προϊόν σε μια πλήρης ανταγωνιστική αγορά υποχρεωθούν να ακολουθήσουν μεθόδους κατά της μόλυνσης του περιβάλλοντος, που όμως αυξάνουν το κόστος παραγωγής τους, κάποιος θα περίμενε:

- α. Να περάσει η ζήτηση για το προϊόν
- β. Η αγοραία καμπύλη της προσφοράς του προϊόντος να μετατοπιστεί αριστερά.
- γ. Τα μακροχρόνια κέρδη της κάθε εταιρίας να μειωθούν.
- δ. Τα βραχυχρόνια κέρδη της κάθε εταιρίας να παραμείνουν αμετάβλητα.

10. Ποιο από τα παρακάτω περιγράφει ακριβώς μια εξωτερική ωφέλεια που πηγάζει από την εκμετάλλευση που κάνουν οι ιδιώτες στις υπηρεσίες προληπτικής ιατρικής, όπως εμβολιασμοί για την γρίπη ή την ιλαρά;

- α. Οι εμβολιασμοί είναι φθηνότεροι από την πληρωμή για την θεραπεία της αρρώστιας.
- β. Οι γιατροί κερδίζουν περισσότερο, γιατί χρεώνουν τους εμβολιασμούς.
- γ. Οι εμβολιασμοί μειώνουν την πιθανότητα να κολλήσουν οι άλλοι την ασθένεια.
- δ. Οι εμβολιασμοί μειώνουν τις μέρες ασθενείας, επιτρέποντας στα άτομα να κερδίζουν περισσότερο εισόδημα.

11. Ένα μονοπώλιο είναι πιο πιθανόν να εμφανιστεί και να συνεχίσει να μονοπωλεί την αγορά του όταν :

- α. Οι καμπύλες του μέσου συνολικού κόστους έχουν σχήμα U.
- β. Η εισοδηματική ελαστικότητα για το προϊόν του είναι υψηλή.
- γ. Το σταθερό κόστος κεφαλαίου είναι μικρό σε σχέση με το συνολικό κόστος.
- δ. Οι οικονομίες κλίμακας είναι μεγάλες σε σχέση με τη ζήτηση αγοράς.

12. Αν εφαρμοζόταν ένα κυβερνητικό πρόγραμμα για την υγειονομική φροντίδα ηλικιωμένων απόρων και χρηματοδοτούνταν με μια αύξηση του φόρου εισοδήματος, θα προωθούσε έναν οικονομικό στόχο αλλά θα λειτουργούσε εναντίον κάποιου άλλου. Συγκεκριμένα, αυτές οι ενέργειες θα ήταν πιο πιθανόν να εξασφαλίσουν :

- α. ασφάλεια, αλλά να μειώσουν την ελευθερία.
- β. ανάπτυξη, αλλά να μειώσουν την σταθερότητα.
- γ. σταθερότητα, αλλά να μειώσουν την ασφάλεια.
- δ. αποτελεσματικότητα, αλλά να μειώσουν την ισότητα.

13. Λειτουργώντας στην ανταγωνιστική αγορά εργασίας και προϊόντος της πόλης ΑΛΦΑ, μια τοπική έμπορος γιαουρτιού, διαπιστώνει ότι μπορεί να

προσλάβει εργαζομένους για 20 χρηματικές μονάδες την ημέρα και να πουλά το κάθε κεσεδάκι γιαούρτι προς 50 χρ. μονάδες. Επίσης συντάσσει τον παρακάτω πίνακα συσχετίζοντας τον αριθμό από τα κεσεδάκια που πουλήθηκαν την κάθε μέρα με τον αριθμό των εργατών που προσλήφθηκαν.

<u>Συνολική</u> <u>Απασχόληση</u>	<u>Συνολική</u> <u>Παραγωγή</u>	<u>Συνολικά</u> <u>Έσοδα</u>
0	0	0
1	100	50
2	190	95
3	270	135
4	340	170
5	400	200
6	450	225
7	490	245
8	520	260

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, ένας έμπορος γιαουρτιού που θέλει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη θα προσλάμβανε:

- α. 1 εργαζόμενο
- β. 3 εργαζομένους
- γ. 5 εργαζομένους
- δ. 7 εργαζομένους

14. “Δεν χρειάζεται να μου πει κανείς γιατί οι τιμές των εισιτηρίων για επαγγελματικούς αθλητικούς αγώνες είναι τόσο υψηλές. Οι ιδιοκτήτες δεν μπορούν να αντέξουν το βάρος των υψηλών μισθών και έτσι το μετακυλούν σε ανθρώπους σαν εμένα και εσένα”. Αυτή η δήλωση σωστή ή λανθασμένη; Γιατί;

- α. Σωστή. Οι υψηλοί μισθοί για τα αθλήματα αναγκάζουν τους ιδιοκτήτες να χρεώνουν τα εισιτήρια σε υψηλές τιμές τις οποίες μπορούν να μεταβιβάσουν στους πελάτες γιατί η ζήτηση είναι ελαστική.
- β. Σωστή. Οι υψηλοί αθλητικοί λογαριασμοί περιλαμβάνουν “οικονομικό ενοίκιο” και το οικονομικό ενοίκιο κανονικά μεταβιβάζεται στους καταναλωτές.

γ. Λανθασμένη. Οι υψηλές αθλητικές αποδοχές περιλαμβάνουν “οικονομικό ενοίκιο” και δεν θα είναι τόσο υψηλές αν το κοινό είναι απρόθυμο να αγοράσει εισιτήρια σε υψηλές τιμές.

δ. Λανθασμένη. Οι ιδιοκτήτες μπορούν να καταφέρουν να πληρώσουν τις υψηλές αθλητικές αποδοχές χωρίς να αυξήσουν τις τιμές των εισιτηρίων. Απλά ανεβάζουν τις τιμές για να αυξήσουν το περιθώριο κέρδους πάνω από το οριακό τους κόστος.

15. Η χώρα που παράγει το 50% του καφέ παγκοσμίως περιορίζει τις εξαγωγές του καφέ με σκοπό να αυξήσει το εισόδημα της από τις πωλήσεις στο εξωτερικό. Ποιες από τις παρακάτω συνθήκες θα συνέβαλλε περισσότερο στην επιτυχία αυτής της πολιτικής;

α. Ανελαστική ζήτηση από τους εισαγωγείς, ανελαστική προσφορά από τους άλλους παραγωγούς καφέ.

β. Ανελαστική ζήτηση από τους εισαγωγείς καφέ, ελαστική προσφορά από τους άλλους παραγωγούς καφέ.

γ. Ελαστική ζήτηση από τους εισαγωγείς καφέ, ανελαστική προσφορά από τους άλλους παραγωγούς καφέ.

δ. Ελαστική ζήτηση από τους εισαγωγείς καφέ, ελαστική προσφορά από τους άλλους παραγωγούς καφέ.

16. Η ζήτηση για έναν συντελεστή παραγωγής θα αναμενόταν να είναι σχετικά πιο ελαστική όταν:

α. Δεν υπάρχουν στενά υποκατάστατα για τον συντελεστή.

β. Η υπό θεώρηση χρονική περίοδος είναι βραχυχρόνια.

γ. Το κόστος του συντελεστή είναι ένα μεγάλο μέρος τους συνολικού κόστους παραγωγής.

δ. Η ζήτηση για το προϊόν, για του οποίου την παραγωγή χρησιμοποιείται ο συντελεστής, είναι ανελαστική.

17. Η κυβέρνηση κάποτε πρότεινε να επιβληθούν αυστηρά μέτρα για τα απόβλητα διοξειδίου του θείου. Αυτά τα μέτρα θα επηρέαζαν αρνητικά τις εταιρίες που χρησιμοποιούν γαιάνθρακα, αφού η καύση γαιάνθρακα παράγει μεγάλες ποσότητες διοξειδίου του θείου. Ο πρόεδρος της Ένωσης Εργατών Ορυχείων, αντιτάχθηκε στα προτεινόμενα μέτρα εκφράζοντας την άποψη ότι τα μέτρα θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις δημόσιες υπηρεσίες και τις άλλες

εταιρίες που χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες γαιάνθρακα στη χρήση πυρηνικών αντιδραστήρων. Αυτό υπονοεί ότι :

- α. Ο γαιάνθρακας ήταν εν μέρει φθηνός γιατί οι χρήστες θα μπορούσαν να αποφύγουν κάποιο από το κόστος καύσης του.
- β. Η κρατική επέμβαση θα μπορούσε να αποκρύψει τα αληθινά οικονομικά πλεονεκτήματα του φθηνού γαιάνθρακα.
- γ. Τα μέτρα για το διοξείδιο του θείου, παρόλο που είχαν καλές προθέσεις, ήταν πολύ αυστηρά για να γίνουν πρακτικώς οικονομικά.
- δ. Οι ανθρακωρύχοι θα προτιμούσαν ένα φόρο για τη χρήση του γαιάνθρακα παρά τα μέτρα για το διοξείδιο του θείου.

18. Μια επιχείρηση έχει μεταφέρει τα γραφεία της σε νέες εγκαταστάσεις. Θα πρέπει να συνεχίσει να πληρώνει 3000 χρ. μονάδες το μήνα για το παλιό εργασιακό χώρο για 6 μήνες και μετά από αυτό η ενοικίαση θα λήξει. Αν ξαναενοικιάσει τον παλιό χώρο θα έχει να πληρώσει 1000 χρ. μονάδες το μήνα για τοπικές δημόσιες υπηρεσίες ή αλλιώς 0 χρ. μονάδες. Αν η εταιρία θέλει να χάσει όσο το δυνατόν λιγότερα χρήματα θα πρέπει να ενοικιάζει τον παλιό εργασιακό χώρο για τόσο όσο αυτό θα συμφέρει οικονομικά, υπό την προϋπόθεση ότι το μηνιαίο ενοίκιο θα πρέπει να είναι :

α. 0

β. 1000

γ. 3000

δ. 4000

19. Τα δημόσια αγαθά παρέχονται γενικά περισσότερο από το κράτος παρά από την ιδιωτική πρωτοβουλία επειδή :

1. Η χρήση ενός δημόσιου αγαθού από τον Α μειώνει τη χρησιμότητα του στο Β.

2. Οι ωφέλειες των δημοσίων αγαθών δεν περιορίζονται στους ανθρώπους που πληρώνουν για αυτά.

α. Το 1 μόνο.

β. Το 2 μόνο.

γ. Και τα δύο

δ. Κανένα από τα παραπάνω.

20. Οι αποφάσεις της κυβέρνησης που είναι πιο πιθανόν να επηρεαστούν αρνητικά από το ειδικό επιτόκιο είναι αυτές που δημιουργούν:

- α. Κόστος σε όλους τώρα και κέρδη σε όλους αργότερα.
- β. Κέρδη σε όλους τώρα και κόστος σε όλους αργότερα.
- γ. Μεγάλα κέρδη για κάθε μέλος μια μεγάλης ομάδας και μικρά ελλείμματα για κάθε μέλος μικρότερης ομάδας.
- δ. Μεγάλα κέρδη για κάθε μέλος μιας μικρής ομάδας και ελλείμματα για κάθε μέλος σε μια μεγαλύτερη ομάδα.

21. Πρέπει να γίνει απαραίτητα μια αλλαγή στην αγοραία καμπύλη ζήτησης ενός προϊόντος αν :

- α. Η παραγωγή του αγαθού αυξήθηκε.
- β. Μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντος μπορεί να πουληθεί στην ίδια τιμή.
- γ. Το αγαθό πουλιέται σε υψηλότερη τιμή απ' ό,τι προηγουμένως.
- δ. Μικρότερη ποσότητα προϊόντος αγοράζεται απ' ό,τι προηγουμένως.

22. “Η ικανότητα να καταστρέψεις τις πόλεις ενός πιθανού εχθρού είναι μια αναγκαία συνθήκη για τη διατήρηση της ειρήνης. Αλλά η ικανότητα να το κάνεις αυτό 3 φορές αντί για 2 προσθέτει λίγο στην εθνική μας ασφάλεια”. Σε οικονομικούς όρους αυτή η δήλωση δείχνει ότι για τέτοια προληπτικά μέτρα:

- α. Η οριακή και συνολική χρησιμότητα είναι χαμηλές.
- β. Η οριακή και συνολική χρησιμότητα είναι υψηλές.
- γ. Η οριακή χρησιμότητα είναι χαμηλή, αλλά η συνολική χρησιμότητα είναι υψηλή.
- δ. Η οριακή χρησιμότητα είναι υψηλή αλλά η συνολική χρησιμότητα χαμηλή.

23. “Σαν αποτέλεσμα των πρόσφατων υψηλών τιμών του καφέ, η αυξημένη ζήτηση για τσάι έδωσε αυτή τη στιγμή στους παραγωγούς τσαγιού ένα οικονομικό κέρδος”. Αν η βιομηχανία τσαγιού είναι μια πλήρως ανταγωνιστική βιομηχανία και αν δινόταν επαρκής χρόνος για προσαρμογή στην αυξημένη ζήτηση, τι θα περίμενε κανείς για τις βιομηχανίες τσαγιού;

	<u>Παραγωγή</u>	<u>Τιμή</u>	<u>Οικονομικό Κέρδος</u>
☒ α.	Αυξάνεται	Ελαττώνεται	Μηδενίζεται
β.	Αυξάνεται	Ελαττώνεται	Αυξάνεται

γ.	Μειώνεται	Ανεβαίνει	Αυξάνεται
δ.	Μειώνεται	Ανεβαίνει	Μηδενίζεται

24. Στις οικονομίες της αγοράς οι μακροχρόνιες τιμές πρέπει να καλύπτουν τα ενοίκια, τους τόκους και το εργατικό κόστος παραγωγής συν ένα κέρδος που επιστρέφεται στους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων. Στις σοσιαλιστικές οικονομίες, όλες οι φυσικές πηγές και όλα τα κεφαλαιουχικά αγαθά ανήκουν στο κράτος. Για αυτό το λόγο, στις σοσιαλιστικές οικονομίες το εργατικό κόστος είναι το μόνο κόστος παραγωγής και τα αγαθά μπορούν να πωληθούν σε χαμηλότερες τιμές απ' ότι στις οικονομίες αγοράς. Οι χαμηλότερες τιμές των σοσιαλιστικών οικονομιών δείχνουν ότι οικονομικά είναι πιο αποδοτικές από τις οικονομίες αγοράς. Το συμπέρασμα αυτό είναι λάθος ή σωστό;

α. Σωστό. Οι χαμηλές τιμές που συναντούμε στις σοσιαλιστικές οικονομίες δείχνουν ότι βασικά αγαθά όπως η τροφή και η ενδυμασία είναι ευρύτερα διαθέσιμα απ' ότι στις οικονομίες αγοράς. Για αυτό το λόγο οι σοσιαλιστικές οικονομίες είναι πιο αποδοτικές.

β. Λάθος. Η συγκριτική αποδοτικότητα των διαφόρων μορφών οικονομικής οργάνωσης εξαρτάται από την κατανομή όλων των σπάνιων πηγών και όχι από τις τιμές που αποδίδονται στις πηγές.

γ. Σωστό. Οι χαμηλότερες τιμές των σοσιαλιστικών οικονομιών δείχνουν ότι το πραγματικό κόστος παραγωγής στις σοσιαλιστικές οικονομίες είναι μικρότερο απ' ότι στις οικονομίες αγοράς, άρα οι σοσιαλιστικές οικονομίες είναι πιο αποδοτικές.

δ. Λάθος. Οι υψηλότερες τιμές που συναντώνται στις οικονομίες αγοράς δείχνουν ότι τα προϊόντα που παράγουν, είναι πιο πολύτιμα απ' ότι στις σοσιαλιστικές οικονομίες. Για αυτό το λόγο, οι οικονομίες αγοράς είναι πιο αποδοτικές απ' ότι οι σοσιαλιστικές οικονομίες.

25. Αν επρόκειτο να παραχθούν 2 αγαθά (ένα με εξωτερικές ωφέλειες και ένα με εξωτερικό κόστος) μια μη ελεγχόμενη ανταγωνιστική αγορά θα παρήγαγε:

α. Μεγάλες ποσότητες και από τα δύο αγαθά

β. Μικρές ποσότητες και από τα 2 αγαθά

γ. Μεγάλες ποσότητες από το αγαθό με τις εξωτερικές οικονομικές ωφέλειες και μικρές ποσότητες από το αγαθό με εξωτερικό κόστος.

δ. Μικρές ποσότητες από το αγαθό με τις εξωτερικές ωφέλειες και μεγάλες ποσότητες από το αγαθό με εξωτερικό κόστος.

26. Ένας κρατικό νόμος αύξησε το φόρο για την εσωτερική κατανάλωση μπίρας από σε 90 χρημ. μονάδες το γαλόνι. Ένας υποστηρικτής είπε ότι ο φόρος θα δημιουργούσε περισσότερη ισότητα όσον αφορά την μετά τη φορολογία διανομή του εισοδήματος μέσα στο κράτος. Αυτή η δήλωση για το αποτέλεσμα της αύξησης του φόρου θα ήταν σωστή αν μπορούσε να αποδειχθεί ότι :

α. Η ποσότητα της μπίρας που αγοράζεται στο εσωτερικό του κράτους επηρεάζεται πολύ από τις αλλαγές της τιμής της.

β. Οι άνθρωποι με μικρά εισοδήματα αγοράζουν περισσότερη μπίρα κάθε χρόνο απ' ότι οι άνθρωποι με μεγαλύτερα εισοδήματα.

γ. Άνθρωποι με υψηλά εισοδήματα ξοδεύουν την ίδια αναλογία των εισοδημάτων τους για μπίρα κάθε χρόνο, όπως και οι άνθρωποι με χαμηλότερα εισοδήματα.

δ. Άνθρωποι με υψηλά εισοδήματα τείνουν να δαπανούν μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματος τους για μπίρα κάθε χρόνο, απ' ότι οι άνθρωποι με χαμηλότερα εισοδήματα.

27. Το αποτέλεσμα του έμμεσου φόρου στα προϊόντα των βιομηχανιών που παράγουν μόλυνση είναι μια περικοπή στην παραγωγή. Αν ο φόρος επιβληθεί κατευθείαν ανάλογα με το ποσοστό μόλυνσης που δημιουργείται, οι μακροχρόνιες περικοπές στην παραγωγή θα είναι πιο μικρές. Αυτή η δήλωση είναι πιο πιθανόν να είναι :

α. Λάθος, εφόσον το ποσό των φόρων στα προϊόντα και τη μόλυνση είναι ίσο.

β. Σωστή, γιατί τώρα οι εταιρίες θα έχουν μεγαλύτερο κίνητρο να υιοθετήσουν νέα τεχνολογία που να προκαλεί λιγότερη μόλυνση.

γ. Λάθος, γιατί οι περισσότερες εταιρίες θα προτιμούσαν να πληρώσουν το φόρο από το να περικόψουν την παραγωγή.

δ. Σωστή, γιατί οι φόροι που επιβάλλονται στην μόλυνση επηρεάζουν την καμπύλη ζήτησης, ενώ οι φόροι επί των προϊόντων επηρεάζουν την καμπύλη προσφοράς.

28. Αν μια εταιρία παρουσιάζει μια καμπύλη ζήτησης που κλίνει προς τα κάτω και δεξιά, μπορούμε λογικά να περιμένουμε ότι η εταιρία:

α. Πρέπει να μειώσει τις τιμές αν ελπίζει να αυξήσει τα κέρδη της.

β. Δεν θα έχει κανένα αποτέλεσμα στην τιμή του προϊόντος που πουλάει.

- γ. Θα διαπιστώσει ότι τα οριακά έσοδα της είναι μικρότερα απ' ότι η τιμή πώλησης του προϊόντος.
 δ. Θα διαπιστώσει ότι τα οριακά έσοδα της είναι μεγαλύτερα από την τιμή πώλησης του προϊόντος.

29. Έστω ότι έχουμε μια οικονομία όπου υπάρχει ελεύθερος ανταγωνισμός σε όλες τις αγορές και το κάρβουνο είναι η πρωταρχική πηγή θέρμανσης για τα περισσότερα νοικοκυριά. Υποθέστε ότι ανακαλύπτεται μια τροφοδότηση με φυσικό αέριο, το οποίο μπορεί να παρέχει θέρμανση σε πολύ χαμηλότερο κόστος. Ποιο είναι το πιθανό αποτέλεσμα της ανακάλυψης του φυσικού αερίου στην τιμή του κάρβουνου και στην ποσότητα στην οποία αυτό παράγεται;

	<u>Τιμή</u>	<u>Ποσότητα</u>
α.	Μείωση	Μείωση
β.	Μείωση	Αύξηση
γ.	Αύξηση	Μείωση
δ.	Αύξηση	Καμία αλλαγή

30. Το να αναδιοργανώσεις τη βιομηχανία φορτηγών, δεν είναι το ίδιο με το να αναδιοργανώσεις τις αερογραμμές. Οι αερογραμμές αποτείνονται σε μια αγορά που μπορεί να επεκταθεί (όσο περισσότερο μειώνονται οι τιμές όσο περισσότεροι άνθρωποι θα ταξιδέψουν, με τα φορτηγά είναι διαφορετικά). Οποιοσδήποτε έχει χίλια κομμάτια να μεταφέρει δεν πρόκειται να μεταφέρει λιγότερα επειδή μειώθηκαν τα κόμιστρα. Ποια από τις παρακάτω οικονομικές αρχές θέτει υπό αμφισβήτηση το μέρος του αποσπάσματος που έχει να κάνει με τη βιομηχανία φορτηγών;

- α. Συγκριτικό πλεονέκτημα
 β. Προσφορά με κλίση προς τα πάνω
 γ. Ζήτηση με κλίση προς τα κάτω
 δ. Εξειδίκευση και καταμερισμός εργασίας

31. Ο παρακάτω πίνακας δίνει τον αριθμό των τόνων για τα μήλα και τις μπανάνες που παράγονται στην χώρα Χ και χώρα Υ, απασχολώντας τον ίδιο αριθμό παραγωγικών πόρων

	<u>Μήλα</u>	<u>Μπανάνες</u>
<u>Χώρα Χ</u>	10	5
<u>Χώρα Υ</u>	8	2

Η θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος, που βασίζεται στο κόστος ευκαιρίας, υποδηλώνει ότι, κάτω από αυτές τις συνθήκες η χώρα Χ θα βρει πιο επικερδές να :

- α. Εξάγει μήλα και να εισάγει μπανάνες.
- β. Εξάγει μπανάνες και να εισάγει μήλα.
- γ. Εξάγει μήλα και μπανάνες και να μην εισάγει τίποτα.
- δ. Εισάγει μήλα και μπανάνες και να μην εξάγει τίποτα.

32. Προκειμένου να εξισορροπήσουμε το έλλειμμα του εμπορίου θα πρέπει να αυξήσουμε τους δασμούς στα εισαγόμενα προϊόντα. Αν οι δασμοί αυξηθούν, το μακροχρόνιο αποτέλεσμα είναι πιο πιθανόν να είναι :

- α. Μια μείωση τόσο στις εισαγωγές όσο και τις εξαγωγές.
- β. Μια αύξηση τόσο στις εισαγωγές όσο και τις εξαγωγές.
- γ. Μια μείωση στις εισαγωγές και μια αύξηση στις εξαγωγές.
- δ. Μια αύξηση στις εισαγωγές και μια μείωση στις εξαγωγές.

33. Αν η τιμή συναλλάγματος ανάμεσα σε δραχμές και σε γιέν (Υ) αλλάζει από $\Delta\rho\chi 1 = \Upsilon 200$ ($\Upsilon 1 = \Delta\rho\chi 0.005$) σε $\Delta\rho\chi 1 = \Upsilon 100$ ($\Upsilon 1 = \Delta\rho\chi 0.001$) και οι εγχώριες τιμές και στις 2 χώρες παραμένουν σταθερές, η δραχμή θα ανατιμηθεί ή θα υποτιμηθεί, και οι εγχώριες εισαγωγές της Ελλάδας από την Ιαπωνία θα γίνουν φτηνότερες ή ακριβότερες;

	<u>Αξία Δραχμής</u>	<u>Εισαγωγές από Ιαπωνία</u>
α.	Ανατιμήθηκε	Φτηνότερες
β.	Ανατιμήθηκε	Ακριβότερες
γ.	Υποτιμήθηκε	Φτηνότερες
☒ δ.	Υποτιμήθηκε	Ακριβότερες

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. Ποιο από τα παρακάτω υπολογίζετε σαν επένδυση στους λογαριασμούς του εθνικού εισοδήματος ;

- α. Χτίσιμο ενός νέου εργοστασίου
- β. Αγορά ενός έτοιμου σπιτιού
- γ. Αγορά κοινών μετοχών και ομολόγων
- δ. Κατάθεση χρημάτων σε εμπορική τράπεζα

2. Υποθέτοντας ότι μεταξύ 1982 και 1992 το Α.Ε.Π. σε μια συγκεκριμένη οικονομία αυξάνεται από 1 τρις σε 2 τρις χρηματικές μονάδες, ενώ ο δείκτης τιμών του Α.Ε.Π. αυξάνεται 100 σε 200, πόσο είναι το Α.Ε.Π. το 1992 εκφρασμένο σε τιμές του 1982;

- α. 0,5 τρις χρ. μον.
- β. 1 τρις χρ. μον.
- γ. 2 τρις χρ. μον.
- δ. 4 τρις χρ. μον.

3. Μια αύξηση στο γενικό επίπεδο τιμών που συνοδεύεται από μια βραχυχρόνια αύξηση της ανεργίας είναι πιθανόν να έχει προκληθεί από :

- α. Μείωση στη συνολική ενεργό ζήτηση.
- β. Αύξηση στη συνολική ενεργό ζήτηση.
- γ. Μείωση στη συνολική ενεργό προσφορά.
- δ. Αύξηση στη συνολική ενεργό προσφορά.

4. Γενικά, οι στατιστικές δείχνουν ότι η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι υψηλή όταν το επίπεδο του επιτοκίου είναι υψηλό. Ποιο από τα παρακάτω επεξηγεί καλύτερα αυτή τη σχέση;

- α. Ο βαθμός τραπεζικής πίστωσης.
- β. Η ταχεία αύξηση στο Α.Ε.Π. εμφανίζεται όταν η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι υψηλή.
- γ. Η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος αυξάνεται όταν αυξάνεται και η προσφορά του χρήματος.

δ. Το επίπεδο του επιτοκίου είναι ένα μέτρο μέτρησης του κόστους παρακράτησης του χρήματος.

5. Αν οι προσδοκίες των ανθρώπων σχετικά με τις αλλαγές το επίπεδο των τιμών επηρεάζουν τις οικονομικές τους αποφάσεις, ποιες από τις παρακάτω νομισματικές πολιτικές είναι πιο πιθανόν να συμβάλλουν στη σταθερότητα των τιμών ;

α. Ένας σταθερός και μη δημόσια αναγγελλόμενος ρυθμός μακροχρόνιας αύξησης στην προσφορά του χρήματος.

β. Συχνές και μη δημόσια αναγγελλόμενες αλλαγές στο ρυθμό αύξησης της προσφοράς του χρήματος.

γ. Ένας σταθερός και δημόσια αναγγελλόμενος ρυθμός μακροχρόνιας αύξησης της προσφοράς του χρήματος.

δ. Συχνές και δημόσια αναγγελλόμενες αλλαγές στο ρυθμό αύξησης στην προσφορά του χρήματος.

6. Το νόημα της φράσης “κάθε κυβέρνηση έχει μια δημοσιονομική πολιτική είτε το αντιλαμβάνεται είτε όχι” με ποια από τις παρακάτω δηλώσεις εκφράζεται καλύτερα;

α. Κάθε κυβέρνηση αναγκάζεται να λάβει μέτρα για την οικονομική ύφεση και τον πληθωρισμό είτε το θέλει είτε όχι.

β. Σε πολλές περιπτώσεις πρέπει να παίρνονται αποφάσεις για δαπάνες ακόμη και όταν η δαπάνη έρχεται σε αντίθεση με την πολιτική που ακολουθείται.

γ. Κάθε κυβέρνηση πρέπει να παίρνει αποφάσεις για την φορολογική της πολιτική και να προγραμματίζει τις δαπάνες της, πράγμα το οποίο επηρεάζει την οικονομία και τα επιμέρους στοιχεία του Α.Ε.Π.

δ. Κάθε κυβέρνηση πρέπει να παίρνει αποφάσεις για την ποσότητα του χρήματος στην οικονομία, και αυτό θα επηρεάσει τις συνθήκες δανεισμού και το επιτόκιο.

7. Το όριο της συνολικής παραγωγικής ικανότητας, σε κάποια δεδομένη χρονική στιγμή καθορίζεται από:

α. Την ποσότητα του χρήματος που βρίσκεται σε κυκλοφορία.

β. Την ζήτηση των επιχειρήσεων για αγαθά και υπηρεσίες

γ. Το επίπεδο των κυβερνητικών δαπανών και της φορολογίας.

δ. Την ποιότητα και ποσότητα των παραγωγικών πηγών.

8. Συγκρίνοντας μια αύξηση της κρατικής δαπάνης για αγαθά και υπηρεσίες με μια αύξηση της δαπάνης για ιδιωτικές επενδύσεις μπορούμε πολύ σωστά να πούμε ότι βραχυχρόνια:

α. Και τα δύο θα επηρεάσουν τη συνολική προσφορά.

β. Και τα δύο θα επηρεάσουν τη συνολική ζήτηση.

γ. Οι κρατικές δαπάνες είναι πληθωριστικές, ενώ η ιδιωτική επένδυση δεν είναι.

δ. Η κρατική δαπάνη πρέπει να είναι ίση με τους φόρους ενώ η ιδιωτική επένδυση πρέπει να είναι ίση με την αποταμίευση.

9. Χρησιμοποιώντας την εξίσωση $GNP = C + I + G + (X - M)$, αν η Ελληνική οικονομία λειτουργεί υπό συνθήκη πλήρους απασχόλησης και καλπάζοντος πληθωρισμού, μια αύξηση στις εξαγωγές και μια μείωση στις εισαγωγές θα τείνει να :

α. Αυξήσει τον πληθωρισμό.

β. Μειώσει την ζήτηση του ελληνικού νομίσματος από άλλες χώρες.

γ. Συμπιέσει την Ελληνική Οικονομία, εφόσον θα καταλήξουμε να χάσουμε χρυσό.

δ. Μειώσει τον πληθωρισμό στην Ελλάδα αλλά θα αυξήσει τον πληθωρισμό στις άλλες χώρες.

10. Σύμφωνα με την Κεϋνσιανή Θεωρία, πως η αύξηση της κρατικής δαπάνης για αγαθά και υπηρεσίες, όταν η ανεργία είναι 10 % έχει διαφορετική επίδραση από μια παρόμοια αύξηση όταν η ανεργία είναι 5% ;

α. Με 10% ανεργία, οι κρατικές δαπάνες είναι πιο πιθανόν να αυξήσουν τις τιμές παρά το πραγματικό προϊόν.

β. Με 5% ανεργία, οι κρατικές δαπάνες είναι πιο πιθανόν να αυξήσουν το προϊόν παρά τις τιμές.

γ. Με 10% ανεργία, είναι πιο πιθανόν οι κρατικές δαπάνες να απαιτήσουν μια θυσία των ιδιωτικών αγαθών.

δ. Με 5% ανεργία, είναι πιο πιθανόν οι κρατικές δαπάνες να απαιτήσουν μια θυσία των ιδιωτικών αγαθών.

11. Σύμφωνα με τους Μονεταριστές:

- α. Κύρια αιτία των αλλαγών στο επίπεδο των τιμών είναι οι αλλαγές στην προσφορά του χρήματος.
- β. Η προσφορά του χρήματος αλλάζει λόγω των αλλαγών στο επίπεδο του πραγματικού προϊόντος και των τιμών.
- γ. Οι αλλαγές στην ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι πιο σημαντικές από τις αλλαγές στην προσφορά του χρήματος όσον αφορά τις αλλαγές που προκαλούν στο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας.
- δ. Μια εκτεταμένη δημοσιονομική πολιτική θα μειώσει το επιτόκιο και έτσι θα τείνει να υπερτονώσει την επένδυση και την κατανάλωση, εκτός και αν μειωθεί η προσφορά του χρήματος.

12. Αν η αξία της παραγωγής σε μια βιομηχανία αυξάνει κατά 4% το χρόνο, και οι εργάτες παίρνουν μια αύξηση στο μισθό ίση με 4% το χρόνο, τότε τίποτα δεν μένει να αυξήσει την αποζημίωση των άλλων συντελεστών παραγωγής. Ποιο από τα παρακάτω περιγράφει καλύτερα την παραπάνω φράση:

- α. Είναι ουσιαστικά σωστή
- β. Είναι λανθασμένη γιατί μπερδεύει το εισόδημα με την παραγωγή.
- γ. Είναι λανθασμένη γιατί οι μισθοί είναι λιγότεροι από το 100% των συνολικών πληρωμών των συντελεστών.
- δ. Είναι λανθασμένη γιατί η αύξηση στους μισθούς στην πραγματικότητα μειώνει το πραγματικό εισόδημα όλων των άλλων συντελεστών παραγωγής.

13. Μια επεκτατική νομισματική και συσταλτική δημοσιονομική πολιτική ταυτόχρονα θα αύξανε τη μελλοντική ανάπτυξη της οικονομίας αν προωθούσε:

- α. Χαμηλό επιτόκιο το οποίο ενθαρρύνει την επένδυση των επιχειρήσεων.
- β. Υψηλό επιτόκιο το οποίο ενθαρρύνει τους ανθρώπους να αποταμιεύσουν και να επενδύσουν.
- γ. Χαμηλό επίπεδο ατομικών αποταμιεύσεων για χρηματοδότηση της παρούσας κατανάλωσης.
- δ. Υψηλά επίπεδα ατομικής αποταμίευσης για χρηματοδότηση μελλοντικής κατανάλωσης.

14. Ποια από τις παρακάτω νομισματικές πολιτικές θα ήταν η πιο αποτελεσματική για την καταπολέμηση του πληθωρισμού ;

α. Μείωση του προεξοφλητικού επιτοκίου.

β. Πώληση των δημοσίων χρεογράφων στην ανοικτή αγορά.

γ. Χαμηλότερα περιθώρια προμήθειας σε αγορές χρεογράφων.

δ. Μείωση των ρευστών διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών.

15. Ο σύμβουλος δημοσιονομικής πολιτική Α θέλει να αυξήσει τη συνολική ζήτηση ενώ ο σύμβουλος την νομισματικής πολιτική Β θέλει να μειώσει τη συνολική ζήτηση. Ποιόν από τους παρακάτω συνδυασμούς δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτική θα μπορούσαν να προτείνουν οι δύο σύμβουλοι για να επιτύχουν τους συγκρουόμενους στόχους τους ;

α. Μείωση φόρων, πώληση ομολόγων στην ανοικτή αγορά από την Κεντρική Τράπεζα

β. Μείωση φόρων, αγορά ομολόγων στην ανοικτή αγορά από την Κεντρική Τράπεζα

γ. Μείωση κρατικών δαπανών, αύξηση των ρευστών διαθεσίμων για Εμπορικές Τράπεζες.

δ. Ισοδύναμες μειώσεις σε φόρους και κρατικές δαπάνες, αύξηση στο προεξοφλητικό επιτόκιο της Κεντρικής Τράπεζας.

16. Ποιο από τα παρακάτω αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα του “M1” προσφορά χρήματος στην Ελλάδα;

α. Κρατικά χρεόγραφα

β. Ελεγχόμενες καταθέσεις

γ. Τα χρηματικά αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας

δ. Αποθέματα χρυσού της Κεντρικής Τράπεζας.

17. Έστω ότι μια χώρα έχει πληθωρισμό και η κυβέρνηση της σκέφτεται να περιορίσει τη συνολική ιδιωτική ενεργό ζήτηση είτε (1) αυξάνοντας τη φορολογία του εισοδήματος ή (2) εισάγοντας μια πολύ σφιχτή νομισματική πολιτική. Αν η κυβέρνηση επιθυμεί να ελαχιστοποιήσει τα αρνητικά αποτελέσματα των αντιπληθωριστικών της μέτρων στην οικονομική ανάπτυξη πρέπει να υιοθετήσει :

α. Τη σφιχτή νομισματική πολιτική, γιατί αυτή περιορίζει τις καταναλωτικές δαπάνες περισσότερο από την επένδυση.

β. Την αύξηση της φορολογίας του εισοδήματος γιατί αυτή περιορίζει τις καταναλωτικές δαπάνες περισσότερο από την επένδυση.

γ. Την σφιχτή νομισματική πολιτική ή την αύξηση της φορολογίας του εισοδήματος επειδή και τα δύο μειώνουν τις επενδύσεις ισοδύναμα.

δ. Ούτε την σφιχτή νομισματική πολιτική, ούτε την αύξηση της φορολογίας του εισοδήματος γιατί και τα δύο μειώνουν την επένδυση εξίσου.

18. Αν η συνολική ενεργός ζήτηση μειώνεται σε σχέση με την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας, ποιο από τα παρακάτω είναι πιθανό να συμβεί ;

α. Πληθωρισμός

β. Λιγότερες εξαγωγές

γ. Βραδύτερος βαθμός ανάπτυξης

δ. Ένας πλεονασματικός προϋπολογισμός

19. Υποθέτοντας ότι οι τράπεζες στο Εμπορικό τραπεζικό Σύστημα της Ελλάδας κατέχουν 1 δις σε αποθεματικό χρυσού αλλά θέλουν να διατηρήσουν μόνο 0.5 δις σε αποθεματικό, εφόσον το απαιτούμενο προεξοφλητικό επιτόκιο είναι 20% και όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί, ποιο είναι το όριο στη ζήτηση επέκτασης καταθέσεων στο σύστημα;

α. 0.5 δις

β. 2 δις

γ. 2.5 δις

δ. 5 δις

20. Η Κεντρική Τράπεζα αύξησε το προεξοφλητικό επιτόκιο με το οποίο δανείζει στις Εμπορικές τράπεζες. Κάποιος που πιστεύει ότι το επίπεδο των επιτοκίων της αγοράς θα πρέπει να διατηρηθεί χαμηλό είπε ότι η Κεντρική Τράπεζα θα έπρεπε αντίθετα να αυξήσει τα ρευστά διαθέσιμα των Εμπορικών Τραπεζών. Ποιο από τα παρακάτω είναι αληθές από την κριτική;

α. Είναι αντιφατική με αυτά που πιστεύει

β. Βασίζεται σε σωστή οικονομική ανάλυση

γ. Συγχέει την νομισματική πολιτική με τη δημοσιονομική

δ. Συγχέει το επιτόκιο με το προεξοφλητικό επιτόκιο.

21. Ποιο από τα παρακάτω θα ήταν το πιο πιθανό να συμβεί αν η Κυβέρνηση αυξήσει τα φορολογικά έσοδα σε περίοδο πλήρους απασχόλησης ;

α. Ύφεση

β. Υψηλότερος πληθωρισμός

γ. Χαμηλότερα επιτόκια

δ. Ένα μικρότερο έλλειμμα στο ισοζύγιο εξωτερικού εμπορίου

22. Μια περικοπή φόρου 7.7 δις χρ. μον. συνοδευόταν από 9 δις χρ. μον. αύξηση των καταναλωτικών δαπανών το ίδιο έτος. Ο πιο πιθανός λόγος για τον οποίο οι καταναλωτικές δαπάνες αυξήθηκαν περισσότερο από ότι μειώθηκαν οι φόροι είναι ότι:

α. Η περικοπή φόρου μείωσε τα επιτόκια με αποτέλεσμα ο καταναλωτής να δανείζεται από άλλους.

β. Η μείωση της φορολογίας προκάλεσε την αύξηση των μεταβιβαστικών πληρωμών που με τη σειρά της προκάλεσε αύξηση των καταναλωτικών δαπανών από άλλους.

γ. Οι χαμηλότεροι φόροι απαιτούν λιγότερες δημόσιες δαπάνες, πράγμα το οποίο με τη σειρά του ενθαρρύνει την ιδιωτική δαπάνη από άλλους.

δ. Η δαπάνη από εκείνους που έχουν υψηλότερο καθαρό εισόδημα με τη σειρά της δημιουργεί επιπρόσθετο προϊόν και δαπάνη από άλλους.

23. “Η ανεργία τον τελευταίο μήνα ήταν 4.8% του εργατικού δυναμικού, μια μικρή μείωση ως προς τον προηγούμενο μήνα. Για τους τελευταίους 15 μήνες η ανεργία ήταν κάτω του 5% του εργατικού δυναμικού. Οι καταναλωτικές τιμές τον τελευταίο μήνα αυξήθηκαν 2/10 % (ένα συνολικό κέρδος 2% πάνω από τα επίπεδα του περασμένου χρόνου). Η συνολική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών σχεδιάζεται να είναι 5% υψηλότερη αυτόν τον χρόνο από ότι ήταν τον προηγούμενο”. Ποια από τις παρακάτω πολιτικές θα ήταν η πιο κατάλληλη για βραχυχρόνιους σταθεροποιητικούς σκοπούς ;

α. Η οικονομική πολιτική που βασίζεται σε αυτόματους οικονομικούς σταθεροποιητές.

β. Αύξηση στο φόρο εισοδήματος των φυσικών προσώπων και στο φόρο επί των εταιριών.

γ. Υιοθέτηση καινούργιων φορολογικών κινήτρων, έτσι ώστε να ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις.

δ. Αύξηση στον κατώτατο μισθό και επέκταση του αριθμού επαγγελματιών που καλύπτονται από αυτούς τους νόμους.

24. Για αυτό το χρόνο το χάσμα μεταξύ πραγματικού και δυνητικού προϊόντος εκτιμήθηκε να είναι 6% με 7% της δυνητικής παραγωγής. Οι τιμές χονδρικής πώλησης παρέμειναν ίδιες με αυτές του προηγούμενου χρόνου. Η ανεργία είναι 8.8% της εργατικής δύναμης, η ίδια όπως ήταν 3 μήνες πριν. Ποιες από τις παρακάτω σταθεροποιητικές πολιτικές είναι η πιο κατάλληλη ;

α. Μειώσεις στο δημόσιο χρέος

β. Αγορά ομολόγων από την Κρατική Τράπεζα.

γ. Αύξηση στους φόρους επί των εταιριών και στο φόρο επί του εισοδήματος.

δ. Μειώσεις στο χρονικό διάστημα που οι άνεργοι μπορούν να λάβουν επίδομα ανεργίας.

25. “Έχω υποσχεθεί να κάνω ότι μπορώ για να μειώσω το δημόσιο έλλειμμα. Αυτό σημαίνει μείωση των κρατικών δαπανών και αν είναι αναγκαίο αύξηση των φόρων. Κάτω από τις παρούσες συνθήκες της πλήρους απασχόλησης και των σταθερών τιμών μπορούμε να αντέξουμε το βάρος του χρέους τώρα αντί να το μεταφέρουμε στα παιδιά μας ή στα εγγόνια μας”. Αν οι θέσεις του υπουργού που αναφέρθηκαν παραπάνω υιοθετούνταν, τι αποτελέσματα θα περιμέναμε σε περίπτωση που αυτές οι θέσεις ήταν εφαρμόσιμες;

α. Υψηλότερο Πληθωρισμό

β. Αυξανόμενες εισαγωγές

γ. Υψηλότερο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης

δ. Αυξανόμενη ανεργία και υποαπασχόληση των παραγωγικών συντελεστών.

26. Στο σημερινό ποσοστό αποθέματος του τραπεζικού συστήματος των ΗΠΑ οι απαιτήσεις αποθεμάτων που επιβάλλονται από τις εμπορικές τράπεζες είναι :

α. Συμβολικές, γιατί τα πραγματικά αποθέματα επί το πλείστον υπερβαίνουν τις απαιτήσεις.

β. Ο μέσος όρος των ποσών που απαιτείται από τον πληθυσμό.

γ. Προτιθέμενες να εγκαταστήσουν ένα όριο στη συνολική προσφορά χρήματος παρά να το προσφέρουν ως προστασία κατά των τραπεζικών καταθέσεων.

δ. Σε πολύ μεγάλη προσοχή για το τι είναι κανονικά αναγκαίο σε περίπτωση που οι άνθρωποι γίνονται δύσκολοι όσον αφορά την ασφάλεια των τραπεζικών τους καταθέσεων.

27. Η συγκράτηση του πληθωρισμού θα είναι πιο δύσκολη για τις νομισματικές αρχές, αν οι πιο πολλοί προβλέπουν μια γρήγορη αύξηση των τιμών γιατί :

α. Η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος τείνει να μειωθεί όταν το κοινό προσδοκεί πληθωρισμό.

β. Οι επιχειρήσεις αυξάνουν τις τιμές, χωρίς καμιά προσδοκία αναφορικά με τη ζήτηση, όταν το κόστος τους έχει αυξηθεί.

γ. Προσδοκίες για γρήγορο πληθωρισμό μειώνουν το κόστος ευκαιρίας από την παρακράτηση χρήματος.

δ. Προσδοκίες για υψηλό πληθωρισμό μειώνουν την επιθυμία των πολιτών για παρακράτηση χρήματος.

28. Μια μεγάλη ετήσια αύξηση στο ομοσπονδιακό χρέος μπορεί να οδηγήσει σε πληθωριστική πίεση αν :

α. Το συνολικό χρέος υπερβαίνει το 50% του ΑΕΠ της χώρας.

β. Οι μάνατζερ ανησυχούν για το χρέος σε τέτοιο βαθμό που περικόπτουν τις επενδυτικές δαπάνες.

γ. Η κυβέρνηση προσπαθεί να ρευστοποιήσει το χρέος αμέσως αυξάνοντας τους φόρους και περικόπτοντας τις δημόσιες δαπάνες

δ. Το χρέος οδηγεί την Κεντρική Τράπεζα της χώρας να διατηρεί χαμηλά επιτόκια, ενώ αυτό που απαιτείται είναι μια περισσότερο περιοριστική νομισματική πολιτική.

29. Αν συμβεί καλπάζων πληθωρισμός σε μια οικονομία πλήρους απασχόλησης, τότε μια καλά οργανωμένη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική θα έπρεπε να περιέχει :

α. Δημόσιο έλλειμμα, πώληση χρεογράφων στην ανοικτή αγορά και υψηλότερο προεξοφλητικό επιτόκιο.

β. Δημόσιο πλεόνασμα, πώληση των χρεογράφων στην ανοικτή αγορά και υψηλότερο προεξοφλητικό επιτόκιο.

γ. Δημόσιο έλλειμμα, αγορά των χρεογράφων στην ανοικτή αγορά και υψηλότερο προεξοφλητικό επιτόκιο.

δ. Δημόσιο πλεόνασμα, αγορά των χρεογράφων στην ανοικτή αγορά και χαμηλότερο προεξοφλητικό επιτόκιο.

30. Σε περίοδο χαμηλής ανάπτυξης, συζητείται το αν θα πρέπει να αναζωογονηθεί η οικονομία διαμέσου μείωσης των φόρων ή διαμέσου αύξησης των δημοσίων δαπανών. Βραχυχρόνια μια περικοπή των φόρων σε αντιδιαστολή με μια αύξηση των δημοσίων δαπανών είναι :

α. Εξίσου ισχυρή στη βάση της δραχμής, και ευνοεί την ιδιωτική σε βάρος της δημόσιας δαπάνης.

β. Εξίσου ισχυρή στη βάση της δραχμής, και είναι ουδέτερη μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας δαπάνης.

γ. Όχι τόσο ισχυρή στη βάση της δραχμής, και ευνοεί την ιδιωτική σε βάρος της δημόσιας δαπάνης.

δ. Όχι τόσο ισχυρή στη βάση της δραχμής και ουδέτερη μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας δαπάνης.

31. Δύο γνωστοί όροι στα διεθνή οικονομικά είναι το “εμπορικό ισοζύγιο” και το “ισοζύγιο πληρωμών”. Η σχέση μεταξύ τους είναι :

α. Το ένα περιλαμβάνει μόνο αγαθά και υπηρεσίες ενώ το άλλο περιλαμβάνει όλες τις συναλλαγές.

β. Το ένα περιλαμβάνει μόνο αγαθά και υπηρεσίες ενώ το άλλο μόνο συναλλαγές κεφαλαίου.

γ. Το ισοζύγιο πληρωμών μπορεί να παρουσιάζει έλλειμμα ή πλεόνασμα αλλά το εμπορικό ισοζύγιο πρέπει να είναι πάντα ισοσκελισμένο.

δ. Είναι τα ίδια μεγέθη επειδή το ένα μετρά το πραγματικό μέγεθος και το άλλο το νομισματικό μέγεθος των διεθνών συναλλαγών.

7.2 Αντίστοιχες έρευνες

Παρακάτω ακολουθούν χαρακτηριστικές μελέτες και case-studies που σχετίζουν διαφόρους παράγοντες με την απόδοση στα οικονομικά.

➤ Borg and Stranathan,

Personality Type and Student Performance in Upper-Level Economics Courses: The Importance of Race and Gender

Journal of Economic Education, Winter 2002, pp.3-14

Οι συγγραφείς δείχνουν ότι ο τύπος της προσωπικότητας είναι μια σημαντική παράμετρος για την εξήγηση της απόδοσης των σπουδαστών στα οικονομικά μαθήματα ανωτέρου επιπέδου όπως ήταν και στο βασικό επίπεδο. Παρόμοια με τα αποτελέσματα στο βασικό επίπεδο επισημαίνουν ότι οι εσωστρεφείς σπουδαστές επιτυγχάνουν καλύτερες βαθμολογίες στα μαθήματα των οικονομικών ανωτέρου επιπέδου από τους σπουδαστές που είναι εξωστρεφείς. Με βάση τη Θεωρία της Προσωπικότητας και το δείκτη MBTI (Myers Briggs Type Indicator) διαπιστώνουν επίσης ότι σπουδαστές με ταμπεραμέντο αίσθησης και κρίσης (sensing and judging JD) έχουν σημαντικά καλύτερες βαθμολογίες στα οικονομικά ανωτέρου επιπέδου από αντίστοιχους σπουδαστές με ταμπεραμέντο αίσθησης και αντίληψης (sensing and perceiving SP). Διαπιστώνουν ότι ορισμένοι τύποι προσωπικότητας συνδυάζονται με ορισμένες πλευρές φύλου και εθνικότητας και παράγουν σπουδαστές που υπερέχουν άλλων σπουδαστών. Προσθέτουν μια

διαφορετική διάσταση στη βιβλιογραφία της εκπαίδευσης των μειονοτήτων και τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι οι Αμερικανοί εξ Αφρικής δεν αποδίδουν χειρότερα από ότι οι λευκοί στα οικονομικά. Αποδίδουν εξίσου καλά με τους κανονικούς σπουδαστές κάθε εθνικότητας απλά είναι λιγότερο πιθανόν να γίνουν “star performers”.

➤ J. J. Siegfried,

Male-Female Differences in Economic Education: a Survey

Journal of Economic Education, Spring 1979, Vol.10, 2, pp. 1-11.

Γίνονται προσπάθειες για να εξεταστεί η σχέση φύλου και απόδοσης των σπουδαστών στα εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα κολεγιακού επιπέδου. Το φύλο του σπουδαστή συνήθως προστίθεται σαν μεταβλητή ελέγχου (control variable) σε στατιστικές μελέτες που συνδέουν κάποια πειραματική διδακτική τεχνική με τη μάθηση.

Στην επισκόπηση αυτή ο συγγραφέας εξετάζει τις υποθέσεις που χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν τη διψήφια παράμετρο (binary variable) για το φύλο στα μοντέλα της «λειτουργίας παραγωγής» (production function) για τη μάθηση.

Στη συνέχεια κάνει τη διάκριση ανάμεσα στην *κατανόηση* και την *εκμάθηση* των οικονομικών και περιγράφει τη σημασία της για τις εμπειρικές μελέτες. *(Το επίπεδο της κατανόησης είναι το απόθεμα της γνώσης για τα οικονομικά και της επιχειρήσεις σε μια δεδομένη στιγμή. Η μάθηση είναι η ροή της νέας γνώσης που λαμβάνει χώρα σε μια χρονική περίοδο).* Μετά συνοψίζει και αξιολογεί τις εμπειρικές μελέτες που εξετάζουν τη συσχέτιση του φύλου με την εκπαίδευση στα οικονομικά. Διακρίνεται η επίδραση του φύλου στην μάθηση και την κατανόηση και τίθεται το ερώτημα πότε εμφανίζονται τα διαφορικά του φύλου (gender differentials). Στη συνέχεια συζητούνται οι διαφορές κατά φύλο στην αποδοτικότητα των εναλλακτικών τεχνικών διδασκαλίας και τέλος

αναφέρονται οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σπουδαστών στην ικανοποίηση και το ενδιαφέρον τους ως προς τα οικονομικά.

Η βασική υπόθεση στα περισσότερα εμπειρικά τεστ για την επίδραση του φύλου στην εκμάθηση ή την κατανόηση των οικονομικών είναι ότι τα αγόρια έχουν μεγαλώσει σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον όπου τα κορίτσια δεν ενδιαφέρονται για τις επιχειρήσεις και έτσι μειονεκτούν στα μαθήματα των οικονομικών. Μάλιστα μερικοί υποστηρίζουν ότι η διαφορά στις αριθμητικές δεξιότητες, που συνδέονται με την κατανόηση των οικονομικών είναι χρωμοσωμική.

Οι MacDowell, Senn και Soper ομαδοποιούν τις κοινωνικοπολιτισμικές εξηγήσεις σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Το θέμα ταυτότητας που θέλει τη γυναίκα να αναζητεί σύζυγο με τα στερεότυπα της νεανικής ηλικίας ένα εκ των οποίων είναι ότι οι επιχειρήσεις ανήκουν στον κόσμο των ανδρών.
2. Τα στερεότυπα φύλου στις οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα όπου τα αγόρια έχουν προτεραιότητα στο να παρακολουθήσουν το κολέγιο.
3. Η μεγαλύτερη εξάρτηση των κοριτσιών σε σχέση με τα αγόρια. Πιθανόν τα οικονομικά διδάσκονται με τρόπους που ταιριάζουν καλύτερα στα αγόρια παρά στα κορίτσια.
4. Διαφορές στους ρυθμούς ωρίμανσης. Επειδή οι γυναίκες γενικά ωριμάζουν νωρίτερα από τους άνδρες, είναι πιθανόν να έχουν ένα

συγκριτικό πλεονέκτημα στις προφορικές δεξιότητες ενώ οι άνδρες έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στις spatial δεξιότητες.

Ο Ladd προσθέτει και μία πέμπτη πιθανότητα: συμπεριφορά του καθηγητή και το υλικό διδασκαλίας να ευθύνονται για τη διαφορά.

Βεβαίως είναι πιθανόν να συνυπάρχουν δύο ή περισσότεροι από τους παραπάνω λόγους ταυτόχρονα.

- Roberta Edgecombe Robb and A. Leslie Robb,
Gender and the Study of Economics: The Role of Gender of the Instructor
Journal of Economics Education, vol. 30. No. 1 Winter 1999 pp.3-19

Η εργασία αυτή εστιάζει το ενδιαφέρον στην πιθανή επίδραση της απουσίας (ή παρουσίας) μοντέλων γυναικείου ρόλου στα οικονομικά και εξετάζει το ρόλο του φύλου του καθηγητή στην απόδοση των ανδρών και των γυναικών στα αρχικά μαθήματα μικρο καθώς και στην απόφαση των σπουδαστών να ακολουθήσουν άλλα μαθήματα οικονομικών που προϋποθέτουν την παρακολούθηση μικρο. Στηρίζεται στην υπόθεση ότι μια γυναίκα καθηγήτρια είναι πιθανόν να επηρεάσει την απόδοση και τη λήψη απόφασης των φοιτητριών κατά δύο τρόπους. Πρώτον οι γυναίκες καθηγήτριες είναι πιθανόν να διδάσκουν εισαγωγικά οικονομικά κατά τρόπο που δεν «μειώνει» τις φοιτήτριες ή/και να δημιουργούν ένα κλίμα στην αίθουσα που οι γυναίκες βρίσκουν πιο κατάλληλο για μάθηση. Η Ferber (1995) για παράδειγμα ανέφερε το ψυχρό κλίμα της αίθουσας για τις γυναίκες και τους φοιτητές μειονοτήτων σαν πιθανή αιτία μειωμένων εγγραφών σ' αυτά τα τμήματα. Δεύτερον μια γυναίκα καθηγήτρια είναι πιθανόν να έχει την παραδοσιακή επίδραση ρόλου-μοντέλου επειδή η παρουσία της σηματοδοτεί ότι οι γυναίκες μπορούν και πράγματι επιτυγχάνουν στα οικονομικά. Και οι δύο παραπάνω επιδράσεις μπορούν να επηρεάσουν την απόδοση και τη συνέχεια των σπουδών στα οικονομικά.

Παρόλο που οι Anderson, Benjamin και Fuss είχαν αναγνωρίσει την πιθανή σημασία των γένους του καθηγητή στην απόδοση, η ανάλυσή τους είχε

ελλείψεις στα δεδομένα χαμηλής κλίμακας (microdata) που απαιτούνται για τα τεστ αυτής της υπόθεσης.

Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας έδειξαν ότι το φύλο του καθηγητή δεν επηρεάζει την απόδοση των φοιτητών. Όπως και σε άλλες μελέτες, βρέθηκε ότι οι φοιτήτριες είχαν χαμηλότερη απόδοση από τους φοιτητές παρά το γεγονός ότι είχαν καλύτερες επιδόσεις γενικά όταν μπήκαν στο πανεπιστήμιο. Και ενώ αυτό μεταφράζεται ότι πιθανόν οι καθηγήτριες οικονομικών να μην έχουν καμιά επίδραση φύλου-μοντέλου, μια άλλη ερμηνεία που δίνεται είναι ότι οι γυναίκες μπορεί να αποθαρρύνονται από το στυλ των ανδρών καθηγητών ή και από το στυλ γυναικών καθηγητών που αφού τέλειωσαν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση έγιναν γυναίκες οικονομολόγοι και ίσως επέλεξαν το επάγγελμα αυτό επειδή κατά κάποιο τρόπο έμοιαζαν με τους άνδρες δασκάλους τους. Αυτή η ομοιότητα μπορεί να αφορά τους τρόπους τους, τις διαδικασίες σκέψης τους ή ο,τιδήποτε. Αυτό μπορεί να ερμηνεύει τα συγκεκριμένα αποτελέσματα επίδρασης ρόλου-μοντέλου λόγω της συγκεκριμένης ομάδας γυναικών καθηγητών που συμμετείχαν. Το δείγμα των καθηγητών ήταν μικρό και ενδεχομένως να απαιτείται ένα μεγαλύτερο δείγμα.

➤ Denise Robson,

Women and Minorities in Economics Textbooks: Are They Being Adequately Represented?

Journal of Economic Education, vol. 31, 2, Spring 2001, pp. 186-191

Το περιεχόμενο των διδακτικών βιβλίων σε σχέση με την απεικόνιση θεμάτων σχετιζόμενων με τη φυλή, την εθνικότητα και το φύλο (Race, Ethnicity, Gender, REG) ως παραγόντων κατανόησης των οικονομικών εξετάζεται από την D. Robson (2001).

Τα οικονομικά διδάσκουν τους φοιτητές πώς να αναλύουν εναλλακτικές λύσεις εξετάζοντας τα γεγονότα και τα δεδομένα προκειμένου να καθοριστεί το κόστος και το κέρδος κάθε διαθέσιμης εναλλακτικής λύσης. Η εξοικείωση των φοιτητών με θέματα και δεδομένα σχετικά με REG επεκτείνει την κατανόηση των δυσκολιών του οικονομικού συστήματος και αυξάνει την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν ποιες αναλύσεις είναι απλοϊκές και ατελείς και ποιες αντιπροσωπεύουν μια καλύτερη εικόνα της οικονομίας μας. Το θέμα της ενσωμάτωσης θεμάτων REG έχει συζητηθεί (Blau, Ferber, and Winkler (1998), Dynan and Rouse (1997), Nelson (1996) Strassman and Polyanni (1995), Bartlett (1996), Bartlett and Feiner (1992, Bartlett and Ferber (1998), Ferber, (1984, 1990, 1995, 1997) Lewis and Peterson (1997), Shah (1996)). Το National Science Foundation (NSF) χρηματοδότησε μια σειρά εργαστηρίων για την εκπαίδευση των καθηγητών στην ενσωμάτωση θεμάτων REG στις τάξεις τους. Βιβλία όπως το Teaching Economics to Undergraduates (B.Necker and Watts 1998), The Principles of Economics

Course, (Sanunders and Walstad 1990), Teaching Undergraduates Economics: A Handbook (Walstad and Saunders 1998) και Rethinking Economics Principles: Critical Essays on Introductory Textbooks (Aslanbeigui and Naples 1996) περιλαμβάνουν κεφάλαια για την ενσωμάτωση θεμάτων REG. Ο Bartlett (1997) εξέδωσε ένα ολόκληρο βιβλίο Introducing Race and Gender into Economics. Θεωρείται πλεονέκτημα να συμπεριληφθούν θέματα REG στα διδακτικά βιβλία έτσι ώστε οι σπουδαστές να έχουν καλύτερη εικόνα της οικονομίας μας.

Η Robson εξετάζει αν τα 12 βασικά διδακτικά βιβλία οικονομικών που χρησιμοποιούνται σήμερα έχουν ενσωματώσει περισσότερη ύλη πάνω σε θέματα REG σε σχέση με προηγούμενες έρευνες των Feiner and Morgan (1987) και Feiner (1993). Η μέθοδος που χρησιμοποιεί είναι η ίδια με εκείνη των προηγούμενων ερευνητών. Γίνεται μέτρηση των σελίδων που περιέχουν τις λέξεις Blacks, African Americans, Hispanics, Native American, Asian Americans, race, sex, minorities, women, gender, female, single/welfare mothers, ή κάθε παράγωγο αυτών των λέξεων. Οι λέξεις κλειδιά ανευρίσκονται με την εξέταση κάθε σελίδας σε ολόκληρο το διδακτικό βιβλίο καθώς και τις περιλήψεις και τις ερωτήσεις στο κομμάτι της συζήτησης.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει μια προοδευτική αύξηση στην κάλυψη των θεμάτων REG. Δίνεται η ερμηνεία ότι τα οφέλη είναι μεγάλα και ότι η αγορά των διδακτικών βιβλίων ανταποκρίνεται στις προτιμήσεις των καταναλωτών. Ενδεχομένως να πρέπει να ερευνηθεί το πώς απεικονίζονται οι γυναίκες και οι μειονότητες όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά. Πάντως η

αύξηση των σελίδων με θέματα REG δείχνει την προσπάθεια των συγγραφέων των διδακτικών βιβλίων για ανταπόκριση στις γυναίκες και τις μειονότητες.

➤ Keith G. Lumsden and Alex Scott,

The Economics Student Reexamined: Male-Female Differences in Comprehension,

Research in Economic Education in Journal of Economic Education, Fall 1987, pp. 365-375.

Μια μελέτη ευρείας κλίμακας σε πολλά ιδρύματα (πάνω από 3.000 φοιτητές σε 17 πανεπιστήμια και κολέγια) με ενδείξεις ότι τα αποτελέσματα των πολλαπλών επιλογών δεν μπορούν να γενικευθούν σε βαθμούς εξετάσεων με ερωτήσεις ανάπτυξης (essay). Πράγματι η ένδειξη αυτή υποστηρίζει την ψυχολογική παραδοχή ότι οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια στο λόγο από ότι οι άνδρες. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η επίδραση της παραμέτρου του φύλου εξαρτάται ενδεχομένως από τη μορφή της εξέτασης. Παρόλα αυτά υπάρχει η ένδειξη ότι οι ρυθμοί εκμάθησης ανδρών και γυναικών διαφέρουν. Επομένως το πλεονέκτημα που παρουσιάζουν οι σπουδάστριες στις ερωτήσεις ανάπτυξης μπορεί να ελαττωθεί καθώς τα μαθήματα προχωρούν ενώ το μειονέκτημα που σχετίζεται με τα τεστ των πολλαπλών επιλογών ενδεχομένως να αυξηθεί. Τα κύρια ευρήματα επομένως αυτής της μελέτης είναι:

1. Υπεροχή των ανδρών στα τεστ πολλαπλών επιλογών
2. Καλύτερη απόδοση των γυναικών έναντι των ανδρών σε εξετάσεις με ερωτήσεις ανάπτυξης (essay)
3. Χαμηλότεροι βαθμοί εκμάθησης των γυναικών έναντι των ανδρών.

Αυτά τα ευρήματα αφορούν φοιτητές της Μ. Βρετανίας και αναφέρονται σε ειδικές εξετάσεις στις οποίες οι ερωτήσεις ανάπτυξης έχουν στόχο να

δοκιμάσουν τη συνολική κατανόηση των μαθημάτων από τους φοιτητές στη Μικρο και Μακρο και στις οποίες οι ερωτήσεις των πολλαπλών επιλογών σχεδιάστηκαν για να δοκιμάσουν την ικανότητα των φοιτητών σε ενδιάμεσες και περίπλοκες μορφές.

Υπό την έννοια αυτή η σύνθεση των εξετάσεων των αρχικών οικονομικών μπορεί να εισάγει μια προκατάληψη σχετικά με τα δύο φύλα. Σε εξετάσεις που περιλαμβάνουν μόνο ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών οι φοιτήτριες κατά μέσον όρο βαθμολογούνται κατά 4% λιγότερο από ότι οι φοιτητές. Σε εξετάσεις που περιλαμβάνουν μόνο ερωτήσεις ανάπτυξης οι φοιτήτριες βαθμολογούνται με 7% περισσότερο από ότι οι φοιτητές.

Υπό το φως αυτών των ευρημάτων η παραδοσιακή άποψη ότι οι φοιτητές αποδίδουν καλύτερα από τις φοιτήτριες στο τέλος των πρώτων οικονομικών προγραμμάτων απαιτεί αναθεώρηση. Οι ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών στην κοινή εξέταση για μια διάσταση του θέματος. Οι ερωτήσεις ανάπτυξης για μια άλλη. Επειδή οι ερωτήσεις πολλαπλής ανάπτυξης απαιτούσαν άμεσες και πολύπλοκες εφαρμογές τα ευρήματα δείχνουν ότι οι φοιτητές είναι καλύτεροι στη χρήση της γνώσης για την ανάλυση νέων προβλημάτων. Οι ερωτήσεις ανάπτυξης απαιτούν από τους φοιτητές μια γνώση ευρείας κλίμακας. Επομένως τα ευρήματα δείχνουν ότι οι φοιτήτριες έχουν ένα πλεονέκτημα σε μερικές ή σε όλες τις δεξιότητες που συνδέονται με το γράψιμο, την απομνημόνευση, τη σύνθεση και την αξιολόγηση.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η επίδραση της παραμέτρου του φύλου εξαρτάται από τη μορφή εξέτασης. Παρόλα αυτά υπάρχει κάποια μαρτυρία ότι

οι ρυθμοί μάθησης αγοριών και κοριτσιών διαφέρουν. Επομένως το πλεονέκτημα που παρουσιάζουν τα κορίτσια στις ερωτήσεις ανάπτυξης μπορεί να μειωθεί με την πρόοδο των μαθημάτων, ενώ το μειονέκτημα που έχουν στα τεστ πολλαπλών ερωτήσεων να αυξηθεί.

Τέλος, μπορεί να υπάρχει κάποια αλήθεια στον ισχυρισμό της Ferber ότι το κλίμα που επικρατεί στην τάξη δεν συμβάλλει θετικά στην εκμάθηση για το γυναικείο φύλο.

➤ Ferber M., Birnbaum B., and Green C.,

Gender Differences in Economic Knowledge: A Reevaluation of the Evidence

Journal of Economic Education, Spring 1983, Vol. 14, 2, pp. 24-37

Οι συγγραφείς αφού κάνουν αναφορά στις προηγούμενες μελέτες όπως του Siegfried και άλλων βάζουν και προσπαθούν να απαντήσουν τα δύο παρακάτω ερωτήματα:

1. Σε ποιο βαθμό οι διαφορές κατά φύλο είναι σημαντικές στατιστικά, είναι τόσο μεγάλες ώστε να μας απασχολούν, και αν ναι, για ποιο σκοπό;
2. Θα μπορούσε η χρήση ενός τεστ συγκεκριμένης μορφής πάνω στο οποίο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό η τρέχουσα έρευνα να εισάγει προκατάληψη?

Ως προς το πρώτο ερώτημα καταλήγουν ότι εφόσον υπάρχει σημαντική αλληλεπικάλυψη στη γνώση των οικονομικών στα αγόρια και στα κορίτσια είναι δύσκολο να δει κανείς την πρακτική σχέση των διαφορών στη μέση/mean απόδοση, είτε είναι τόσο μικρή ώστε να είναι στατιστικά αμελητέα, είτε τόσο μεγάλη όσο φάνηκε στα τεστ που έκαναν. Παρόλα αυτά επισημαίνουν ότι θα είχε ενδιαφέρον να δει κανείς σε ποια έκταση τα κορίτσια διαφέρουν από τα αγόρια από αυτή και άλλες απόψεις, γιατί υπάρχουν αυτές οι διαφορές και , το πιο σημαντικό, τι μπορεί να γίνει γι αυτό. Αλλά η έρευνα δεν πρέπει να παραβλέπει το γεγονός ότι μερικές γυναίκες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια στα οικονομικά από τους περισσότερους άνδρες.

Ως προς το δεύτερο ερώτημα αφού αναλύει τους δύο τρόπους εξέτασης, δηλαδή τις ερωτήσεις ανάπτυξης και τις ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών βάζει το θέμα αν η χρήση των ερωτήσεων ανάπτυξης σε σχέση με αυτές των πολλαπλών επιλογών έχει κάποια επίδραση σε σχέση με τη σχετική/relative απόδοση των αγοριών και των κοριτσιών όπως μετράται σ' αυτά τα τεστ.

➤ K. Dynan, and C. E. Rouse.

The Underrepresentation of Women in Economics: A study of undergraduate Economics Student.

Journal of Economic Education, vol. 28, no. 4, Fall 1997, pp. 350-368

Η υποεκπροσώπηση των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στα οικονομικά , προπτυχιακά, μεταπτυχιακά, διδακτορικά, είναι φανερή. Μόνο στα μαθηματικά και στη μηχανική υπάρχουν αναλογικά λιγότερες γυναίκες απ' ό,τι στα οικονομικά.

Η προσπάθεια που γίνεται για να αλλάξει αυτή η ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων έχει γίνει αντικείμενο συζήτησης. Πολλοί διακρίνουν μικρή ανάγκη για παρέμβαση ισχυριζόμενοι ότι οι γυναίκες ενδιαφέρονται από τη φύση τους λιγότερο για τα οικονομικά ή είναι λιγότερο πρόθυμες ή ικανές να αποκτήσουν τις μαθηματικές ικανότητες που απαιτούνται για να τα πάνε καλά με το αντικείμενο. Άλλοι υποστηρίζουν ενεργά προσπάθειες για να αυξήσουν τον αριθμό των γυναικών στο χώρο καταδεικνύοντας άλλες πιθανές αιτίες για την τωρινή υπο-εκπροσώπησή τους. Υποστηρίζουν, για παράδειγμα, ότι οι γυναίκες αποθαρρύνονται από το να εισέλθουν στο χώρο εξαιτίας της έλλειψης γυναικείων προτύπων ρόλων ή εξαιτίας του άχαρου περιβάλλοντος της αίθουσας (Feber 1990, 1995).

Στην παραπάνω έρευνα επιχειρείται ο προσδιορισμός μερικών από τους παράγοντες που εξηγούν τη φυλετική διαφοροποίηση στις αποφάσεις των προπτυχιακών φοιτητών να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή ειδίκευση στα

οικονομικά. Αν και η κατοχή πρώτου πτυχίου στα οικονομικά δεν είναι αναγκαία προϋπόθεση για να κάνει κάποιος διδακτορικό στον τομέα αυτό ή να γίνει μέλος του σώματος των καθηγητών, οι περισσότεροι μεταπτυχιακοί φοιτητές οικονομικών έχουν πρώτο πτυχίο στα οικονομικά.

Η έρευνα κάλυψε μόνο φοιτητές που είχαν ήδη επιλέξει να σπουδάσουν εισαγωγικά οικονομικά στο πανεπιστήμιο του Harvard. Ελήφθησαν υπόψη χαρακτηριστικά των φοιτητών, υπόβαθρα, επίδοση στον κύκλο μαθημάτων, επιλογή ειδίκευσης. Το περιβάλλον στην αίθουσα διδασκαλίας και το ποσό των μαθηματικών που χρησιμοποιήθηκαν ελήφθησαν επίσης υπόψη.

Ακόμα, χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες σχετικά με το φύλο του επιμελητή κάθε φοιτητή. Μια από τις πιο κοινές υποθέσεις ήταν ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο ικανές ή λιγότερο άνετες στο να χρησιμοποιούν τα μαθηματικά που απαιτούνται για να ασχοληθούν με τα οικονομικά.

Επίσης, η παρατηρούμενη κλίση για τα οικονομικά μπορεί να επηρεάσει την επιλογή της ειδίκευσης επειδή οι φοιτητές είναι πιθανότερο να επιλέξουν ένα αντικείμενο στο οποίο αναμένουν να τα πάνε καλά. Η επιλογή ειδίκευσης επίσης μπορεί να εξαρτάται από το εάν ο φοιτητής πιστεύει ότι αυτή ή αυτός θα προσαρμοστεί ή θα αισθάνεται άνετα στον τομέα. Έτσι ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας για την επιλογή ειδίκευσης ενός φοιτητή μπορεί να είναι η παρουσία ή απουσία προτύπων ρόλων.

Ομοίως, το περιβάλλον της αίθουσας μπορεί να επηρεάσει την επιλογή ειδίκευσης ενός φοιτητή (Hall and Sandler 1982) (Ενδέχεται οι καθηγητές να δημιουργήσουν ένα «παγωμένο» κλίμα στην αίθουσα όπου οι γυναίκες είτε αποκλείονται είτε αγνοούνται και ότι αυτό το κλίμα μπορεί να εμποδίσει την ακαδημαϊκή εξέλιξη των φοιτητριών. Το τμήμα των γυναικών στην ομάδα των μαθημάτων μπορεί επίσης να μεταβάλει την πιθανότητα ενός φοιτητή να ακολουθήσει ακαδημαϊκή ειδίκευση στα οικονομικά, με το να αλλάξει τη δυναμική στην αίθουσα ή με το να παράσχει περισσότερα (ή λιγότερα) ισότιμα πρότυπα ρόλων.

Τα συμπεράσματα έδειξαν ότι και εθνικά αλλά και στο Harvard, υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στο κλάσμα των μαθητριών που επέλεξαν να ειδικευτούν στα οικονομικά και στο κλάσμα των μαθητών που έπραξαν ανάλογα. Αν και το κριτήριο της κλίσης στα μαθηματικά στα δύο υποδείγματα του Harvard υποθέτουν ότι οι μαθήτριες τείνουν να έχουν ως ένα σημείο λιγότερες ικανότητες στα μαθηματικά σε σχέση με τους άντρες συναδέλφους τους, το μαθηματικό υπόβαθρο φαίνεται να έχει μικρή επιρροή στην απόφαση των μαθητών για το αν θα λάβουν εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα στο πρώτο τους έτος και εξηγεί μόνο ένα περιορισμένο μέρος της διαφοράς των δύο φύλων στην απόφαση των πρωτοετών να ειδικευτούν στα οικονομικά αφού έχουν λάβει τα εισαγωγικά μαθήματα.

Πάντως το σχολικό περιβάλλον και η παρουσία ή η απουσία του ρόλου των υποδειγμάτων εξήγησε λίγα στη διαφορά των δύο φύλων σ' αυτήν την έρευνα.

Μετά τους παράγοντες ελέγχου που επελέγησαν η διαφορά των δύο φύλων ήταν 27% μικρότερη από την αρχική διαφορά. Αν και ο συντελεστής δεν διαφέρει σημαντικά από το μηδέν, η σπουδαιότητά του δείχνει ό,τι κάποια διαφορά στην πιθανότητα ειδίκευσης στα οικονομικά μεταξύ των δύο φύλων (που δημιουργείται λαμβάνοντας εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα) πιθανόν να παραμένει. Αυτό μπορεί να αυξηθεί από διαφορές στις αντιλήψεις ή άλλα αμέτρητα χαρακτηριστικά όπως η γνώση για τη φύση των οικονομικών στο εισαγωγικό κολέγιο. Ός απόδειξη, τα καταγεγραμμένα στοιχεία δείχνουν μια σημαντική διαφορά των δύο φύλων στην απόφαση να λάβουν εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα τον πρώτο χρόνο και διαπιστώνεται ότι οι γυναίκες που ανταποκρίθηκαν σκέφτονταν πολύ σοβαρά την ειδίκευση στα οικονομικά και όταν άρχισαν τα εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα ήταν πολύ πιθανό να επιλέξουν τα οικονομικά όπως οι άντρες.

Δεν είναι γνωστό αν οι γυναίκες τα καταφέρουν λιγότερο καλά στα οικονομικά σε σχέση με τα άλλα μαθήματα εξαιτίας της διαφοράς της έμφυτης κλίσης στα οικονομικά, της προσπάθειας στα οικονομικά (πιθανώς σχετιζόμενη με το ενδιαφέρον για το θέμα), των όψεων του περιβάλλοντος της τάξης που δεν έχουμε καταλάβει ή των διαφορών που σχετίζονται με άλλα μαθήματα που λαμβάνουν. Επίσης δεν γνωρίζουμε τι καθορίζει την προτίμηση για οικονομικά που έχουν οι μαθητές στο κολέγιο. Οι γυναίκες μπορεί να φτάσουν στο κολέγιο με προκαταλήψεις για τη φύση του πεδίου, έχοντας ήδη αποφασίσει να μην ειδικευτούν σ' αυτό. Αξίζει να αναφερθεί ότι όταν το σύνολο των μαθητών ρωτήθηκε γιατί δεν έλαβε εισαγωγικά οικονομικά μαθήματα στο πρώτο έτος, οι γυναίκες είχαν διπλάσιες πιθανότητες από τους

άντρες να απαντήσουν πως δεν θεωρούν ότι τα οικονομικά είναι ενδιαφέροντα.

➤ Feiner S and Morgan B.

Women and Minorities in Introductory Economics Textbooks: 1974-1984

Journal of Economic Education, vol. 18, no. 4, Fall 1987, pp. 376-392

Κατά τη δεκαετία 1975-85 επιτάχθηκε η ανάγκη και η επιθυμία για «εξισορρόπηση» του διδακτικού υλικού με στόχο τη βελτίωση της αντιμετώπισης θεμάτων που σχετίζονται με το φύλο και τη φυλή πράγμα που συμβαίνει σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο σε όλους του επιστημονικούς κλάδους.

Παρόλα αυτά ο τομέας των οικονομικών είναι ένας από τους λίγους που δεν έχει πάρει θέση όσον αφορά στη σημασία του φύλου και της φυλής. Αυτή η σιωπή μπορεί να εξηγηθεί σαν απουσία προκατάληψης σε σχέση με το φύλο και τη φυλή. Όμως τελευταία τίθεται το ερώτημα αν η μεταχείριση των μειονοτήτων και των γυναικών τουλάχιστον στα εισαγωγικά οικονομικά βιβλία μπορεί να είναι πιο θετική (Ferber 1984, Cherry 1985, Feiner and Morgan 1985, Feiner, Roberts and Morgan 1985)

Σ' αυτήν την εργασία οι ερευνήτριες ασχολούνται με το θέμα αυτό αξιολογώντας πρώτα την ποσότητα και μετά την ποιότητα της αντιμετώπισης θεμάτων που σχετίζονται με το φύλο και τη φυλή σε 24 βασικά βιβλία εισαγωγικών οικονομικών.

Αναλύοντας τη μεθοδολογία της έρευνάς τους καταλήγουν ότι ποσοτικά τα θέματα που σχετίζονται με το φύλο και τη φυλή δεν τυγχάνουν μεγάλης

προσοχής. Μια εξήγηση που δίνουν είναι ότι επειδή τα θέματα του φύλου και της φυλής είναι ευαίσθητα και συχνά αποτελούν περιοχές αμφισβητήσεων οι εκδότες θεώρησαν ότι αν τα συμπεριελάμβαναν σε μεγαλύτερη έκταση να διακινδύνευαν την υιοθέτηση αυτών των βιβλίων ως διδακτικών. Ως προς τα ποιοτικά αποτελέσματα επιβεβαιώνεται η παρουσία των τύπων της προκατάληψης που συνδέεται με την τυφλή στα φύλο κοινωνική θεωρία και τάση να αγνοούνται θέματα σημαντικά για τις μειονότητες και τις γυναίκες.

- M. Williams, C. Waldauer, and v. G. Duggal
Gender Differences in Economic Knowledge: an Extension of the Analysis
Journal of Economic Education, vol. 23, no. 3, Summer 1992, pp. 219-231

Η μελέτη αυτή επεκτείνει την ανάλυση των διαφορών κατά φύλο στη γνώση των οικονομικών μέσα από την εξέταση των φοιτητών στη προχωρημένη (intermediate) οικονομική θεωρία και στην στατιστική των οικονομικών καθώς και στις αρχές της οικονομίας. Επίσης η έρευνα αυτή περιλαμβάνει μαθηματικά προβλήματα, γραφήματα και ερωτήσεις ανάπτυξης μαζί με τις τυπικές ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών στα τεστ που πραγματοποιήθηκαν. Τα αποτελέσματα ποικίλλουν με την πλειοψηφία των άλλων μελετών που εξετάζουν το ρόλο του φύλου στον καθορισμό της απόδοσης των φοιτητών στα τεστ της οικονομικής γνώσης και κατανόησης.

Η μέθοδος ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκε ήταν αυτή της εμπειρικής σχέσης πολλών μεταβλητών (multivariate regression) που λαμβάνει υπόψη άλλους παράγοντες απόδοσης – μερικούς σε σχέση με το φύλο. Δε φαίνεται να υποστηρίζεται η υπόθεση ότι σημαντικές και σταθερές διαφορές σε σχέση με το φύλο υπάρχουν στις επιδόσεις των φοιτητών στις εξετάσεις των οικονομικών.

Τα αγόρια απέδωσαν καλύτερα από τα κορίτσια στο κομμάτι ανάπτυξης των εξετάσεων αρχών της οικονομίας. Τα κορίτσια απέδωσαν καλύτερα στο γενικό βαθμό και στο κομμάτι ανάπτυξης των εξετάσεων της στατιστικής. Τα κορίτσια απέδωσαν καλύτερα στο αριθμητικό κομμάτι των εξετάσεων μικρο. Το αποτέλεσμα στις αρχές οικονομικών ήταν σημαντικό στο επίπεδο 5% ενώ, τα

αποτελέσματα στη στατιστική και την προχωρημένη (intermediate) θεωρία ήταν σημαντικά μόνο στο επίπεδο 10%. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις δεν υπήρξαν σημαντικές διαφορές σε σχέση με το φύλο.

Επιπλέον δεν υπήρξε ένδειξη ότι τα αγόρια αποδίδουν σταθερά καλύτερα σε ερωτήσεις που απαιτούν ποσοτικές δεξιότητες ή ότι τα κορίτσια αποδίδουν σταθερά καλύτερα σε ερωτήσεις που απαιτούν λεκτικές δεξιότητες. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα δεν υποστηρίζουν την άποψη ότι οι διαφορές σε σχέση με το φύλο διευρύνονται όσο οι σπουδαστές προχωρούν στις σπουδές τους.

Το καινοτόμο στοιχείο αυτής της μελέτης είναι ότι ανέλυσε την επίδραση του φύλου συμπεριλαμβάνοντας, εκτός από τις αρχές της οικονομίας, και μαθήματα οικονομικής στατιστικής και θεωρίας intermediate οικονομικών. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν, εκτός από τις ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, και τρία επιπλέον μέτρα απόδοσης των σπουδαστών. Αυτό το στοιχείο του εμπλουτισμού θέτει σε αμφισβήτηση τα προηγούμενα αποτελέσματα. Ίσως αν οι προηγούμενες μελέτες επαναλαμβάνονταν σήμερα με το παρόν σώμα των σπουδαστών να έδιναν λιγότερο σημαντικές διαφορές σε σχέση με το φύλο.

➤ Anthony V. Catanese

Faculty Role Models and Diversifying the Gender and Racial Mix of Undergraduate Economics Majors

Journal of Economic Education, vol. 22, no. 3, Summer 1991, pp. 276-284

Η αναφορά του Siegfried et al. (1991) για τους τελειόφοιτους των προπτυχιακών οικονομικών αφήνει να εννοηθεί ότι «η αλλαγή στη σύνθεση των σπουδαστών απαιτεί περισσότερο λεπτομερή προσοχή» και ότι οι «πολιτισμικές διαφορές στη μάθηση επίσης απαιτούν προσοχή».

Η αναφορά λέει ότι η έλλειψη αλλαγής στα προπτυχιακά οικονομικά φαίνεται στο περιεχόμενο, τη μεθοδολογία και την αξιολόγηση των προπτυχιακών μαθημάτων στα οικονομικά και στην έλλειψη παιδαγωγικής προσαρμογής μεταξύ της μάθησης των προπτυχιακών σπουδαστών και των συλ των διδασκόντων της ειδικότητας. Επίσης μιλάει για ένα «ψυχρό» κλίμα στην αίθουσα.

Αυτά τα θέματα σημαίνουν ότι οι απουσία της αλλαγής στο φύλο και την εθνικότητα στη διδασκαλία των οικονομικών μειώνει τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Οι γυναίκες και οι εθνικές μειονότητες αποκλείονται από τους τελειόφοιτους των οικονομικών επίσης λόγω της απουσίας των προτύπων ρόλου στη σχολή.

Οι Ehrhart και Sander (1987) υποστηρίζουν ότι τα κολέγια και τα πανεπιστήμια έχουν ένα κεντρικό ρόλο στη βοήθεια των γυναικών σε προπτυχιακό επίπεδο για την ενημέρωσή τους ως προς τα μαθήματα και τη

σταδιοδρομία διότι επιμορφώνουν μελλοντικούς επαγγελματίες στους τομείς αυτούς και λειτουργούν σαν προθάλαμοι στο επάγγελμα.

Αναφέρονται επίσης συχνά στη σπουδαιότητα των προτύπων γυναικείου ρόλου για την ενθάρρυνση περισσότερων γυναικών να μπουν σε παραδοσιακά ανδρικούς τομείς. Η απουσία των γυναικών στο χώρο στέλνει το μήνυμα στους σπουδαστές ότι οι γυναίκες ενδεχομένως να μην είναι και τόσο ευπρόσδεκτες στο χώρο και πιθανόν να είναι δυσκολότερο γι' αυτές να προσπαθήσουν να μπουν. Οι παρούσα των γυναικών στο καθηγητικό σώμα δημιουργεί ένα παράγοντα στήριξης που έχει σαν αποτέλεσμα την είσοδο περισσότερων γυναικών στα παραδοσιακά ανδρικούς χώρους όπως τα διδακτορικά στην έρευνα.

Συμπεραίνουν ότι η ερώτηση του πώς τα κολέγια και τα πανεπιστήμια θα μπορέσουν να προσελκύσουν και να κρατήσουν γυναίκες σ' αυτούς τους τομείς είναι περίπλοκη αλλά όχι αδύνατη να απαντηθεί. Μια από τις προτάσεις τους είναι να αυξηθεί ο αριθμός και ο τύπος των προτύπων ρόλου των διδασκόντων που έχουν οι σπουδάστριες.

Οι Blau και Ferber (1986) συμφωνούν ότι τα υπάρχοντα πρότυπα ρόλων επηρεάζουν τους μελλοντικούς αριθμούς και ότι παρά το γεγονός ότι τα μεγάλα εμπόδια για την είσοδο των γυναικών στους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους χώρους έχουν λείψει, τα πιο μικρά εμπόδια εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα. Και μόνο η επικράτηση των ανδρών σε ένα χώρο αυτή καθαυτή είναι ικανή να αποθαρρύνει τις γυναίκες να

προσπαθήσουν να μπουν σ' αυτόν. Και η έλλειψη επαφής με επιτυχημένες γυναίκες κάνει τις νέες γυναίκες να συμπεραίνουν ότι και αυτές δεν θα επιτύχουν.

Η σημασία της προτυποποίησης του ρόλου επεκτείνεται πέρα από τον καθηγητή στην τάξη. Μπορεί επίσης να επηρεάζει το κλίμα της τάξης και το περιεχόμενο του μαθήματος όπως υποστηρίζουν οι Siegfried et al. (1991).

Επειδή οι περισσότεροι τελειόφοιτοι των προπτυχιακών οικονομικών διδάσκονται από διδάκτορες οικονομολόγους, ο Catanese θεωρεί ότι ένας τρόπος για να διαπιστωθεί αν οι μελλοντικοί προπτυχιακοί τελειόφοιτοι των οικονομικών θα είναι πιο διαφορετικοί είναι να μελετηθεί το φύλο και η μείξη εθνικότητων των οικονομολόγων που έχουν διδακτορικό. Έτσι, αναλύει τα χαρακτηριστικά φύλου και εθνικότητας των οικονομολόγων που πήραν διδακτορικό στις ΗΠΑ κατά το διάστημα 1920-1988.

Εάν τα χαρακτηριστικά του φύλου και της εθνικότητας των καθηγητών που διδάσκουν οικονομικά μαθήματα είναι σημαντικοί παράγοντες για την διαφοροποίηση των σωμάτων των σπουδαστών, τότε πρέπει περισσότερες σπουδάστριες να αποφοιτήσουν στο μέλλον αλλά όχι περισσότερες εθνικές μειονότητες. Οι τελειόφοιτες σπουδάστριες των προπτυχιακών οικονομικών αναμένεται να αυξηθούν όπως έχουν αυξηθεί σιγά και σταθερά οι γυναίκες στα διδακτορικά των οικονομικών. Τα κολέγια ελεύθερων σπουδών (liberal arts) έχουν δώσει περισσότερες μελλοντικές οικονομολόγους από το αναμενόμενο.

➤ Rask and Baily,

Are Faculty Role Models? Evidence from Major Choice In An Undergraduate Institution

Journal of Economic Education, vol. 33 no.2 Spring 2002 pp.99-124

Η ιδέα ότι οι γυναίκες και οι μειονότητες ως μέλη του διδακτικού σώματος ασκούν μια επίδραση ρόλου-προτύπου στις φοιτήτριες και τους φοιτητές μειονοτήτων είναι μια αντίληψη ευρείας αποδοχής στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Αυτή η αντίληψη μαζί με άλλες ιδέες όπως ισότητα, διόρθωση παρελθόντων λαθών, δικαιοσύνη, διαφοροποίηση έχει πάρει τη μορφή προγραμμάτων ενέργειας στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

Αυτά τα προγράμματα αποσκοπούν κυρίως στην αύξηση του αριθμού των γυναικών και των φοιτητών μειονοτήτων στους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς. Ένας τομέας δραστηριότητας είναι η εμπειρική έρευνα που επιχειρεί απευθείας τεστ για την επίδραση των προτύπων-ρόλου των μελών του διδακτικού σώματος. Χρησιμοποιεί υπάρχοντα δεδομένα για να δει αν οι σπουδάστριες είναι συστηματικά πιο πιθανό να επιλέξουν τομείς ειδικότητας (majors) που έχουν περισσότερες γυναίκες στο διδακτικό προσωπικό.

Αρχικές στατιστικές έρευνες για την ύπαρξη της επίδρασης ρόλου-προτύπου δεν απέδειξαν την παρουσία της. Οι παρούσες μελέτες επικεντρώνονται περισσότερο στην επίδραση του γυναικείου ρόλου παρά αυτού των μειονοτήτων.

Το κενό στην επιλογή των τομέων ανάμεσα στο ανδρικό και το γυναικείο φύλο δεν έχει αλλάξει τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Ο διαχωρισμός αυτός μειώθηκε ανάμεσα στα 1960 και 1970 αλλά δεν υπήρξε αλλαγή από το 1980 και μετά.

Η επιλογή του τομέα είναι ένας από μια σειρά παραγόντων που επηρεάζουν την αγορά εργασίας και αρχίζει από την αρχική σχολική εκπαίδευση μέχρι την πρώτη επαγγελματική εμπειρία. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες πλευρές που σχετίζονται με την επιλογή του τομέα ειδικότητας (major).

(Οι Rask and Bailey χρησιμοποιούν δεδομένα σε μεμονωμένο επίπεδο από τους φακέλους των σπουδαστών και τις βαθμολογίες τους και δημιουργούν ένα μοντέλο για την επιλογή του τομέα ειδίκευσης (major)) .

Παρόλο που η αντίληψη ότι η υποεκπροσώπηση των γυναικών και των μειονοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς ειδικότητας (majors) των προπτυχιακών σπουδών σχετίζεται στενά με την υποεκπροσώπηση στο σώμα των διδασκόντων στα ακαδημαϊκά τμήματα, η εμπειρική μαρτυρία είναι ασθενής και μικτή.

Ο Solnick (1995) υποστηρίζει ότι η μαρτυρία δείχνει πως οι γυναίκες που αρχίζουν το κολέγιο με πρόθεση να επιλέξουν ένα παραδοσιακά γυναικείο τομέα ειδικότητας (major) είναι πιο πιθανόν να στραφούν σε ανδροκρατούμενους τομείς εάν παρακολουθούσαν κολέγια ενός φύλου (single-sex).

Οι Neumark και Gardecki (1998) παρουσίασαν ασθενή μαρτυρία ότι οι γυναικείες έδρες (female dissertation chairs) μειώνουν τον χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση του διδακτορικού και αυξάνουν το ρυθμό απόκτησης διδακτορικού από γυναίκες υποψήφιες. Οι Dynan και Rouse (1997) βρήκαν ότι το φύλο του σώματος των διδασκόντων δεν βοηθάει στο να εξηγηθεί το κενό των φύλων στα οικονομικά τομέα στο Πανεπιστήμιο του Harvard.

Οι Robb και Rob (1999) βρήκαν ότι δεν υπάρχει επίδραση ρόλου-μοντέλου στην απόφαση να ακολουθήσουν περισσότερα οικονομικά μαθήματα μετά τα εισαγωγικά μικροοικονομικά στο Πανεπιστήμιο Brock.

Κατά τον ίδιο τρόπο εστιάζοντας μόνο στα ανώτερα οικονομικά, οι Jensen και Owen (2001) βρήκαν ότι το φύλο του σώματος των διδασκόντων δεν σχετίζεται συστηματικά με την απόφαση του σπουδαστή να ακολουθήσει κάτι παραπάνω από το πρώτο course στα οικονομικά.

Οι Canes και Rosen (1995) παρουσίασαν άμεσο εμπειρικό τεστ για την επίδραση του κολεγιακού ρόλου-μοντέλου. Η μελέτη τους χρησιμοποίησε συνολικά δεδομένα για την αναλογία των γυναικών στο σώμα των διδασκόντων και την αναλογία των φοιτητριών σε τμήματα τριών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Ανέλυσαν δεδομένα από δύο μεγάλα πανεπιστήμια (University of Michigan and Princeton University) και ένα κολέγιο ελεύθερων τεχνών (liberal arts)

(Whittier College) για την οποιαδήποτε συσχέτιση ανάμεσα στην αναλογία των γυναικών στο σώμα των διδασκόντων και την αναλογία το σπουδαστριών σε ένα τμήμα. Ερεύνησαν πολλές εμπειρικές παραμέτρους και η σταθερά που αναδείχθηκε σε όλες τις παραμέτρους ήταν η έλλειψη συσχέτισης ανάμεσα στο μέτρο των γυναικών του σώματος των διδασκόντων και το μέτρο των σπουδαστριών.

Οι Rask and Bailey (2002) παρέχουν νέα ευρήματα με τη χρήση μικρο-δεδομένων από τα αρχεία των φοιτητών, των βαθμολογιών και των αρχείων του σώματος των διδασκόντων στο Πανεπιστήμιο Colgate κατά τα έτη 1988-2000. Οι συγγραφείς βρήκαν επιδράσεις ρόλου-μοντέλου για γυναίκες, μειονότητες και άνδρες.

Η αναλογία των επιλεγόμενων μαθημάτων με ένα μέλος των διδασκόντων «σαν εσένα» έχει θετική επίδραση στην πιθανότητα επιλογής τομέα ειδίκευσης (major) για τους σπουδαστές. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν την ιδέα ότι τα μέλη του σώματος των διδασκόντων μπορούν να ασκήσουν επίδραση ρόλου-μοντέλου στις γυναίκες και στις μειονότητες των προπτυχιακών μαθημάτων.

- Julia A. Heath, Economic Education: factors affecting student learning
An Econometric Model of the Role of Gender in Economic Education
American Economic Review, May 1989, vol. 79, Issue 2, pp.226-230

Η υπάρχουσα εμπειρική μαρτυρία για το ρόλο του φύλου στην εκπαίδευση των οικονομικών έχει δώσει ποικιλία ευρημάτων. Τα δύο τρίτα των μελετών που εξέτασαν το επίπεδο κατανόησης των σπουδαστών ή το απόθεμα της γνώσης αναφέρουν σημαντικές διαφορές σε σχέση με το φύλο με τους άνδρες να αποδίδουν καλύτερα στα μέτρα της οικονομικής γνώσης (John Siegfied, 1979). Αυτές οι επιδράσεις του φύλου δεν φαίνονται στις αναλύσεις για τους μαθητές της στοιχειώδους (Donald Davison and John Kilgore, 1971, William Walstad, 1977) ή της γυμνασιακής βαθμίδας εκπαίδευσης (M. MacDowell et al., 1977, St. Bucles and Vera Freeman, 1984). Παρόλα αυτά υπάρχουν μαρτυρίες ότι όταν φτάσουν στο γυμνάσιο υπάρχουν σημαντικές διαφορές φύλου στην μάθηση και την κατανόηση των οικονομικών (R. Highsmith, 1974, D. Thornton and G. Vredeveld, 1977, M.E. Moyer and D.W. Paden, 1968).

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία δείχνει ότι τα αγόρια παρουσιάζουν ένα υψηλότερο επίπεδο κατανόησης των οικονομικών από τα κορίτσια αλλά αυτή η διαφορά εμφανίζεται κατά την ηλικία του γυμνασίου. Μετά το γυμνάσιο τα αγόρια εξακολουθούν να παρουσιάζουν ένα μεγαλύτερο επίπεδο γνώσης από τα κορίτσια αλλά η γνώση συσσωρεύεται στους ίδιους ρυθμούς.

Η εξήγηση που προωθείται για την προέλευση αυτών των διαφορών είναι πολιτισμικής φύσης που αποθαρρύνει τα κορίτσια από την ενασχόληση με την

αναλυτική σκέψη ή το ενδιαφέρον στις επιχειρήσεις ένα στερεότυπο ιδιαίτερα ισχυρό κατά τα χρόνια των γυμνασιακών σπουδών (Siegfried and Stephen Strand, 1977). Παρόλα αυτά υπάρχει μαρτυρία ότι η διαφορά στα φύλα όσον αφορά τα τεστ της οικονομικής γνώσης είναι μεγαλύτερη όταν η απόδοση μετράται με την εξέταση των πολλαπλών ερωτήσεων. Τα κορίτσια μάλιστα αποδίδουν καλύτερα όταν η απόδοση μετράται με ερωτήσεις ανάπτυξης, πράγμα που εξηγείται από την μεγαλύτερη ικανότητα των κοριτσιών στην προφορική ομιλία και τις μεγαλύτερες ποσοτικές και δεξιότητες χώρου (spatial) των αγοριών (Keith Lumsden and Alex Scott, 1987).

Η J. Heath εξετάζει το κριτήριο της επιλογής των οικονομικών από τα δύο φύλα και υποστηρίζει ότι επειδή η επιλογή είναι αντίθετη με τα στερεότυπα, το θέμα αυτό δεν ισχύει εξίσου στα αγόρια και τα κορίτσια και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τις μετρήσεις ώστε τα αποτελέσματα να αναδεικνύουν τις πραγματικές διαφορές. Σε σχετική μελέτη τα αποτελέσματά της δείχνουν ότι τα αγόρια είναι πιο πιθανό να επιλέξουν ένα οικονομικό μάθημα από τα κορίτσια και ότι όσο υψηλότερος ο γενικός βαθμός τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα για το μαθητή να επιλέξει ένα μάθημα οικονομικών. Επιπροσθέτως, η πιθανότητα της επιλογής αυξάνεται από το αν έχει ήδη ακολουθήσει μαθήματα άλγεβρας ή οικονομικών ενώ η πιθανότητα μειώνεται εάν η περιοχή του μαθητή συμμετέχει σε DEEP (Developmental Economic Education Program).

- S. Jackstadt and C. Grootaert, Gender, Gender Stereotyping, and Socioeconomic Background as Determinants of Economic Knowledge and Learning,
Journal of Economic Education, Winter 1980, vol. 12, Issue 1, pp. 34-40

Η μελέτη αυτή είναι μια προσπάθεια ανάλυσης του επιπέδου κατανόησης των οικονομικών από τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (με τη μέτρηση του TEU) και του ποσοστού της μάθησης στα οικονομικά μαθήματα (όπως μετρήθηκε από τις διαφορές ανάμεσα στις επιδόσεις προ και μετά TEU) σε σχέση με τρεις ομάδες κριτηρίων. (1) προσωπικά χαρακτηριστικά και κοινωνικοοικονομικό προφίλ του σπουδαστή (2) το στερεότυπο του φύλου στα οικονομικά και (3) τη σχέση σπουδαστή-καθηγητή. Τα κύρια εμπειρικά αποτελέσματα της μελέτης αυτής είναι:

1. Τα σχετικά προσωπικά και περιβαλλοντικά (background) κριτήρια που επηρεάζουν το επίπεδο κατανόησης και εκμάθησης των οικονομικών από ένα σπουδαστή είναι το επίπεδο της τάξης του (grade) , το GPA (grade point average), η ευφυΐα, το επάγγελμα των γονέων, η εργασία μερικής απασχόλησης, και η συχνή ανάγνωση των εφημερίδων.
2. Οι σπουδαστές που δεν συνδέουν τα οικονομικά με το στερεότυπο του φύλου αποδίδουν καλύτερα στο TEU και μαθαίνουν περισσότερα στην τάξη. Επίσης οι σπουδαστές που δεν έχουν προτίμηση όσον αφορά στο φύλο του καθηγητή των οικονομικών αποδίδουν καλύτερα στο τεστ και μαθαίνουν περισσότερα.
3. Όταν το φύλο συμπεριελήφθη σαν ουδέτερο (dummy) κριτήριο στις εμπειρικές σχέσεις των μεταβλητών (regressions), ο συντελεστής του

(coefficient) δεν ήταν σημαντικά διαφορετικό από το μηδέν. Συγκεκριμένα, η γνώση του φύλου ενός σπουδαστή δίνει ελάχιστη ή καθόλου βάση για προβλέψεις στο τεστ ή τους βαθμούς. Παρόλα αυτά η απουσία διαφορών φύλου στους βαθμούς του TEU είναι σε αντίθεση με το εύρημα ότι οι παράγοντες οι σχετιζόμενοι με το φύλο επηρεάζουν τα επίπεδα κατανόηση και μάθησης των οικονομικών από τους σπουδαστές.

4. Η αρνητική επίδραση της μερικής απασχόλησης για παράδειγμα είναι πιο έντονη στους σπουδαστές παρά στις σπουδάστριες. Οι επιδράσεις του grade level και του GPA είναι επίσης πιο μεγάλες για τους άρρενες.

Σε σχέση με το background των σπουδαστών, τα αγόρια σημείωσαν μεγαλύτερους βαθμούς και μάθαιναν περισσότερο στα οικονομικά εάν ο πατέρας ήταν επαγγελματίας, επιχειρηματίας ή διευθυντικό στέλεχος. Το επάγγελμα της μητέρας ήταν άσχετο. Για τα κορίτσια ίσχυε το αντίθετο. Αυτό ενδεχομένως σημαίνει ότι ο γονέας του ίδιου φύλου παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην παρότρυνση του παιδιού προς τα οικονομικά και στην ενημέρωσή του.

Οι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι οι παράγοντες που σχετίζονται με την απόκτηση της γνώσης των οικονομικών και της μάθησής του όσον αφορά τα δύο φύλα είναι ένα θέμα που απαιτεί περαιτέρω έρευνα κυρίως σχετικά με το στερεότυπο του φύλου.

8. Βιβλιογραφία

1. Βαλασίδου Α. & Μπούσιου-Μακρίδου, Δ., 2003. Παράγοντες επιτυχίας εξ αποστάσεως προγραμμάτων Οικονομικών και Επιχειρησιακών Σπουδών, *Επιθεώρηση Ελληνικής Ακαδημίας Διοίκησης Επιχειρήσεων*, Τομ.1, Νο3, σελ.3-18.
2. Μακρίδου – Μπούσιου, Δ., 2005. Σημειώσεις από το μάθημα «Μεθοδολογία έρευνας» στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Ειδίκευσης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
3. Μπούσιου, Δ., και συν., 2003. *Θέματα Μάθησης και Διδακτικής*, εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας,.
4. Μπούσιου–Μακρίδου, Δ., 2002. Οικονομικά Σταθμισμένα Τεστ σε Προπανεπιστημιακό επίπεδο. Μερικά σχόλια για το τεστ των Βασικών Οικονομικών Γνώσεων (Test of Economic Literacy (TEL), *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Μάιος, τεύχος 124.
5. Μπούσιου–Μακρίδου, Δ., 2001. Έρευνα στη Διδασκαλία των Οικονομικών στα Σχολεία και τα Πανεπιστήμια, *Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, Μάιος, τεύχος 32, σελ.115–137,.
6. Μπούσιου – Μακρίδου, Δ., Χατζής, Τ. και Σαμαράς, Μ. Η διδασκαλία των οικονομικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, *Επιστημονική Επετηρίδα Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Τμητικός Τόμος Καθηγήτριας Δελιβάνη*.
7. Μπούσιου-Μακρίδου, Δ., 1991. Οι Οικονομικές Γνώσεις στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Μια Αποτίμηση στους Τελειόφοιτους Μαθητές των Δημοσίων Λυκείων της Μακεδονίας), Τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

8. Σιδηρόπουλος, Δ. Και Μπούσιου, Δ. Παράγοντες που επηρεάζουν την Επίδοση του μαθητή στην Οικονομική Εκπαίδευση, Επιστημονική Επετηρίδα Πανεπιστημίου Μακεδονίας, *Τιμητικός Τόμος Καθηγήτριας Δελιβάνη*.
9. Bolch, B.W and Fels, R., 1974. A Note on Sex and Economic Education, *Journal of Economic Education*, Fall 1974, 6, 1 , pp. 64-67.
10. Borg, O. and Stranathan, H.A., 2002. Personality Type and Student Performance in Upper-Level Economics Courses: The Importance of Race and Gender, *Research in Economic Education*, in *Journal of Economic Education*, Winter 2002 , pp. 3-14.
11. Bousiou-Makridou D. & Panourghia K, 1994. Male–Female Differences in Economic Knowledge in the Greek Lyceon, *Gender & Equity in European Economics Education*, ed. Brian Atkinson & Suzanne Vogelius, published by the Association of European Economics Education.
12. Bousiou-Makridou D., & Tsopoglou S., 2000. Economic Education in Greece at High School Level: a first assessment of recent reform», *presented at the 13th Conference of the Association of European Economic Education*, Μιλάνο, Ιταλία, pp. 84-107, Ιούλιος.
13. Burnett, N.J., 1997. Gender Economics Courses in Liberal Arts Colleges, *Journal of Economic Education*, Fall 1997 , 28, 4, pp. 369-376.
14. Catanese, A. V., 1991. Faculty Role Models and Diversifying the Gender and Racial Mix of Undergraduate Economics Majors, *Journal of Economic Education*, Summer 1991, 22, 3, pp. 276-284.

15. Chizmar, J.F., 2000. A Discrete-Time Hazard Analysis of the Role of Gender in Persistence in the Economics Major, *Journal of Economic Education*, Spring 2000, 31, 2, pp. 107-118.
16. Dynan, K. and Rouse, C. E., 1997. The Underrepresentation of Women in Economics: A Study of Undergraduate Economics Students, *Journal of Economic Education*, 28, 4, pp. 350-368.
17. Feiner, F.S. and Morgan, B.A., 1987. Women and Minorities in Introductory Economics Textbooks: 1974 to 1984, *Journal of Economic Education*, 18, 4, pp. 376-392.
18. Ferber, M.A., Birnbaum, B.G. and Green, C.A., 1983. Gender Differences in Economic Knowledge: A Reevaluation of the Evidence, *Journal of Economic Education*, Spring 1982, 14, 2, pp. 24-37.
19. Green, W.H., 1998. Gender Economics Courses in Liberal Arts Colleges: Further Results, *Journal of Economic Education*, 29, 4, pp. 291-300.
20. Heath, J.A., 1989. Economic Education: Factors affecting student learning. An Econometric Model of the Role of Gender in Economic Education, *The American Economic Review*, May, 79, 2, pp.226-230.
21. Jackstadt, S.L and Grootaert, C., 1980. Gender, Gender Stereotyping, and Socioeconomic Background as Determinants of Economic Knowledge and Learning, *Journal of Economic Education*, 12, 1, pp. 34-40.
22. Jensen, E.J., 2001. Pedagogy, Gender and Interest in Economics, *Journal of Economic Education*, Fall 2001, 32, 4, pp. 323-343.
23. Lumsden, K.G. and Scot, A., 1987. The Economics Student Reexamined: Male-Female Differences in Comprehension, *Research*

in Economic Education in Journal of Economic Education, Fall 1987, pp. 365-375.

24. Mac Dowell, M.A., Senn, P.R. and Soper J.C, 1977. Does Sex Really Matter? *Journal of Economic Education*, Fall, pp. 28-33.
25. Martind, D.A. and Bender, D.S., 1985. "Trade-Offs", Field Dependence/Independence and Sex-Based Economics Comprehension Differences, *Journal of Economic Education*, Winter 1985, 16, 1, pp. 62-70.
26. Rask, K.N. and Bailey E.M., 2002. Are Faculty Role Models? Evidence from Major Choice in an Undergraduate Institution, *Journal of Economic Education*, Spring 2002, 33, 2, pp. 99-124.
27. Robb, R. E. and Rob, A.L., 1999. Gender and the Study of Economics: The Role of Gender of the Instructor, *Journal of Economic Education*, Winter 1999, 30, 1, pp. 3-19.
28. Robson, D., 2001. Women and Minorities in Economics Textbooks: Are they Being Adequately Represented? *Journal of Economic Education*, 31, 2, pp. 186-191.
29. Schneider, G. and Shackelford, J., 2001. Economics Standards and Lists: Proposed Antidotes for Feminist Economists, *Feminist Economics*, July 2001, 7, 2, pp. 77-89.
30. Siegfried, J.J., 1979. Male-Female differences in Economic Education: A Survey, *Journal of Economic Education*, 10, 2, pp. 2-11.
31. Siegfried, J.J. and Round, D.K., 2001. International Trends in Economics Degrees During the 1990s, *Journal of Economic Education*, 32, 3, pp. 203-218.

32. Siegfried J. J., 2003. Trends in Undergraduate Economics Degrees, 1991-2002, *Journal of Economic Education*, pp. 291-94.
33. Tay R.S., 1994. Students' Performance in Economics: Does the Norm Hold across Cultural and Institutional Settings?, *Journal of Economic Education*, Fall 1994, 25, 4, pp. 291-301.
34. Walstad, W. and Rodson, D., 1997. Differential Item Functioning and Male-Female Differences on Multiple-Choice Tests in Economics, *Journal of Economic Education*, Spring 1997, 28, 2, pp. 155-172.
35. Watts, M., 1987. Student Gender and Scholl District Differences Affecting the Stock and Flow of Economic Knowledge, *The Review of Economics-Statistics*, pp. 69-561.
36. Whitehead D.J. & Δ. Μακρίδου-Μπούσιου, 1994. Οικονομική Εκπαίδευση-Διδακτική των Οικονομικών, Ένα Εγχειρίδιο για τους καθηγητές των Οικονομικών, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.
37. Williams, M.L., Waldauer, C. and Duggal V. G., 1992. Gender Differences in Economic Knowledge: An Extension of the Analysis, *Journal of Economic Education*, Summer 1992, 23, 3, pp. 219-231.